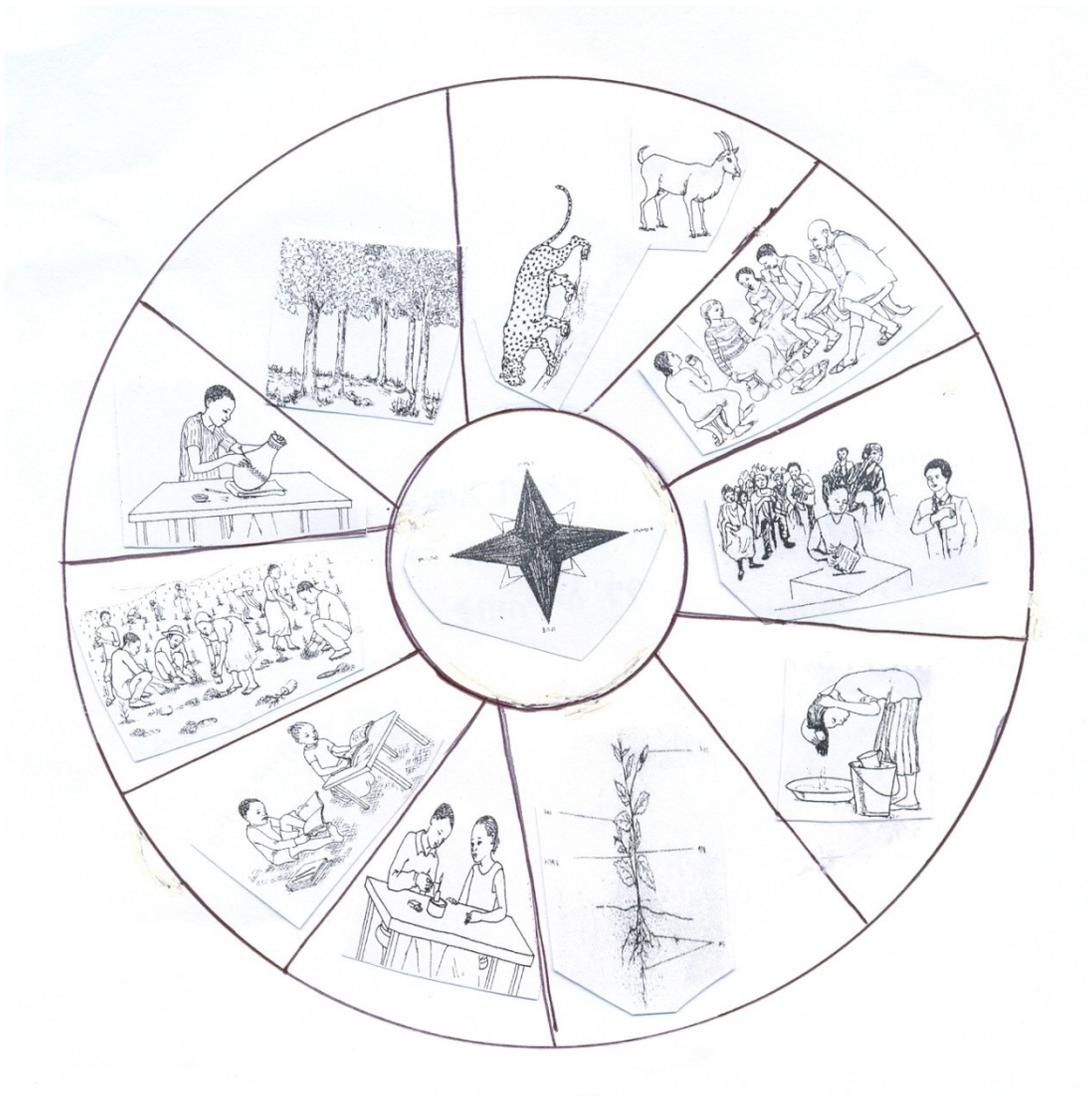

Saayinset Kapaash

Mathaafa Kollisampaytat

Oottan 2

Mathaafa Saayinset Kapaash heka Kollisampaytat Oottan 2
የ 2 ኛ ክፍል የአካባቢ ሳይንስ የመምህሩ መምሪያ በደራሼኛ ቋንቋ
Grade 2 Environmental Science Teacher's Guide in Dirashe Language

Writers Anteneh Gebremariam Kalo & Bekele Telahun Gizaw

አዘጋጅች አንተነህ ገ/ማርያም ካሎ እና በቀለ ጥላሁን ግዛው

Editors Seleshi Wubshet & Negesse Gebretsadik

ኢ.ዲ.ተ.ሮች ስለሺ ዉብሸት እና ነገሠ ገ/ጻዲቅ

Revision & Adaptation Heluf Negash & Seyum Kassahun

ማሻሻያና አካባቢያዊ ማድረግ ሕሉፍ ነጋሽ እና ስዩም ካሳሁን

Revision & Adaptation Editor Mestie Mekonnen

የማሻሻያና አካባቢያዊ ማድረግ ኢ.ዲ.ተ.ር መስቴ መኰንን

Translators Gezahagn Geremew & Tadele Tekane

ተርጓሚዎች ገዛኸኝ ገረመዉ እና ታደለ ተካነ

Translation Editors Serawit Wolde & Endashaw Turaqo

የትርጉም ኢ.ዲ.ተ.ሮች ሠራዊት ወልዴ እና እንዳሻዉ ጡራቆ

Illustration - Senayit Worku & from SIL Collection

ስዕል ሰናይት ወርቁ እና ከክምችት ክፍላችን

Material Production Coordinator Mestie Mekonnen

የዝግጅት አስተባባሪ መስቴ መኰንን

Heka Siippadhdha Ladhenidhet Qootan Dhaamum Kollinnat Pirot heka Sakan Kappash Siikitum Siip Kollinnatat, heka S.I.L Topiyyatenne Awuroopa oli Kiyattan, kodhhashshet kappashano kokkattan sooromant.

በደ/ብ/ብ/ሀ/ክ ትምህርት ቢሮ በሠገን አካባቢ ሕዝቦች ዞን ትምህርት መምሪያና በኤስ አይ ኤል ኢትዮጵያ ትብብር በአውሮፓ ሕብረት የገንዘብ ድጋፍ ተዘጋጀ።

Prepared by the joint cooperation of Southern Ethiopia Education Bureau, Segen Area Peoples Zone Education Department and SIL Ethiopia with European Union Financial Support.

Saayinset Kappaash

Mathaafa Kollisampaytat

Oottan 2

Dhikkisappayya	Aniteneh Kapiremariyam Kalo Beqele Thilaun
Senussamppayya	Sileshi Wubishet Negese G/thadhiq
Qar tooyyamppayya	Hiluf Nekash Siyyum Kassaun
Qar orra senussappayyit	Maste Mokkoniin
Fuurisappayya	Kassagn Karramu Tatal Takkann
Fuurila senussamppayya	Sarraawit Wolte Intashu Thurraq
Kaassamppayya	Sanaayt Woriiqu Oottanadha Shokkohumat
Siinikit	Maste Mokkoniin

Sakan

Mapiteesin heka Makollilaat Woreta Dhraashet.

መብቱ የደራሽ ወረዳ ትምህርት ጽሕፈት ቤት ነው።

Copyright - Dirashe Woreda Education Office

Turqqtta attammant, Par allihhattot 2010

የመጀመሪያ እትም፣ 2010 ዓ.ም

First Edition, 2017

Lakkiyya attammant, Par allihhattot 2012

ሁለተኛ እትም፣ 2012 ዓ.ም

Second Edition, 2019

Heka S.I.L Topiyya Siipp Soonep Sakanepen sooromant.

በኤስ አይ ኤል ኢትዮጵያ ሠገን አካባቢ ሕዝቦች ዞን የብዝሃ ቋንቋ ትምህርት ፕሮጀክት ተዘጋጀ።

Prepared by SIL Ethiopia Segen Area Peoples Zone Language Development and Mother Tongue Based Multilingual Education Project.

Insolahshisa

Qappana

Lapit

Oottan kollila shokkiya: Innoshshayinu.....	1
1.1 Dhama.....	2
1.1.1 Fadhussilla dhamaat.....	2
1.1.2 Dhama ufnasham innu dhamikkinnu	6
1.1.3 Akkatta dhamaat.....	6
1.1.4 Wokat dhamaat.....	7
1.2 Innu andhot heniqaafinamu.....	12
1.2.1 Andhot kidhot maanna kidha?.....	12
1.2.2 Fadhussilla andhotat.....	13
1.2.3 Nam andhot qaponne bhaaqiyyu olli tooyya.....	15
1.2.4 Hin bhaaqat akkinniyu.....	16
1.2.5 Nass bhaaq dhakayisamaniyo maanna kodhdha innu fadhussinn.....	18
1.3 Kinnaattay lushshatta.....	20
1.3.1 Kinnashayinu maannass lushshan?.....	20
1.3.2 Miilummay lushshatta dhiitta minan bhaaqadha dheyiy.....	23
1.3.3 Etiset bhaaq dhiikk tarpiyu.....	25
1.3.4 Kollinnat mashshay illushshattat.....	26
Oottan kollila lakk: Orrayyinu.....	29
2.1 Dhihhaassa orrayyinot.....	30
2.1.1 Dhaish orrayyinu qotta.....	30
2.1.2 Inant orrayyin hekkan ilass qottam.....	32
2.1.3 Mapitet medhdhaat.....	33
2.2. Orrayyinu olle kallatta.....	37
2.2.1 Erkama sesehunt lashsh awu itturraashsh qaapatta.....	37
2.2.2 Ufnat qafnata mashshay ipeashshisaat.....	39
2.2.3 Erkama orr por kappaashsh olli erkkatta.....	39
2.3 Orrayyinnoss irrott ifadhussinn.....	42
2.3.1 Fadhussilla irrottat.....	42
2.3.2. Irrott ayika.....	42
2.4 Kaasana huss okkoott ila ch'oqa, lasitiketatenne woraqata ila soorama.....	47
2.4.1 Erkama thaafat.....	47
2.4.2 Sira.....	50
2.4.3 Kaasana erkkata.....	50

Oottan Kollila Halppatt: Shorokum heka umma seporayinnu	
kappash kiyu.....	53
3.1 Kidha heka umaat.....	54
3.1.1 Kidha heka umaat tooyya.....	54
3.1.2 Kiyatadha heka hayisotadha(pottannadha).....	57
3.1.3 Wadhdhottadha.....	58
3.1.4 Qottan mehattadha.....	61
3.2 Qafinat heka umaat.....	64
3.2.1. Kiyatadha heka qafinat umaat.....	64
3.2.2 Inerkawussatta qafinat heka umaat	66
3.2.3 Qafinat lushshatta heka umaat.....	67
3.3 Raadhhaan porayinu kappaashsh akkanniy.....	72
3.3.1. Oottan dhihaymatenne erkamaay (kamant, lappa, apapanne, hittina).....	72
3.3.2. Oottanadhdha dhihayym haw hawat orrkettop qapaanne ulli haaya.....	75
3.3.3. Dhihaym kaanisa.....	76
3.3.4. Dhihayym helisa.....	76
3.4 Horet porayinu kappaashsh akkannishshu.....	79
3.4.1. Horet qoota.....	79
3.4.2. Iyya horet dhannishu.....	82
3.4.3. Iyya horet shikisatta fadhusinniy.....	82
3.4.4. Horet kiyat kishshu serkisa.....	83
Kollila oottan afuriya : Woratayinu /Oottan katamayinot/.....	84
4.1. Dhindhadha woratayinot.....	85
4.1.1 Dhindhadha afur.....	85
4.1.2 Dhindh woratayinu woratadha hepil olle tooyyamiyo.....	86
4.1.3 Poradhaan woratayinu qalle kiy torrot qap uli erkawusant por torrotat kidham.....	88
4.2 Lashshet huss woratayinot.....	90
4.2.1. Lashsht hussat.....	90
4.2.2. Dhindh lashshet hussat.....	92
4.3 Manadhaan woratayinnu qalle kiy heka erkamaat.....	94
4.3.1. Maanat erkamaat	94
4.3.2. Maanat erkama erikamaadhdhu.....	96
4.4 Sesehunt kaannussa heka worataat.....	98
4.4.1. Kannhussa sesehunt hekat worataat.....	98
4.4.2. Heriy tekinochetatenne fadhosila erkama akkissa.....	99
4.4.3. Kaannassa worataat erkkatta	101
4.4.4. Erkama dhahhadhoss kokila dhaattan fadhosiladhdhu ufinnatta.....	102

Kallat

Maanum kollila por kapaash fadhosila iyya kollamppayya dhanniyyan oottan 1 kaalt mathaafa kollamppayya qar it ufinashant maalla oottan kaalt mathaafa kollamppayya oottan lakkiya qar amm hehaayamennem. Se maalla kaalt mathaafa oottan shokkiya kollila hin kollisaas fadhosinniyan maalla tooyot hedhdhik.

Kollila por kapaashshat oottan lakkiya iyya lakk kiyam dhehaadhen

Oottan kollila shokkiya - Innoshshayyinu

Oottan kollila lakkiyot - Orr oli kiyashshayinot

Oottan kollila halppattiya - Umm por kapaashshat

Oottan kollila por kapaashshat - Woratayyinu shokke suparayyinu dhehadhdhen.

Seep kodhdheneno iyya hin oottan se qalle lushshamiy herry orrqall kiyu, qapana, helpa oottan dhassam qootaan oottan ila uffinat lushshamishshu, erkama kollila kollisaat, erkama, kann tooya, mehatt kollila kollisaatennen qapana. Se maalla kollisampayt/tet oott kollila kollisaat pahhisattass napapanne dhikkisatta fadhusin.

Kollila kollisanne ekkala orrkann kiy karrit shokku kodhdhayen kollisampayt/tet qapana thaafan erkkama akkissa fadhusin. Se maalla par pak shku shokottayen erkama Oottan tallatennen/thaafa shokke qapana erkama tallat, ekkala erkama akkisatennen, altt erkkatann pro chooqitaaten riportet koyaan. Ekkala orr kann kiy errkatta akkissa fadhusinniyan helpa ekkala orr kann kiyat ufinashshadhu pottanadhdu poottanadhdu qareel kannet kodhdhiy kokkisaan pottanadhdu kannet erkanniyan lamm hesayyim qimm idhdhatta fadhusin.

Qottan helpaat

Oottan kollilaat	Oottan kollilaat	Lekkissa helpa kollilaat	
		Oottan kollilaat	Orqaes
Oottan kollila 1 Innoshayinu	1.1. Dhama innu dham kinnu	17	51
	1.2. Innot anndhot qaffn	17	
	1.3. Miilum mashshay lushshatta	17	
Oottan kollila lakkiya Orr oli kiyashshayinot	2.1. Dhaishsh orr olleshshayinot	15	53
	2.2. Orr olleshshayyinu olle kallatta	14	
	2.3. Orr olleshshayyinatess ayyka irrotat fadhusin	9	
	2.4. Huss okkoot shokke lastiqetanne woraqqatta ila mehatt haw haw kiyu soruma	15	
Oottan kollila hallppattiya umm porayinu kapaashsh kiyot	3.1. Umm kodhdhanaat	17	58
	3.2. Qaffnat ummadhdhaat	13	
	3.3. Dhihayym porayyinu kapaashsh kiyu	15	
	3.4. Horet porayinu kapaashsh kishshu	13	
Oottan kollila afur Worataaynu shoke sapara oottan woratayynot	4.1. Akkaatta woratayynot	13	49
	4.2. Laishshet kinnat woratayynot	10	
	4.3. Woratayyinu qalle por erkama ellashshaat	9	
	4.4. Qafnat sesehunt woratayinot	17	

Oottan kollila shokkiya

Innoshshaynu

Helpa idhassam - 51

Kaalt oottan kollilaat

Kollila oottan sedh mashshadhdha haw haw kiy qapan. Tur qattass oot dhamat, fadhosila dhamaat ayyka dhaman inn kollinat dhamikinonne halit dhamaat qapan. Oottan lakkiyot lamm, dhikkuma, fadhosila dhikkuumaat bhaaqamppayya olli tooyan akkata bhaaqatenne eet bhaaqat dhakkaysamanniyo maana innu kodhdhinu mashsh sheetadhdhat qaapann. Oottan halppattiyot miilum mashshay lushshatta dhiitaan bhaaqadhdha dheyyiyy awshiya dhikk illi tarrppiy nam shokku rakkot ila kiyadhdho shakar kidha nam kaan lela. Kollinat miilum mashshay lushshataat tur qeedhdha miilum lushshata kidhamiy kidha. Se malla halppattadhon orkan orkana kollila tooyam kidha.

Se mittass Kollisapayt/tet hin oottan kollilayyin illi akkisam tooyan qar paissa kodhosisaan kollamppayya hurasaan iyya dhassam kayyisaaadhdhu lush.

Herriy kollilayin ila dhahh lushamiy

Kollamppayya oottan kollilayyin kollen kannu:

- Fadhusila dhamaat lelinan dhama helpa mitt poraadhdhu kapaashsh op dhamiyyan lelinan. Dhama haw haw kiy harrsotanne dhihayym ila kiy reehhinan hallit shakket dhamaat lelinan.
- Maanum dhikkumaat lelinan dhikkuma qaffnatanne dhikkuma dhap oli tooyan lelinan.
- Akkisa bhaaqadhdhaat ishshaminann. Hin bhaaqat dhakaysinyonne dhikkuma orr hepilat ishshaminan.
- Erkama qall ishshaka uffinatta saayyinseet kapaashshatenne oottan kollilayyineten akkinnan poraadhdhu kapaashsh tooyan kassiyann oli kiyata erkataan akkinnan.

1.1. Dhama

Helpa oottan dhasam - 17

Uffinat kollilayyin ila lushshamishu

Kollamppayya kollilayyin kollen kannu:

- Maanum dhamaat lelinan.
- Fadhusila dhamaat uffinayytinan.
- Dhama poradhu kapaashsha uffinayytisam lelinan.
- Fadhusila horetatanne dhihayymat reehinan.
- Pahanat dhama horetatanne dhihayym ilat dhannan.
- Hallit dhama shakketumat akkinnan.
- Helpa dhamat orr dhikkuma dhamaat akkinnan.

Qapanna qalayytissa

Fadhusila dhamaat

1.1.1. Dhamaan innu kollinnat dham kinnu

1.1.2. Ayyka dhamaat

1.1.3. Hallitt dhamaat

- Dhama olli qootan dhama

Erkama kollila kollisaat

1.1.1. Fadhusila dhamaat

Erkama 1 - Oott fadhusila maanum dhama lela

- Kollisampayt/tet kollamppayya dhama maana iyya kodhdhen lelinan kassadhu.
- Ulleeshsh mathaafa kollamppayya lappit 1 qara oottan dhama se thaafam napapossisa kodhosiyy. uqqaras lam oot fadhusila dhama dhama lelinan kokkiy.
- Kann orrisasseno dhama kidhot iyya heyyik op dhamiyanenne ukkiyan kidha. Dhama oot iyya qimussa dhakinshshayinot kaanussa, irrotatenne hollila idhdhann. Bhaaq tura ihelisatta fadhusinniyano iila qapan. Lam haww kiy paanashshadhulelan kollilan kayysiy.

Erkama 2 - Fadhusiladhu dhama dhanniyan kassiyadhdha ole qotta

- Kollisapayt/tet kollamppayya kiyyatadha dhama haw haw kiyatlelinann kassadhu.
- Ulleeshsh lam dhama iyya lelelen fadhusiladhu lelosissa kodhosiyy.
- Kollamppayya eet leliyanne fadhusiladhu ishshamiyanne salaatta kettass por halppat qootan thaafa uffinayytiyy.

Pahanatass:

Dihassa oorkannkiy	Iyya dhakinnt qiminniyanne kaaniniyy	Irrotanne dhakinnt hossa kinniyy	Bhaaq dhawwry
1	anna	tannk	hakala
2	bhuubhbha	hussaak	qaaret
3	muurra	sayytet	purtukaanet
4	sohha lukkalaat	sohh qapp	loomet
5	sohha helemaat	mathaathinanne ka?at	muuset
6	allquuq	hawwqeet	gnaagna
7	bhaqala	apokaatot	karootet
8	atara	tappot	potitta

- Kann orrisaseno fadhosila dhama dhanniyan mittass halppat qootamen.
 - Dhakinnt qiminniyy.
 - Irrotanne hossa kinniyy.
 - Bhaaq dhawwry.
- Kodhdhadhdhu akkisanne dhama shakkanadhdhu iyya miilum qap shakkanadhdhu lam qapana dhamaat akum dhapeness paahanatass haq ilelaan kollila lashsh se ikayysiy.

Erkama 3 - Dhama dhakinnt qiminniyy lelelaanne bhaaqadhdha dhama hin qochch'adhu min dheyiyy

- Kollisapayt/t kollamppayya dhama dhakinnt qiminniyy reehass mathaafa qalle lappit 2 kaasana 1/1 tooyinann kassadhu. Ulleeshsh kaasana tooyan kassiyadhayyin qar oli ishshamosissa kodhosissa.
 1. Dhama dhakinnt qiminniyy hekannenne hekanne?
 2. Dhama hin qareellanno hin dhama fadhusinniyy oottan orr oleshshayyinu hekanne?
 3. Dhama dhakinnt qiminniyy eet qochch'enne bhaaq medhdha qar dheiyu maana kidhamann hembham?
- Kann orrisaaseno fadhosila dhama dhanniyan halppat qootamaadhonne iyya ila shakkanadhdhu dhama dhakinnt qiminniyy kidham.
- Dhama dhakinnt qiminniyy hin kidha miyy anna, murra, buubhbha, helemaat, hallquuq, bhaqala shummbhurra, atarranne missirra seep kikiy kodhdhadhdhu dhikiss uffnayytissa fadhusin. Dhama hin qareellanno orr olleshshayyinu oottan dhama helpa mitt medhdhanne orr qimm kodhdhadhdhu uffnayytin.

- Medhdha dhama dhakinnt qiminny helpaadhu ole dhama fadhusinnynne hin kaanussa fadhusinny kodhdhasissa. Orr se qimm lamm se tashshenne rakkadhdh dhakinshshadhu qimissa fadhusin. Dhama dhakinnt qiminny qochch'adhon kaanussa medhdha qochch'saay kawshshkor bhaaq se kidha. Miyu nam qar dheyay kidha ilelaan kollila hin kayysiy.

Erkama 4 - Fadhusila dhama hin irrotanne hosskidha dhanniy

- Kollisampayt/tet kollamppayya mathaafa kollila qalle lappit kaasana $\frac{1}{2}$ tooyinann kodhdhosiy.
- Ulleeshsh hala hen qootan kassiyadhdha hin arrkannet kiy qari olli ishshamosiy.
 1. Dhama irrotatenne hoss kidha miyy hekanenne hekanne?
 2. Dhama irrotatenne hoss kidha. Miyy qarelano dhama fadhusinyoottan orr olleshshayinu hekkanne? Maanas?
 3. Dhama irrotatennehoss kidha dhanniyy oottan orr olleshshayynot dhannsisot helpa hekanne?
- Dhama irrotatenne hoss kidha dhanniyy kidha my tannka, hussaaka, sayytetta, sohhakapa, mathaathinna, kka? Ata, hawwqeeatanne apokaatott seepk ikiy. Dhama hinn oottan olleshshayynot dhahen. Helpa mitt dhamanne lam helpa dhammayytate fadhusisaadhu ilel.
- Dhama hin qareelano dhama fadhusinniyy qimuussa orr olleshshayynu irrot dhap erkama erkataadhu kodhdhadhdhu ilelaan kollila hin kayysiy.

Erkama 5 - Dhama bhaaq dhawwriyanne qochch'ussa dhama hinenn bhaaqadhdha dheyiyy

- Kollismpayyt/tet kollamppayya iyya op dhamiyan dhiihayym man qaratenne dhalottadhdha qallyytinann kassadhu.
- Uqqarasseno qochchussa dhama hin minann bhaaqadhdha dheyya foottiyy iyya uppan lelelinan kodhosiy.
- Kann orrisaaseno dhama bhaaq dhaurriyy kidhamiy kerra hakalaate, qaareetta, burrtukaanet, loomet, pappayya muuset, gnagnna, karrotet, potita seep kikiy qalayytisaan illel.
- Dhama hin helpa mitt dhama dhittaaan mankaakkadhikosisaase pakkaachch'a shoopuuma, qochch'ussa dhiikate luuqahuunnt hibhaatenne harrkaat hepilanno nam qar dheyya footaadhu kollila hin kayysiy.

Erkama 6 – Medhdha dhakinnt mulotanne kaanussa senniyy qaffnataass maana iffadhusinn.eet hin teekenne maana kodhdhayan?

- Kollisapayt/tet kollamppayya dhakinnt mulotanne kaanussa somman qaffinananes maanan maana iffadhusinnyan kassadhu. Kollamppayya mashshdashshadoss qara mitattilla qedhdhataan kokkiyy.
- Medhdha lam dhakinnt sommat hekat kaanussa qaffnananness lekussadhonne kiyatadhdha dhama mulot akkatta ifadhusinn kidha n ilel.
Pahanatass: 1. Ottanadhdha dhama halpat
2. Dhama dhakinnt qiminniy
3. Dhama irrotanne hoss kidha dhanniyy
- Dhama bhaaq dhawwriyy lekusadhonne kiyatadhdhadhu akkatta iffadhusin kidha n iffadhusin iuffinayyityy.
- Ulleeshsh qochch’ussa dhamaten kiyat bhaaqadhdha dheyya fottiyy lelelössisa kodhosiy.
- Kann orrisasseno dhama meet nam kiyat kollaates dhikkumateenne qima fottass iyya iffadhusinny ila shokkiyya kodhdhadhdhu ikkoliyy.
- Medhdha dhikkuma dhakinnt mulotanne kaanussa somm qaffinashshisass kiyatadhdhano kodhdho lekusadhono dhama mulot dhama fadhusisaadhu kolliyy. Eet dhama dhama dhiyyenne qochch’ssa dhama minann bhaaqadhdha dheya fottiyy kidhan mankaaka dhiikisa, pakaachch’a, shoopummaqoochch’ussa dhiikatenne koshshkor luuqahunnt hibhaatenne harrkaat seep kikiyy fottadhu ikkoliyy.
- Uqarasseno koshshkorene shoopuma medhdha qapa footadhoss ilelaan kollila lashsh set kayysiy.

Erkama 7 – Medhdha lekussa kiyatadhdha dhama akatta diy maana kodhdh?

- Kollisampayt/tet kollamppayya lekusaanne kiyatadhdha dhama mulotadhu akkatta dhiyyenne maana iyya kodhdhiyan haladhdhu ole ishshamosiy.
- Uqarasseno dhama bhaaq dhawwriyy pateeshsh (uqarass) hepil iyya bhaaq dhawwriyy kollamppayya uffnataadhu kassadhu.
- Kann orisaaseno bhadhdhana dhamaatenne kiyatadhdhadhu medhdha akkatt dhiy.
 - Hlpladhu kannet kaana kodhosisn
 - Bhaaqass helpa dhehann qapam
 - Helitaadhu ole taanawanne feela amm fottiyanemu
 - Dhakinshshadhu lakku lakoos nayypa dheyy
 - Irrot dhapan tashshotanne mellakkalayya kodhdhan uffinayytisam.
- Lam attummat otot lafft medhdha qimisass akkanadhdha fadhusinniy miil oot iyya iyya medhdha fadhusinniyan maalla eetikel eetikel attummat otot iffadhusin kidha n ikollisaan kollila lashsh se ikkayysiy.

1.1.2. Dhama kollashshama innu dham kinnu

Erkama 8 - Iyya hoosashsham Orr olleshshayyinuu helpamitt por kapaashsh dhamiyan

- Kollisampayt/tet kollamppayya orr olleshshadhotenn kiyatadhdha dhama hosashsham akkum lelinan kodhosiyy.
- Ulleeshsh orr por shokohh kapaashsh kalu helpa mitt kiyatadhdha dhaman iyya dhamiyyan maaniyya iyya kodhdhen oli ishshamosiy.
Pahaanat: Hawwallat, pireesepet dhiraashshaten hoosot
- Kann oorisaaseno orr por hawhaw kiyu kapaashsh kalu akkum poradhu kapaashshatep kiyataadhu dhama helpa mitt dhama dhamadhos hinneno helpa mitt op dhamiyan kiyatadhdha dhama helpa mitt dhamadhu kidha n ikolliyy.
- Por hawhaw kiyu kapaashsh dhama uffinayytisam paanat idhdhataan ilelela kollila lashsh sett kayysiy.

1.1.3. Ayyka dhamat

Erkama 9 - Ayyka dhama porayynu kapaashsh kiy

- Kollisampayt/tet kollamppayya poradhu kapaashsh dhama iyya dhamiyan maanann maana ila iyya akkanniyan oli ishshamosiy.
 - Ulleeshsh kollila oottan shokkiya iqaaposisaan ayyka dhama lakk qall qootaan halla qall qootosissa kodhdh. ollo mathaafa kollamppayya qalle lappit 6 kaasana 1/6 nne 1/7 tooyann kassadhdhu.
1. Kann orrisasseno namat ayyka dhama por lakken akkatta fott iyyano dhihayymanne horet kodhdhadhdhu illeli.
 2. Dhama dhihaym ila akanniy ka? Ata, maankota, hootapurrtukaaneta, hakala, tinnichcha, harrsota muuseta seep kikiy
- Dhama horet ila buubhbha akkanniy, anna sohha, qurrthumma, murra, husaaka, seep kikiy kodhdhadhu qalayytisa ilelelan kollila hin kayysiy.

Erkama 10 - Dhama horetanne dhihaym ila kiy ashshann op dhama sorumiyan ishshama

- Kollisampayt/tet kollamppayya dhamaharrsotanne dhihaym ila op akkaniyan poradhu kapaashsh ashshan ashshan sooruman dhama op kodhiyan kollisampayytadhu akkum kodhinann kodhasiyy.
- Ulleeshshhin kollamppayya qalayytiyen salaata kett thaafan ikolliyy.

Pahaanatas:

Dhama dhihaym ila kiy

1. kaa? Atanne hakala
2. kambhubhutha

3. Ka?at

Iyyadhama kodhdhiy

- innqilatta dhama
- waatan innqilatta (shshiyadhdhadhono)
- tapotasenne ahootseep kikiy
- putteenanne qodhdhasep kikiy

Dhama horet ila kiy

1. Annafarisaan
2. sohha
3. buubhbha

Ashshann koyaan op dhamiyann

- murraseno urrkotaseno innqila
- Waatan,wothettan innqilataan
- waatan firrfiretassinqilataan seep kikiy

- Kann orisaas dhihhayymanne horet ila dhama op akkanniyan hawhaw sorumamaan akka orr olleshshayynotep /por kapaashshatep wokat dhamaten lelinan kollilayyin kayysiy.

1.1.4. Wokat dhamat

Erkama 11 - Orr olleshshayyinu por kapaashsh wokat dhama uffinayytisam

- Kollisampayt/tet kollamppayya wokat dhama poradhu kapaashsh uffinayytisam maana iyya paananniyan ishshamosissa kodhdh.
- Ulleeshsh wokat dhama kidhot maana kidha. It kodhdhit oottan kollamppayadhot leli.
- Halitt meet nam dhama dhama oottadh kishsh: Halitt kiyatadhdha dhama hin mittass halitt pottannaturi qattanne mehatt kaalt reehha qalayytisaan uffinayytissa.

Pahanatas: Hakala - hawwalat dham

Hyysot - hallquuqann dham

Sohha - hakala ollenoinnqilataan dham seep kikiy

- Helpadhama dham kinno hallitt kiyaatta fadhusinnyuottan halpattass qootinn iyyano.
 - A. Dhama turreeshsh innu iturra lushshaninu
 - E. Eet dham kinno hallit innu lushshanninnu
 - F. Dhannu kanna hallitt innu lushshanninnu kadhdh qalayytisaan ikokkiy
- Se kollisaas oottan orr olleshshadhdhu por kapaashsh kiy dhama op ashshan dhamiyan illisatanne orr olleshshadhu por kapaashsh dhama ittur lushshatta shakket appadhdhan up oottan orr olleshshadhu kassataan dheya fadhusin. Uleshsh kollamppayya qalayytisaan ikolliy.

Erkama 12 - Ishshama halaat (hallitt dhama tureeshsh innu lushshannonne fadhusiladhu

- Kollisapayt/tkollamppayya dhama turaashshmaanann maana iyya kodhinan oli ishshamosiy.
- Ulleeshsh lam dhama tureeshsh innu kodhinu maanass iyya fadhusinniyan oli ishshamosissa kodhosiy. Shoke oottan hala kollamppayya oli ishshamadhen akkum lelinan kodhosiy.

- Kann orisaaseno dhama dhamayyinu tureeshsh innu tur qatta kodhinu.
 1. Harkanu miilenne saamunann ch'iqqatanne kapayyinu shukkatta.
 2. Mehhatt dhama op uqqalle dhamiyyan miilistann dhikkisa dhehassa.
 3. Helpa dham kinno iyya fadhusniy haqa, anna, iyya mulimulenne seep kiydhikkisaan dhehassa.
 4. Tharabheesa uqqara dhama somm qara dhama dhehasaan kodhdhadhdhu
qalayytisaan ikollisaanne maana malla iyya fadhusinniyan uffinayytisa fadhusin.

Pahanatas

- Hrrkanu haq miilenne somman ch'qqataan bhaaqadhdha harrkanu qar dheyyiy innu qara alidhawwr.
- Hin ukkamiy dhehasot helpa innu dhama dham kinno innkkirridhisaas fadhusin.
- Dhama dhamaate tharabheessa somm qar dhehasaanrakkatta male dhama fotta kodhdhinn kidha. n fadhusiladhu ikollisaan kollila lashsh se kayysiy.

Erkama 13 - Eet dham kinno hallitt innu lushshannonne fadhusilsdhu

- Kollisampayt/tet kollamppayya helpa dhamiyanne maanann maana iyya halla olle ishshamosissa kodhdh.
- Ulleeshsh eet dham kinno innu ituraashsh maana it fadhusinnshshuolli ishshamosissa kodhosiy.
- Kann orisaaseno helpa dhama innu dham kinno innu hokat erkanninu hin kidha.
 1. Por dhama kiyanne la?isa ollo dhama
 2. Qaapayyinu dhama qar hayya
 3. Badhdha sutta
 4. Eet dhamiyanne ishshama dhitta
 5. Ayyinissa kirrdhissa
- Kap qahhissa malle ayyinissa (nunukkassa)seep kikiy akkisaan erkkama hinnenn rakkawwa haw haw kiy tura ihelisatta kodhdhadhdhu ikolliyy.

Pahanatas:

- Bhadhdhatta sutott senussa dhan kirrdhisaass amm rakkot dheyiyanne, amm nam dhaqiyanne orrat innu hoosaan.
- Eet dham kinno innu dhaqa tura ishshama dhittotqaap dhikk.
- Ayyinissa kirrdhisot rakkata male waahet olle ahamas kodhosinn dhama nam rakkosissa male kirrdhisam karrdhdhishshayynu qalle dhama hin rakkatta male yooqam. Dhukutta turanno nam helinn.

- Kap qahhissa male dhamot kapayyinuale dhedhekka dhawwir kapayynono amm kekeehiyamu. Se maalla namat amm innu qar hittinamu. Uqqarasseno qaap dhama fadhdha amm dhawwriyannemu seep kikiy kidha,n fadhusila qaffnataadhu qalayytisaan uffinayytissa kollila hin kayysiy.

Erkama 14 - Helpa dham kinno iyya lushshatta fadhusinniyanneet dhannu kannu iyya innu ituraashsh lushshatta fadhusinny

- Kollisampayt/tet kollamppayya hin tiff qapanne tiffdhap ollo qayyawwa dhinny uffinatadhho kassadhu.
- Shokke dhama hin kinnat ashshann kishsh qaffinaatadhonne eet dhamiyanne ashshann op dhamiyan uffinataadhu kassadhu.
- Uqarasseno eet dhama dhannu kannamaana iyya kodhdhiyan akkum lelinan kodhosiyy. Hin kodhdhadhonn maana iffadhusisaadhu ishshamosissa kodhosiyy.
- Kann orrisaseno dhama eet dhannu kannu
 - Hrrkanu saamunna(tarrdhdhatan) ch'qatta
 - Iilannu burrshshet rekkatta
 - Mehattinnu uqalle dhann ali ch'iqqa kokkisaan por somm ili hayya
 - Helpa dhassam hayysatta kodhdhadhdhu qimissa ilela fadhusin.
- Hin erkkatot fadhusila kaan iyya qapan maalla iqqalayytisaan ikolliyy

Pahanatass: Dhama kannu

- ◆ Harrka ch'iqattahussalenne nayyqayya harrkayynonne uwashshayinu qarass amm dheyinannemuse maalla amm namat innu qar hittinam
- ◆ **Kapayyinu shukkatta** - iilanu rikkatta amm kapanu foolinam iilaanu iyya miilenne somm kodhdhinann nayyqayyano amm illanu nayyqinnanam
- ◆ Mehhatt innu uqqalle dhan ch'iqan alihayya: hassilot amm qar qupiyyamu mehhatt setenno amm nayyqanniyam bhaaqadhdhanenno ammqapaminam kidhan fadhusiladhu qalayytisaan ikollisa fadhusin.
- ◆ Ulleeshsh kollamppayya iyya qayyawiy kerra pusotate parrpara lam dham tiff qap eet dhamiyanne lushshatta dhama fadhusisaadhu iuffinayytiyy. Se minann iyya dhaqanne tootano dheyya fottishu maalla lushshatet dhama fadhusinn kidhan kollila lashsh se kayysiy.

Dhama qootata olli dhama.

Erkama 15 – Ishshama Kitambonne hekat kitoon

Kollisampayt/tet kollamppayya medhdha lakka hin arrkannet olli ishshamanniyy keeha dhitaan dhakassannan kassadhu.

Kitton: Kittambu moootayy att nam miirodhep kishsh?

Kittambu: Anntu idhikk male kataaw ann kiinne ye? Mammppayyt ann kidhdh ollo miirodhdh. Uqqarass lam por innu kiinu ila amm oot qafinannitamu kidhen ann kann ariyenn.

Kitton: Amman ollo maana qaapan?

Kittambu: Qaapan por se kapaashsh ali tawwatta fadh nam dhapa ann dhakayysaman. Ayyinu olle taanawin?

Kitton: Inntu elle katt maana ikoot iyya olle taanawa iyya hearrin?

Kittambu: Helpam mitt inkoshshyot muuset pidhdh ollo ann dhann ollo anna dham ammiyya qootikiyamu

Kitton: Hinn amm hedhikkamu wokeshshnot amm qeedhdhanishsham. Ottannt katta ila orr hosataanne oli hessa male amm kaana footiyam. Semalla nam seep kiyu kodhdha amm fadhusinniyanem.

Kittabu: Se maalla maana ann fadhusin?

Kitton: Olli qootta olli dhaman dhikkuma olli dhamass sheet kodhdhataan uffinaatta fadhusin.

Kittabu: Muuset se inkoshsitt pidhdhit kataataseno qoottan dhamimu ?

Kitton: Heyye kataaww olleqootataan oli dham iyyaseno eet pidhdhanne anaseno qoot?

Dhikkisano orr hoosan ollenneno taanaw eet reehin kinno orrano hayyan.

Kittambu: Se maalla kataat dhikkis hehoosann kidham?

kitton: Heyye dhikkis ann hoosaan. Annano dhikkiss iyya hoosaan.

Kitambu: Hekaata ananno kataaw qara allhattot fadhdhadhu paanashshayyt kannass qattinanne. hekodhdhit.

Kitton - Amm akkan kidham.

- Ulleeshsh kassiyadhdha ishshamayin kollamppayya mitattinan kassadhu.
- Olli ishshamataayn ila maana kolliten?
- Kitton meet ashshann kisho?
- Innat aaynop kodhdha fadhdh? KIIttabob, maanass?
- Kann orisasseno orr porkapaashsh ollikallu olli qootta dhama fadhdhusisaadhukollisa kayysiy.

Erkama 16 - Kassiyadhdha kollinnatt qar ooraat 1.1

- Kollisampayt/tet mathaafa kollamppayya qalle lapitt kollinatt kassiyadhdha hin hala olli ishshamadhdha.
- Ulleeshsh hin iyya hala olli ishshamadhen kollamppayya oottan kolliladhdhotess mitattissa ilelinann kodhosiyy.
- Kann orrisaass kollinat 1.1 mittattila kassiyadhdhaneet tooyan mittattila shaakket kodhdh kollamppayya leli.

Mehatta kollila kollisaat

- Kaasana qalayytissa dhama dhahh qap.
- Kaasana medhdhatenne nam kaan qch'ussa dhama akkinnishu

Kanntooyanne ekkala

- Kiyatadhdha dhamatenne fadhusiladhu reehha uffinataadhu kassataan kann tooy
- Pottana dhamatenne fadhusiladhu uffinataadhu kassataan kann tooy
- Dhama horetatenne dhihayymat hin kodhdh qootanne pahaanat idhdhatann kassatta kanna tooy.
- Poradhu kapaashsh helpa mitt op dhama kodhdhiyy qalaytosinann kassataan kann tooy
- Wokat dhamatenne fadhusiladhdhu lelinan kassataan kann tooy
- Oli dhamot maana iyyat fadhusinniyy ishshaminaness kassataan kann tooy

Kollinat 1.1 mitattila

A) 1. shakket 2. erpa 3. shakket 4. shakket 5. shakket

E) 1. Iyya uffinashsham
2. Dhama bhaaq dhawwriyy
3. Dhikkuma orr hoosataat

F) 1. E 2.E 3.E 4. E 5. F 6. H 7. F

H) 1. A. Dhakinnt qimissa
E. Irrotanne dhakinnt hoss kidha. dhatta

F) 1. Bhaaq dhawwrra

2. A. Horet
E. dhihayym

3. A. Halitt dhama tureeshsha
E. Haltt helpa dhamat.
F. hallit helpa dhamdhamat.

1.2. Innot anndhamppayya!

Helpa idhassam - 17

Fottanna kollilayyin ila lushshamy

Kollamppayya kollilayyn kolen kannu:

- Dhikkuma turattenne dhikkuma orr olleshshayinot lelinan.
- Fadhusila dhikkuma qaffnataat kollinan.
- Nam se bhaaqiyonne bhaaqa dhinnyu ila bhaaqadhu olli tooyosinan.
- Fadhusila nam bhaaqyu hesaat qaffnatta kollinan.
- Akkisa bhaaqadhaat qalaytinnan
- Iyya bhaaqat dhakaysinniyu lelelinann.
- Hinn bhaaqat akkinnyu mahhadhdhadhu orr pilass fadhusilaadhu lelan kiyatadhdhu lelinan.

Qapana qalayytissa

1.2.1. Dhikkuma maana?

1.2.2. Fadhusila dihkuma

- Massmasuunnt qaffnataanne qaffnatta dhapa
- Bhaaqampayanne shoopayya serkisaan ihessa

1.2.3. Orrdhikanne shoopayya oli tooya

- Bhaaqampayatooyanne hessa

1.2.4. Akkisa bhaaqat

1.2.5. Eet dhakinnt bhaaqat dhakaysamanniyo maana kodhdha innu fadhusin

Erkama kollila kollisaat

1.2.1. Dhikkuma maana?

Erkama 17 - Dhikkuma mana? dhikkuma?

- Kollisampayt/tet kollamppayya kassiyadhdha hin arrkaneet kiy hala oli ishshamatta kodhosiy.
 1. Dhikkuma kidhot maana kidha?
 2. Helpa mitt masmasunnt hqafftanemu? Maanas?
 3. Dhahetayynonn dhikkamppayya kidhikkino maan kidhayyno?
- Kann orisaaseno dhikkuma kidhot dhikkuma turrattenne orr oleshshayinot shoke tallaatanne patalashsh dhikkuma dhakinnt kodhdhadhdhu ikolliy.
- Dhakinshayynu dhahennqaapaynu Erkama shaakket dhikkuma kidhan kolliy. dhikkuma eet qaffinano qidhdha dhakinnt somm qaffinannu. Amm tashshot innu dhakaysamanntam kidhan qalayytissa kolliy.

Erkama 18 - ishshama halaat

- Kollisapayt/tet kollamppayya kassiyadhdhayin qarass hala olli ishshamosissa kodhdhosy.
 1. Kiyat dhakinnt qaffinatass maana iffadhusinn?
 2. Kollamppayya massmassiyan maana eet kodhdhenne/ maana akkadhenne?
 3. Kollamppayya miironniyan maana eet kodhdhenne?
 4. Oottan dhakinshayynu se pat kishsh hekann iyya kodhdhen akkisanlela.
- Ulleeshsh kollamppayya mittattila Oottanadhu akkum kollinann kodhosiyy.
- Kann orisaass kollamppayya massmassunnt kallatass hin iffadhusinny iyya haw haw kiy qalayytinann kodhdhosiy. Hekodhu male namat erkama lashsh dhikkissa erkatta fottiyu dhikkuma mulot eet qaffnaadho kidha. Kodhdhadhdhu iuffinayyiy.
- Massmasuuntanne dhapissa maana min kodhdhadhdhu eet kassanisho shoke eet ishshamanniyanne /mitattiniyanne mittattila hawhaw kiy mitattisa fottinan.

Pahanatass:

 - Leema eet innuolle ch'ianniyanne eet tuffino innu nayyqaan.
 - Uwatteet innu pidhiyanne, dhamadham kinno karameela, masstiqqa innu pidhiyanne iyya masmassiyy kodhdh kidhan mitattissa fottinan.
- Hkodhu male dhikkumoole qapan bhaaqiyanenno bhaaqa dhinniyaneno /dhkuma qffinadhenne/qaap ashshan kiyu iyya dhakayysamanniyu akkum mitattinann kodhosisaan kollila lashsh se kayysiy.

1.2.2. Fadhusila dhikkumaat

Erkama 19 - Nam dhikkuma qapu dhikkuma dhap keteeshsh maan reehan?

- Kollisapayt/tkollamppayya kassiyadhdha hin qar olli ishshamosy
 1. Dhikkuma qaffnatotmaanass fadhusin?
 2. Dhikkuma dhapot maanann nam qar dhey?
 3. Nam dhikkanne dhikkuma dhap maanann reehin?
- Ulleeshsh hin iyya hala olli ishshamadhen mittattila kassiyadhdha oottan pottanadhotishshamosyy.
- Kann orisaseno nam dhikkuma qapu uffinashshayenne irroshshay manayeseno kodhdhohuusayeseno erkama fadhusinny erkkatta ilel.
- Orr dhikk dhikkuma qapu
 - Massmasamppayya kodhdhadhdhu
 - dhikkuma tallaat idhakayysamatta
 - Iyya uppanne qim kodhdhadhdhu

- Erkama lashsh Ishlashadhudhahhen irroshshadhu erkatta fottadhudhikkuma dhap lam erkama hin erkatta fotta dhitaadhuqalayytisaan iuffnayytisan kollila lashsh se kaysiy.

Massmasuunt qaffinataanne dhapa

Erkama 20 - Massmasuunt qaffinataanne dhapa tiraama akkissa

- Kollisapayt/toottan se tureeshsh shakarr kidhann tiraama erkkatafadhdhiy kollamppayya lakkoottan talla pahhiy.
- Ulleeshsh tiraaman shokku bhaaqamppayytap shokku lam massmasuunt qapu paanasaan oottan tall mashshadhu erkannan kodhosiyy.
- Sekanna kulesse traama se medhdha erkanniy por oottanadhotepkalaan kollamppayya akisossiyy.
- Kollamppayya shakann tiraama se akken kanna maana akum uffinaadhen oottan kolliladhotes mitattilaan iyya uppan mitattisa kodhosiyy.
- Kann orrisaass nam dhikkuma qaponne dhap hawhaw kiyataadhu qalayytisaan ikollisaan kollila lashsh se kayisiyy.
Bhaaqmppayyanne shoopayya serkissa hessa

Erkama 21 - Bhaaqmppayanne shoopayya kapaashsh haw kiyaatta kiy

- Kollisampayt/tet kollamppayya kassiyadhdha hin qarass hala olli ishshamosyy.
- Dhakkint mulot kodhdhadhit kidhot maana kidha?
- Dhakinnt mulot dhapanne otannt bhaaqamppayya ila hawkiyaatta maanat kiy?
- Bhaaqamppayyakidhot maana kidha?
- Bhaaqnn dhakinnt mulot dhapes maana kodhdha innu fadhusin?
- Uleeshsh bhaaqamppayanne dhakinnt mulot qap ila haww kiyaatan qar olli ishshamadhen. Se kann hekann hesayym fadhdh kishshu qarass ishshamosissa kodh.
- Kann orisaseno mittattila kollamppayya qedhdhataanne kokkisan bhaaqat por hawhaw kiyon oottan tallaateno kodhdho patalashshano pattaleeshshano iyya dheyiyy shoke dheya fottiyanne por llekenn akimet dhinna fotinan.
- Dhakint mulot dhapot hekodhu malle umaan shokku farnatta male nam qar dheyya fottiyu kodhdhayy qalayytisaan ikolliy.
- Dhakint mulot dhap iyya hawhaw kiyannyann erkama erkasaan haw kiyann kidhan ilel.
- Se mala lakkadhonn oottan orr olleeshshaynu eet akkinn kino muthurale sohashshisaan serrkka idhdhatta innu fadhusin hesayym innu qara fadhdhamiyu idhdhatta innu fadhusin kidhan ikolliy.

Erkama 22 - ch'oolla dhikkisa (oot dhakinnt kellawaat)

- Kollisampayt/tet oottan kollila turaashsh oot dhakinnt kellawt dhikkuma lelliishshu ch'oolla dhikkisaan qapattan oottan tallop ikalanan.
- Ulleeshsh ch'oolla hanna kett kollamppayya madhdhakisaan napapinan kodhosiyy.

Pahanatass:

Orrdhakinnt kelot qapu helissa fadhusin !

Dhakkint eellot qap erkkatta fottiyan !

Dhakinnt keelot qaffinatotamm erkama dhawwruyam!

Dhakint keelot oottanorr olleshshaynot !seep kikiy

- Hawwasenno ch'oolla orr olleshshaynot dhakint kellot qap naaqa tooyaalli dhitta fadhusin.

Pahanatas:

- Dhakint keelot amaanama qimm olli qapa
- Dhakint keelot nam rannt ihessa kodhdha male qapa
- Dhakint keelot hootta illa harra qapa orr qapa tooya seep kikiyu alidhitta fadhusin.

- Kann orisaaseno kollamppayya kollila manadhonne poradhu kapaashsh kiy dhakinnt kellot helisaanne serkissa kodhdhadhonne por kapaashsh orr olleshshaynot ootdhakinnt kelotadhdhat tooyan patt dhapaat kinaato tooyan senissa kodhdhadhdhu lelan kollila lashsh se kayysiy.

1.2.3. Orr dhikkamppayyanne bhaaqamppayya olli tooyosissa

Erkama 23 - Erkama qaap orr dhikatenne dhikkuma dhap olli tooyan reehha

- Kollisampayt/tet kollamppayya qaapadhu mittass bhaaqamppayyanne dhikkamppayya olli tooyosissa fadhusin.
- Ulleeshsh mathaafa kollila qalle lapit dhihassa tarrkafa 1/1tooyan orr dhikkamppayyanne bhaaqamppayya haw kinashshadhu olli tooyosissa.
- Uqarasseno kollamppayya poradhu kapaashsh man akimetatep anntaan errkamapaya akimet kassattan haww kiyatadhdha dhikkis uffinattaan tall erkatta idhdhata kollilayyn kayysiy.

Bhaaqamppayya tooyan hessa

Erkama - 24 orr bhaaqiyu hesaanne tooya

- Kollisampayt/tet kollamppayya kassiyadhdha hin hala olli ishshamosisaan kodhosiy.
Kollisapayt kollamppayya kassiyadhdha hin hala olli ishshamosissa kodhdhosiyy.

- Manayynenne shoke qahittaayn ila orr bhaaq hekiyanem? Eet hekiyan kidhenne hessayym ashshan kiyu ikodhdhamay.
- Ulleeshsh se iyya halla olli ishshamadhen katta oottanadhotess kolliyen.
- Kann orrisaas bhaaqamppayya maana innu kapa fadhian ikkayyisaane hessa kodhdhadhdhu ilelen. Hessayym se ilano taanawosissa uwashshadhu man akimetatep ianntta.akimosissa kodhdha.Seep kikiy kodhdha innu fadhdhusin kidhan ikolliy. Lam bhaaqampayya tooyanne hesayym ikodhdhan por shokon lam naminnat dhitta male erkatta kodhdha por shokon lam qaap dhikkumat dhattaadhu iakkisaan kollila hin kayysiy.

1.2.4. Akkissa bhaaqat

Erkama 25 - Eet bhaaq kinno maana innu dhakayysaman?

- kollisapayt /tkollamppayya kassiyadhdha hin hala olli ishshamosissa koy. Bhaaqat maana?
- He bhaaqiten ufftanemu?
- Hass ashshan kiyu inn dhakayysaman?
- Namat ashshann bhaaqay uffinaan?
- Innat bhaaqishshanne ashshan uffinaan ?
- Ulleeshsh hala olli ishshamaten kanna mittattila kollamppayya oottanadhotess ishshaminan kodhosiy.
- kann orrisas bhaaq kidhot iyya qachch'ussa dhakinntat dheyyid kidha. Dhakint mulot dhapot qaapanne kallat orr ollet nayyqinn.
- Dhakinnt qochch'ssa /bhaaqat kiyaadho hasaadhu hawhaw kiyu innu dhakayysamann. Hin akissa bhaaqat kidhan lam mathaafa kollamppayya qalle lapit ----- hin kiy akkisa bhaaqadhdhadhu akkisaan kollila lashsh se kayysiy.

Erkama 26 - Iyya tur qatta akkisa dhakinnt qchch'inniy.

- Kollisampayt/tet kollamppayya mathaafa kollila qalle lapit 15 qochch'ussa dhakinnt akkiniy napaposissa kodhosiy.
- Uqarasseno mathaafa kollamppayya qalle qach'ussa dhakint akkinny porayyin kapaashsh qar orran hekkan iyya kodhdhen reehinan kassadhu.
- Kann orrisaseno eet qochch'ussa dhakinnt akkinniyanne akiisa kiyattadhdha bhaaq hawhaw kiyataadhu mittas akkisa tur qattiy. Dhoohusa, firrchch'a, mashshpawwawosissaqayyosissa, hellshosissa, qumma, heqosissa, uqissa. seep ki kiy kodhdhadhuqalayytisaan ilelan kollila hin kayysiy.

Erkama 27 - Firrchch'anne dhohussa

- Kollisampayt/tet kollamppayya firrchch'a qapamenne shoke dhohissa idhakaysamannyanne uffinataadhu kassadhu. Uqarasseno kiyat ashshan kishshon iyya hirattay lelinan kodhosiy.
- Qayyosissakann orisaaseno dhohissa bhaaq heyket eetdhakinshayynu qapiyo ummadhdh ikolliy.

Phanatass

- Bhaaq qoot eet dhakayysamanniyo, uffufa eet innu qapenne dhakinshayyinu ila peesat kiyaato arrmayyt innu qaponne, seep kikiy akkisa foot.
- Firrchch'a lamm haqann, dhama nayyq ukkanne dhama minann bhaaqin dhe. Bhaaq firrchch;a innu qapa tura haq innu ukkikinonne dhama innu dhami kinnu miilumadhu lushshatta iffadhusisaadhu ikollisaan kollila lashsh se kayysiy.

Erkama 28 - Qefanne qumma

- Kollisampayt/tet kollamppayya kassiyadhdha hin qarass hala ishshamosissa kodh.
- Dhammayttap inn hekodhdhenn heufftanemu?
- Maaq qeffa maanamin iyyat dheyyiyu heufftannem?
- Karrdh innale hequmenn heufftanemu?
- Karrdh qumot maanamin iyyat hiramiyu heufftanemu?
- Uieeshsh mitattiladhu kollamppayya oottanatesh ishshama kodhosuyy.
- Qefanne qumma akkisa haw haw kiyan qchch'ussa dhkinnt akkin nam qafannyu/hellshosinnyu bhaaq kugngnatate, bhaaq maaott nam qapo shoke bhaaq haw kiyu sohattay qumma karrdh helpa mitt dhey kardhayinu qalle ch'uunna haw haw kiy bhaaq tarrpinniy minann akisam kidha.

Erkama 29 - Kassiyadhdha qar ooraat (kollinat 1:2)

- Kollisampayt/tet kollamppayya hala qootaane ishshamosissa lapit 16 kollinat 1.2 erkatta kodhdhosiy. Ulleeshsh mitattiladhu oottan kollilaadhu ishshamosissa kodhosiy.
- Kann orisaseno kollamppayass kokkilla idhattan iyya pati dhapameno mittattila shaketum mitattisaan kollila lashsh sedh kayysiy.

1.2.5. Hass bhaaq eet dhakayysamanniyo maana kodhdha innu fadhusin?

Erkama 30 - Eet hass bhaaq innu dhakayysamanniyo maaniya kodhdhaan?

- Kollisampayt/tet kollamppayya hass bhaaq eet idhdhakayysamanniyo maana iyya koyiyan kassadhu.
- Ulleeshsh dhahh hass bhaaq shokohum shoke hawhawas kidhan akkum mitattinann kassadhu.
- Hass bhaaqadhdha akkum kiyatadhdha bhaaqatenne qimusaadhotess hawhaw kiyan. Bhaaqadha shakannu iyya nayyq rakkot qinnten nam qar dheyyiyy. Se maalla kollamppayya hass bhaaq idhdhakayysamanniyo shakar kidhan inn kapa nam kiyos shoke kollamppayya lela fadhusin kidhan ikolliyy. Seminann shakar kidha. man akimetatep inn anntaan akimman iyya iffadhusinniy akattas iyya hess kidhan ikolliyy.

Erkama 31 - Hass bhaaq inn dhakaysamaaniyo kollisamppaytas shoke orr manayynetess lela dhittenne maana kodhaatan.

- Kollisampayt/tet kollamppayya bhaaqat dhakaysamanniyo kollisamppaytass shoke orr manadhotess lelan akkisadhu lelosissa kodhdhosiy.
- Ulleeshsh bhaaqat eet dhakayysamanniyo kollisamppaytass shoke orr manadhotess hin leliyu kollamppayt ashshan kiyo? Se lela dhinniyo? kidhan olli ishshaminann kassadhu.
- kann orisaseno kollamppayya eet bhaaqat dhakayysamanniyo kollisampayt iyya kap dhehaadh shoke orr manadhot lela qimissa shoke kollamppayt paas leliy kodhdhadhdhu ikolliyy. Seep kodhdha footta dhittot hekodhu male melakkalum por shokon lammashshayy rakkisa kodhdhadhdhu lelan kollila lashsh se ikkaysiy.

Erkama 32 - Tiraama (hassadhdha bhaaq dhakaysamanniyanne rakkot innu farrnatta male innu qar dheyisho akimetass lela

- Kollisampayt/tet tur qattas kollamppayya ila henn tirama erkatta fottin pahiy.
- Uleeshshhenadhu ila
 - Shokku akimishsh
 - lakk lam farrnatta male iyya bhaaqiy
 - shshakanadhu lakk lam orr man bhaaqiy paanataan tiraama se erkosissa kodhosiy.
- Tirama se erkataan bhaaq op farrnatta dhiyen nam lakk qar umamm paanasaan Pahanatass: qumma nayyq bhaaq paanasaan lakko sunnken orr manadhu lakkadhon man akimetatep inn anntaan akimosisaadhone bhaaqen kann dhinatan manadhop mitaatadhu akkiniy kodhdha fadhusin.

1.3. Miilum Mashshayinu Lushshanin

Helpa idhassam - 17

Fottana kollilayyin ila lushshamiy

Kollamppayya kollilayyn kollek kannu:

- Dhikkuma miilum lushshataat iyya somm lelinan
- Miilum lushshatta dhitta minannbhaaqadhdha dheyyi hembhinan.
- Bhaaq se ets kidhamiyu dhiik illi tarrpay qaapannan.
- Miilum mashshay lushshatta shaaketumat erkama qara nakannan.

Qapana qalayytisa

1.2.1. Miilum mashshaynu maanas lushshan?

1.2.2. Innu miilum mashshaynu lushshatta dhitta minann orr shokku rakkot ashshan kishshu idhakayysaman?

1.2.3. Miilum mashshay lushshatta dhitta minannbhaaqadhdha dheyyi

1.2.4. Ets bhaaq dhiik ili tarrpiyu

- Nam shokku rakkot ila eet kiyaadho orr kaan lela fadhusin.

1.2.5. Kollan miilum mashshay lushshataat

- Paanat dhikkuma hekka orr shokoteno akkisa

Erkama kollila kollisaat

1.3.1. Miilum mashshayinu maans lushshan?

Erkama 33 - Miilum mashshay lushshatta

- Kollisampayt/tet kollamppayya oottan shokkiya oottmiilum lushshata miilum patallet kollinann. Se maalla miilum patayynot hekan iyya kodhdhen ashshan miilumadhu iyya lushshanankassadhdhu.
- Kassiyadhdha hin arrkannet kiy hala olli ishshamosissa kodhdh.
 - Miilum mashshay lushshatta kidhdhot maana kidha?
 - Miilum mashshay lushshatta maanas fadhdhusin?
 - Oottan dhakinshayynu se patt kishsh?
- Kann orisaaseno miilummashshay kidhot namat dhakinshshay se patt kishshonne uwwat se iyyat uwwanniyu miilum lushshatta. Miilum mashshay lushshat dhittot bhaaq hawhaw kiyos nam uffinayytin sommoma umateno qochch'in semalla bhaaqadhdha qapama turannesomoma umayyinu qochch'a tura miilum mashshayinu lushshata innu fadhusin kidhan kollila lashsh se kayysiy.

Erkama 34 - Paana miilum mashshay lushshataat

- Kollisappayt/tkollamppayya miilum mashshadhu ashshan iyya lushshanan lelinan kodhdhasiyy.
- Ulleeshsh mathaafa kollamppayya qale lapit 20 kaasana 1/14 oot miilum mashshay lushshatta kaasana tooyiy tooyan akkum lelinan kodhdh.
- Kann orisaseno paana miilum mashshay lushshatta kodhdh arrkanet kiytur qatta lushshadhen.
 - Hrrka, luuka, miinntanne mashsh ch'iqatta
 - Qupalliya harrkatenne lukaata much''atta
 - Pattay ch'iqatta
 - Illa rikkatta
 - Uwwat ch'iqatta, tokkosisattaqepphisattaan ali hayyatta kodhdhadhdhu lelan kollila lashsh se kayiy.

Erkama 35 - Hrrkanne lukka ch'iqatta

- kollisapayt/tkollamppayya harrkadhonne lukadhu helpa hekkanne iyya ch'iqannan lelinan kodhdhosiyy.
- Ulleeshsh kollamppayya harkadhon luukkadhu maana maalla iyya ch'iqanniyankollamppayya oottanadhotel lelinan kodhsosiy.
- Kann orisaseno helpa mitt kollamppayya.
 - Dhama kannakodhdho turashshano
 - Man sinndhdhate mitatenne
 - Dhamaeet dhikkisanniyanne kodhdho dhikisataadhu tureeshshanne kanna haekadhu haq miilenne saamunan, tarrdhatan ch'iqatta iffadhusinn kidhan qalayytisa ilel.
 - Ott se minan harkadhdhu iyya hawhaw kiy erkanniyan maalla eet ch'iqatta dhiyenne miilum lushshatta dhitaadhu kodhdhadhdhu ilel.
- Uqaraseno lakkadhu helpa mitt ulldhat ulldhat pe?atadhu tureeshsh haqq miilen saamunann ch'iqatta fadhusisaadhu ilel.
- Lukka ch'iqatta qumaachch'a lukka ili pullitot bhaaq beleeqaatne pakiterya minann pullitot kidhamishsh ka?ka? Anne nam morrooroqisaan bhaaq seep kiyu kiyatta foot.
- Lmm hoppa lukka tallop thuraan hoolila minann foolunt nayyqat umishshu maalla ch'iqatta fadhdhusisaadhu kollila lashsh se kayysiy.

Erkama 36 - Miilum mashshay qar ooran lushshatta

- Kollisampayt/tet kollamppayya oot paana miilum mashshay lushshataat iyya kollen qar ioor.

Erkama 37 - Miinta ch'iqatta quupalliyya muchch'atta hummaisatta

- Kollisappayyt/tet kollamppayya kassiyadha arkannet kiy qar hala olli ishshamadhen.
- Miinshshayn helpa ashshan kiya ch'iqan?
- Minshshayn maans ch'iqan?
- Miinshshayn ch'qatta dhitenne maana kodhaatan?
- Quupalliyan inn ch'iqannishshanne maanann humma?isan?
- Quupalliyya miilisataannech'iqatta maanas fadhhusin?
- Ulleeshsh mitattilaadhu kollamppayya oottanadhdhot lelinan kodhdhosiy.
- Kann orisaseno kollamppayya miinshshadhu helpa mitt haq miilenne saamunann eet ketkelanne helpa fadhusinyalless ch'iqqatta fadhusin.
- Quupalliyyadhono helpa mitt ch'iqaten kanna alli qoch'isa ikolliy. Miinshshayn ch'iqatta dhitta se minan haasiladhdha qar raam ollo bhaaqadhdha haasiladhdha hin min tarrpiyan qapaminan ollo sommomaan qoch'ina. qupalliya muchchatta hummaisatta dhittot qupalliyodhu kella nayyqayya uli haadhdhama kodhosinn. Nayyqayya hineno iyya bhaaq dheyyiy kallashshadhu seninn kidhan miint ch'iqatta qupalliya hummaisatta fadhusilaadhu lelinan kollila lashsh se kayysiy.

Erkama 38 - Paana miilum iilla lushshataat

Kollisampayt/tet kollamppayya kassiyadhdha hin arrkannet kiy halla olli ishshamosissa kodhosiy.

1. Iilla maanas fadhusin?
 2. Miilumaayin maanas lushshan?
 3. Miilum iilla lushshattot maanas fadhusin?
- Ulleeshsh mitattiladhu oottan kolliladhtotes lella kodhosiy.
 - Kann orisaaseno iilla dhama nukkunnasaas (yooqas) dhaman nukkunnaw waahet olle lahaas, ishshama senosissa, attapassenne sommomassfadhusisaadhuikolliy.
 - Paana miilum iilla lushshata uffinayytisa
 1. Dhama tureeshshanne kanneshsh haq miil shukatta
 2. Dhama kanna dhikkisa rikkannann ilela.
 - Hin paana miilum iilla lushshatta dhikkuma iilaat fadhusinshshu maalla uqarasseno lam iyya kap fooliniyano dhawwr kidhan kollila lashsh se kayysiy.

Erkama 39 - Patt ch'iqataanne miilum uwwat lushshatta

Kollisampayt/tet kollamppayya kassiyadha halla olli ishshamosy.

- Pataaynu tappale meeqan ch'iqannin?
- Pattayin ch'iqatta tureeshshanne kanneshsh haww kiyaatta meeq kiy. lela?
- Uwwat maanan maana it fahdhusinnishshu lela.
- Miilum uwwat lushshatot maanas fadhdhusin?
- Ulleeshsh mitattiladhu kollamppayya oottanadhotes lela kodhosiyy.
- Kann oorisaseno pattayin erkama eet erkano sesehana hawhaw kiy seseha kiyanno paana annikinno hepilano nayyqayya kodhdhadhdhu fottinan.
- Semalla pattayinu tappale shokohan (medhdhas lakken) ch'iqatta fadhusin. Eet ch'iqatta dhiino.
 - Dhakinshaynu foolin.
 - Dhakinshshayyinu moororoqqin nam heqosinn.
 - Senussa innu dhaposin kidhan ikolliy.
- Uqarasseno uwat dhamayitatenne ototat hayya tura nam helisadhenne pattayinu uwwashshisass fadhusisadhu ilel. Uwat lam uffadhdhitanne thuraan nayyqaan.
- Uwwat naayqqayya qafftu ikkiraanne ittayya dhiik ukkiyanne bhaaqadhdha tarrpinnyass por kaalt sommat kodhdha foott. Semalla uwwashshayninu shkar kidha. ch'iqatta dhitanne bhaaqadhdha hawhaw kiyass uffinayytisam kidhan ikollisaan kollilayyn kayysiy.

1.3.2. Bhaaqahsha innu miilumayynu lushshatta dhitta min dheyyiy

Erkama 40 - Bhqqaqhdha miilum lushshatta dhitta min tarrpiy

- Kollisampayt/tet kollamppayya kassiyadhdha hin arkannet kiy qar halla olli ishshamosiyy.
- Maaqhdha miilum mashshay lushshatta dhitta min dheyyiy lela.
- HIN inn lelliten ila hoshshilaan nameeshsh nam qarop tarrpa fottiy hekkann iyya kodhdhen reeha.
- Ulleeshsh mitattilaan kollamppayya oottanayyinetess lela.
- Kann oorisasenno miilum mashshay lushshatta dhitta minann bhaaqadhdha dheya footty kollamppayya lelen kayysiyen kanna kollamppayya kokkiy. Ulleeshsh mittattila kollamppayya dhayen tur qattisaan arrmayytta, bhaaq lannkayyaatenne, kurrirra, heqqa, bhaaq koofinaate kodhdhadhdhu ikolliy. Hin ilano iyya lekk I bhaaqadhdha tarrpiny kodhdhadhdhu ikolliy.

Pahaanatass

Arrmayyt - laafott tarrpiy

Hekka inndhdhat - kurrira haasila ili dheiy
Bhaaq lannkayaat - dhama nayyqanne haq nayyq ilan iyya tarripiy
kodhdhadhdhu kollisaan kollisa kayysiy.

Erkama 41 - Hirayym bhaaq lannkayaatenne qidhdhadhu

- Kollisampayt/tet kollamppayya kassiyadhdha hin arrkkanneet kiy hala olli ishshamosy.
 1. Bhaaq lannkayaat hebhaaqitenn heufftanemu?
 2. Qidhdha bhaaq lannkayya maanann maana?
 3. Hirayym bhaaq lannkayya maana?
- Ulleeshsh kollamppayya shuku shoko sohashshisaan mitattiladhu kollamppayya oottanadhotess ilelinann kodhosiyy.
- Kann orisaseno bhaaq lannkayya turi qattass miilum mashshay lushshatta dhitta minann nam qap. Se miniyyat nam qapiyu maalla reehay seep kiy.
- Bhaaq lannkayya hirayymay ch'uunna hussila iyya motoopiletap kiy bhuubhadhu dhamenne haq olli kirridhdhiyenne.
- Reehha bhaaq sedhdh - Yuulla, irrotdhapa, qumma, qoch'ussa dhiikate seep kikiy. Kodhdhadhdhu ikollisaan kollila lashsh se ikayysiy.

Erkama 42 - kurrirara /tirrakooma hirayymayenne reehadhu

- Kollisampayt/tet kollamppayya kassiyadhdha arkkaneet kiyhla olli ishshamosiyy.
 1. Bhaaq kurrirra heufftanemu?
 2. Nam kurrirra qapam bhaaq heakkiten ufftanemu?
 3. Reehha kurrirra maanann maana ?
 4. Hirayym kurrira maana?
- Ulleeshsh mittattila kollamppayya oottanatess kollisa koy.
- Kann oorisaseno bhaaq kurrirra nam qapiyu miilum mashshay lushshatta dhitta minann dheiyu kidha. Hirayymayenne reehay seep kiyaaataadhu qalayytissa ilel.
- Kuurrirot hirayymayyat purotoosawwa kidhamiyuminann dheyy. Reehha bhaaq sedh, inndhdha royyamasanne moch'assa pooqiqosissa kidhan kollila lashsh se kayysiy.

Erkama 43 - Reeha bhaaqadhdh Hirayym heqqatenne arrmayyat

- Kollisampayt/tet kollamppayya kassiyadhdha arkannet kiy hala olli ishshamannan kodhdh.
 1. Heqqat inn heqap heupamu?
 2. Bhaaq hirayymaatenne reehay maana?
 3. Arrmayyt inn heqap heufftanemu?

4. Bhaaq hirayym arrmayytatenne reehay maana?

- Ulleeshsh mitattiladhu kollamppayya oottanadhotess lelinan kodhdhosiy.
- Kann orisaseno heqqanne bhaaq armayyt min dheyyiyan miilum mashshayy lushshatta dhitta min dheyyu kidha. Hirayym bhaaqadhdha hinetenne reehay seep kiyon kidhan ikolliy.

Kiyat bhaaqat	Hirayymay	Reeha bhaaqat
Heq	uww dhakinnt husaatotta minan	mororooqisa qaqanissa, senussa dhapa
Arrmayyt	iyya inndhdha akkatta dhinniy minan	Dhohussa, sinna dhuhha, sinna keleet haqap kiy urrqissa mashsh pawwawosissa

kodhdhadhdhu ikollisaan kollila hin kayysiy.

1.3.3. Ets bhaaq dhiik ili nam qapiyu

Erkama 44 - Maanum bhaaq etsetenne hirrayimay

- Kollisampayt/tet kollamppayya HIV/ets maana iyya kodhdhen ishshamosissa kodhosiy.
- Ulleeshsh hirayym eets maana iyyat kodhdh kollila oottan shokkiya qapataan mitattissa kodhdhosy.
- Kann orisaseno ets hakkum ammanetess qorichchi dhap kodhdhayenn irrot bhaaq lushshatta tashshosissa kodhosinnyu hirayymayy H I F fayyreset se kidhamishshu kodhdhadh ikolliy.

Erkama 45 - Reeha H I F /etspaana tarposisaatenne lushshataay

- Kollisampayt/tet kollamppayya kasiyadhdha arrkannet kiy hala olli ishshamanann kodhosiy.
 1. Reeha ets qalayytiya.
 2. Paana ets ulli tarrpiyumaanann maana?
 3. Bhaaq ets paana lushshatta qalayytiya.
- Ulleeshsh mitattiladhu kollamppayya oottan lelinan kodhosiy
- Kann orissass reeha etshuurrsuunt qochch'isa, bhaaq koofinaatekodhdhadhu ilel.
- Ets paana iyyat ulli tarrpiyu dhiik oli qappawwsam, hek illiushshatta dhiik olli qapawwsama alli dhawwra, iyya qaaraw orr pil ierrkawsadhen, shikiret, marrfet kikka orr qara erkawwsatta dhitta, kidha. Se maalla medhdha hinep kiy tura illushshatta ileleen kollila lashsh se kayysiy.

Nam shokku rokkot ila kiyaadho nam kaan huket lela

Erkama 46 - tirama (rakkot ishshama)

- Kollisampayt/tet tuee qattass medhdha halppatt erkkatta fottiy pahisaan helpa oottan tureeshsh tiraama se erkkatass kolliyy.
- Erkama tirama erkatta orrkann kiy.
- 1. Lashsh sette kollamppayyt shokku bhaaq muthuraaten (tashot)) qapamep paanassan oottan tall sunnkissa.
- 2. Lakiya bhaaq muthuraat akka ollo abha akkadhiyep tooy ollo tarrp. Tarpe kuleess appa alikashsha tarrpep kollisa.
- 3. kollamppayyt halppatiyayy bhaaq muthuraat snkk akk ollo hoshshaymma feel itt lela akkiniy pahanasaan kolliyy
- 4. Ulleeshsh tiraama se kollisaas dhehasaan tiram se illi maana iyya kollen.
- Qaaposissa kollamppayya pili hekka oottanadhu amm oot tiraama set akka amm fadhusinniyanne.
- Kann orisaaseno iyya rakkot nam shuku qar dheyiyy kidha. nam shokku rakott ila kiyataay uffinaadhenne shakar kidhan orr kakaaness lelan nam se rakoshshay ila sohashshissa footosissa kodhdha tirama se olle qapan ikollisankollila lashsh se kayysiy.

1.3.4. Kollana miilum mashshay lushshataat

Erkama 47- Miilum mashshay lushshatta porkapaashshat

- Kollisampayt/tet qattas kollamppayya oot miilum mashshay lushshataat qalaytinnan kodhdh.Ulleeshsh miilum mashshay por kapaashshat hala olli ishshamanan kodhosiy.
- Kann orisaas kollinat miilum mashshadhu lushshatta qalayytisaan kollila lashsh se kaysiy.

Orr shokku dhikum dhakinnt qaffnataadhu innu kappa lushsham

Erkama 48 - Bhaaqadhdha tarrpiy

- Kollisampayt/tet kollamppayya bhaaq tarrpiyu iyya uppan qalayytinnan kodhosiy.
- Ulleeshsh bhaaqadhdha hin nameshsh nam qarop tarrpiy tura maana op kodhinann lelinan kodhosiy.
- Kann orisaseno bhaaqadhdha tarrpiy innu kidhdhikkinu. Bhaaq koofinaate, qayyota, arrmayytanne firrichch'a seep kikiy kidha. Bhaaqadhdha hin nameeshsh nam qarop por ulaashsh kiyon tarrpa fottadhdhu dhikkis kollisaan kollila lashsh se kayysiy.

Erkama 49 - Orr shokku turiqatta qaffnataadhu akkisa footinan

- Kollisapayt/t kollamppayya bhaaq nam qareeshsh nam qarop tarrpiyon eet uffinaadhenne tarrpa tura maana kodhdha fadhdhusin kidhan kassadhu.
- Kann orisaas
 1. Bhaaq laafot tarrpiyu eet qapamen kodhdho qapama male ammbhushsh por heyikket shuhatanne kap agghootta dhitta.
 2. Helpa mitt sinndhdha man siidhates siinndhdhawa.
 3. Bhaaqaynu uffinanno shakar kidhan man akimetatep anntta ollo akimatta.
- Bhaaqat orr shokku qarop tarrpa dhittay kollinan.se maalla orr shokku.
- Dhikkuma orr shokulushsha innu fadhdhusin kidhan kollila lashsh se kayysiy.

Erkama 50 - Orr man kollila orr olleshshayinotes dhikkuma dhakinnt qaffnatta akkisa

- Kollisampayt/tet kollamppayya orim man kolliladhu ashshan iyya miilinan lelinan kodhosiy.
- Ulleeshsh ohinnt man kollilaanu maana maalla innu alli hushshuqyi kinnu ishshaminan.
- Kann orisaseno kollamppayya man kolliladhdu talla oottan kolliladhotenne oottanaddhupateeshsh nayyqqaya kiy ushshuqqa an all haadhdha koyinann ilella. Ulleeshsh por nayyqayyatep haadhdhet alli naqann alli dhoohissa lelann kollila lashsh se kayysiy.

Erkama 51 - Kaasiyadhdha qar ooraat

- Kollisapayt/t kollamppayya kassiyadhdha qar ooraat hala olli erkannann kodhdhosy.
- Kann orisaseno mittattila halaadhdhu qeedhdhataan kollamppayya mittattila shakket dhataan kokkila idhdhata kollila lashsh se kayysiy.

Mehhatt kollila hesaat

- Kaasana, posteeret
- Uffinayytisaanne iyya orr paananniy hepilano ierkausatta fottin.

Ekalanne kanntooya

- Miilum mashshay lushshatta maana iyyat fadhusinniyu kassataan kann tooya.
- Oot miilum mashshay lushshat maanan maana iyya kodhdhen kann tooya.
- Miilum mashshay lushshatta dhitta minann dhikkuma dhakinnt qar dheyya fottiy, hirayymadhonne akkisa bhaaq set akum lelinan kann tooya.

- Ets maana iyyat kodhdh, hirayym iyat ulli tarrpiyonne op lushshanniyan lelosisa kodhdhan kann tooya.
- Qurrrthumma uffinatadhdha miilum mashshay lushshatta lela kodhosissan kann tooya
- Miilum mashshay hokat lushshataan mashshayeseno kodhdho orr shokoseno ashshan iyyat fadhusinyu ashshan iyya lelinan koyaana kann tooyan fadhusin.

Kollinat 1.4 Mittattila

Dhi has sa	kiyat bhaaqat	Akkisa nam se bhaaqiyot akkisa fottiyu
1	Bhaaq atetet	firrchch'a orrkann firrichch'a miyyanne uqqot
2	Bhaaq armayyat	Mshsh pawwawosissa, qochch'ussa dhiikat
3	Bhaaq kugnatat	Dhikkin dhooaha, pawwawint mashshat, qeefa, uffadhit lekk
4	Bhaaq dhihaat	Quma kardhdhat, firrchch'a ihanosissa
5	Bhaaq lannkayaat	Quma kardhdhat, atatta qawwran kapaashsh morrooqissa kopall ammbhushsh lekisa

Kollinat 1.5 Mitattiladhu

- A) 1. F 2. A 3. F 4. A
- E) 1. erppa 2. erppa 3. shakket 4. shakket

Kollinat 1.6 Mitattiladhu (kassiyadhdha qar ooraat)

- A) 1. E 2. A 3. I 4. H
- E) 1. shakket 2. shakket 3. shakket 4. erppa 5. erppa 6. shakket
- F) 1. I 2. A 3. H 4. E 5. F

Oottan kollila lakkiya orrolleshshaynot

Helpa idhassam - 53

Kaalt oottan kollilaat

Oottan hin kollila ufinasham mashshadha afurene qootanadhdha lek qaft. Iyyanno:- Mashsha haladha orriqqaleshshaynot oottanadhdha haladha ashshan qoota foottaminitone mapitet medhdhaat ufinayytin. Orrolleshshayynu ila ashshan kallaatta innu fadhossinishshu mashsh se kidhamiyu kela sesehunt lashsh qaappatta, ufinat mashshay ipeaashisaatenne orrolleshshayynnu ila oli kiyyattan qall qooqoot. Seqarassno oli kiyyattanne fadhosila huma kapaashsh kollila qal palidh dhahaadh. Kaassana huss okkottat, ch'ooqqa lasitiketattetane woraqata ila ashshan erkkatta innu fadhosiniyu, erkama soromamenene pat dhikkissa soroma orkkan orkkanna dhassamen.

Semalla kollisampayt kollamppayya ila iyyan dhassam qaapatan qaapp kollila muuttayta qar inpaisane kollamppayya dhassam innakkadhdhu ishshakissa fadhossin.

Heriy ootta se fadhaosamiyu

Kollamppayya oottan kollilayn kolan kannu:

- Orr poraadhdhu kapaashsh kiyu par tooyan qootinan.
- Mapitet medhdhaat lelinan, mapitawwayyn namat ashshan iyyat pat dhapiyu paahaanat dhattan kollinan, mapittawwayyn ashshan lushama iyya fadhossinishshu qaap dhannan.
- Nakashot lushshatanno qappanan, qaap mashshadhu ikkokkissattanno akkinan. Parradhdhu mittass erkama huss ilashshanno akkattass hosuunt qafinanan.
- Siipanno ayyka irrot akkum dhahannaness lelinan. Seqqarassenno ayka irrot maanan maana iyya kodhdhen lelinan.
- Kaassananne kiyyattadhdha kollaani kiyyatadhdha lek lek erikkaninan. Kiyyatadhdha lek lek woraqattanne huss okkoot ila soroman akkinninan.
- Oottan se ila kollila kiy akkinninan. Iyyanno: poraynu kapaashsh tooyan, kassatta, qoottan, wadhdhanne oli kiyyaattaan, paahnatadhdha henibhane oli kiyyatta erkkatta kidha.

2.1. Dhaishshadha oraynot

Helpa idhassam - 15

Ufinat kollilayn ila lushshamishshu

Kollamppayya kollilayn kollen kannu:

- Siip poraadhdhu kapaashsh kiyu par tooyan qall qootinan.
- Mashshadhdhoess qoottan hekkan qall akkum kiyan lelinan.
- Mapitet medhdha rehhan kollinan, orkkan orkkanaseno lelinan.
- Mapitet medhdha ashshan iyya lushshata foottinan paahaanat dhattan kolinan.
- Mapitet medhdha panna ashshan kiyyon lushshatta foottinan qapp dhaninan.

Qappana orkkan orkkanna kiy

2.1.1. Siip poraynu kappashsha kiyu dhaishsh qall qootta

2.1.2. Innat hala se ila hekan qalle kishshan?

2.1.3. Mapiteet ashshan kishshu qafitan?

- Mapitet medhdhaat
- Mapitet medhdha lushshatta dhitta
- Mapitet medhdha lushshosissa
- Medhdha qarr rakkot dheyshsho ayynu mapiteshshadhdhu lushin

Erkama kollaatenne kollissaat

2.1.1. Orralashshaynu dhauaiishsh qootta

Erkama 52 - Hala oli ishshammatta

- Kollamppayya hala hen qall qoottan orroleshshaynu kidhot maana it kodhdhit kassiy kassattan akkum qall furinan kodhosisa.
- Orr manadhotesh hiran quttilla ila iyyan kiy oriqqalless haladha oriqaleshaynu akkum kidhamiyyu furila dhata.
- Kollamppayya paradhdu mittass haladha manadhoshsh hiraan maana kidhama iyya foottamiyan orkkan orkna lelelinan kodhosiy.
- Muutayyta qara por sheet kodhdha poraynu kapaashsh medhdha, hellit, namqimene qimayya kidhan qootta akkum foottaminntu qaap idhdhatta.

Erkama 53 - Por sheet kodhdhattan tallat manayu dhaishsh qootta

- Kollisampayt /tet shokku shokkottadho manadhdhu tallash medhdha, hellit meeqq akkum kiyyu akkum qaappanan helpa idhdhatta.
- Sekkannassenno orkkan orikkannas ohhattan akkum lelinan kodhosisa.

**Erkama 54 - Par sheet kodhdhattan tallat manaynu dhaaiishsh qootta
(hala oli ishshammatta)**

- Kollamppayya manadhdhu talla qimayya par kerdh qap eet kiyyadhane akkum halladhdhu lelinan kodhosisa.
- Sekkannassenno kollamppayya hala hen qall qoottan porayn kapaashsh iyyan mahh henibhamiy medhdh, hellitt, qimaya, akkum rerha orkkan lelinan kodhosiy.

**Erkama 55 - Par sheet kodhdhattan orrolleshaynu hala qootta
(orrapahnaytisa erkkatta)**

- Kollamppayya ila hosuntadhdhu sohhashisaan erkama haw haw kiy idhdhatta.
Paahnattas: Medhdhan taanaw payyt tanawiy, hellit erkama kanussa erikkaniy, shakkan lami ul laʿisaan ot poraadhdhu kapaashsh kiyyat oli ishshamaniy qimayya dhatta.
- Sekkannassenno kollamppayya hala halan haladha halippat erkama paahaanat akkum akinan kodhosisa.
- Kollamppayya oottan hepil lamm erkamaadhdhu tooyan erkamadhdhu akkum lelinan kassatta. Paahanattass: iyyan taanaw hussadhdhu taanawiy maana kidham kidha kassattan medhdha akkum mittatininan kodhosisa.
- Sekkannassenno mathaafa kollamppayya qalle lapit 30 kaasana 2/1 kollamppayya akkum tooyannann kodhosissane: madhdha hellit orr se qimmenne qimayya kidhamiy harkkadhdhu akkininan kassiy dhehassan mittattilan reeha.

Erkama 56 - Orraynu hala qootta (saaka orikkettop qappa)

- Kollamppayya oottan se turashsh poraadhdhu shokkenne qayttadhdhu qootta.
- Sekkannassenno kollampayya mashshadhdhossene manadhdhu tallass meddha meeq hellit, orr se qim qimayya akkum kiyyananess qariqarsa qayyttat saaka orkketop qappaan akkum dheynan kodhossiy. Oottan sedh orkkan orkkanna sohattan akkum lelinan kodhosisa.
- Kollamppayya paana dhehhan akkum reehinan poraynu kapaashsh iyyan erkawsam orkkan orkkana lelaan kodhosisa.
- Erkamayn orr par hekkan qalle kiy akkum erkkanan kassattane shakketumaadhdhu reeha.

**Erkama 57 - Umm sheet kodhattan siippaynu qall qootta
(kassy kassattane mittattila dhatta)**

- Kollamppayya mannadhdhu talla dhisikkatne dhirt meeq akkum kiyann kassatan mittattila akkum dhanan kodosisa.
- Par qarassenno siip se poraynu kapaashsh kiy umm sheet kodhdhattan qall qootta akkum foottinan furila idhatta.
- Kollamppayya kapaashsh dhirtanne iskkattass mahhadhan dhassam hembhbaanne umm akkum reehinan kodhosia.

Erkama 58 - Dhaashadha orrolashaynu reeha /saka orkktop qappa /

- Helpa oottan se turaashsh kollamppayya poraadhdhu kapaashsh hala qoottan manadhotesh mashshadhdhone leemadhdhu kassattan akkum dhehhanan helpa oottan sedhet kollamppayya akkum lelinan kodhosisa.
- Salaata poor kettass paahaanat dhirtatene iskkattat kaassaninan. Siip poraynu kapaashsh kiy dhirtane iskkat erkamaan lashsh mitt iyya erkkaniyan attit qaap hembhishsho kollamppayya nassadhdhon salaata poor kettop anittaaan harkadhdhu kaasanan akkum akkinan kodhosiy.

2.1.2. Innat orrolleshayn hala hekan ila kishshan?

Erkama 59 - Hala oli ishshamatta

- Par sheet kodhdhattan siip poraynu kapaashsh kiyyu por afur qoottan akkum foottamintu furilla idhdhattan kollamppayya oottan talla kiy orkkan orkkana kiy hala hekkannale iyya kiyyan kassatta.
- Kollamppayya hala hen qoottan mathaafa kollamppayya lapit 33 kassiyadhdha dhehhaadh akkum oli ishshamanan mittattila dhanan kodhosiy.
 - Medhdha poraadhdhu kapaashsh fadhosila maanaat qapan?
 - Medhdhumat fadhosilane rakot meeq qap?

Erkama 60 - Par shokkoshsh hepilap tarpa

- Nam shokku iyyat dhaladhdheshsh kallashshay ila pottanna paraten por pilop taripinoss lelu. Kassiyadhan arikkannat kiy kollamppayya akkum mittattinan kodhosiy.
 - Nam shokku hellit kodhdha turaashsh hala iyyat uqqalle kiyu maana kidham? Medhdha kiinan mittattinan.
 - Nam shokku nam qim kodhdhu kanna par hekkannalep tarp? Qimayt kidhaan mittattinan.

- Inkotaynu ketta kiyatete par inu ambh lukinkkinu aynu kidham?
Taima kidhan mittattininan.
- Kollisampat/tet mathaafa kollamppayya lapit 30 qara kaasana taripant par akkinniy kollamppayya akkum dhikkinan qaappanan kodhosiy.
- Sekkannassenno par se tur qatete maana iyyat kidhamiyyu eriqudh mimitata kassattan akkum akkinnan kodhossiy, shaaket kodhdh reehhan kaasanan ukkana kiy qarop taripa. Mashsh mashshadhoss akkum orr kaassanan ihesy.

Erkama 61 - Hay henibhan kiyat se turashsh taripit ishama.

- Helpa oottan sedhete man kollilate iyyan par lek qappane porayn kapaashsh nam se ufinaytisam fadhan man kollilatep akkum dheynu meumayeshsh haka awetes helppaan iyyat taripiy akkum kollamppayya lelinu kodh.
- Lashsh sete kollamppayya akkum dhikkinan dhakkaasanan ollo kassiyadhdha haw haw kiy kaasanan kokkiy.
- Kollisampayt/tet par sheet kodhaan siipaynu meeq qall qootta fotaminitone qoottanadhayn maana iyya kidhamiyan kollamppayya halan mashsh mashshass kassattan toyshunt erikadhu.

2.1.3. Mapitawwa ashshan kiy qafn

Erkama 62 - Mapitet medhdhaat (kassiy hekat qaappat)

- Kollisampayt/tet kollamppayya mannan maana inaka iyya fadhosinnashshu orkkan orkkanna kassadhu.
Pahnattass: Dhama, uwat s.k.k akkum dhihinan kodhosiy.
- Muutayta qarranno akka hin mapitet hekat medhdha ila akkum oli kiy an ilel.
- Kollisampayt /tet kollamppayya hala sen qoot ollo medhdha man kollilaatep maannass iyya dheyiyan kassattan mittattiladhdhu qara qeedh.
- Medhdha iturashsh kaannann mashshadhone hussadhdhu erikkattaass kodhdhit maalla mapitet medhdha ila shokkiyya it kodhdhit ilel.

Erkama 63 - Kassiy hek qaapat

- Kollisampayt/tet kollamppayya orkkan orkkana sohhattan mahhadhdhdhu akkum lelinan kodhisiy. Kollamppayya shakkan shakkan mahh tallattenne mahh man kollilaat qafinnatta footty maalla iyyan mahh lakk qap akkum lelinan kodhosiy.

- Sekkannassenno mahhadhdhu aaynu iyya sohashshiy kassattan mahhin aynoshadhdhos reehayya kodhdhayenne mapitet hekat medhdha shokiyya kodhdhadh ilel.
- Kollisampayt/tet kollamppayya hala sennhussa qapu qall qoott. Sekkannassenno leemadhdhu manadhdhu tallash iyya erikkanniyyan akkum lelinan kodhossiy.
- Muutayta qarranno erkama qiiqim eet leliyyane salaata poor kett thaafan olli ishamadhan kanna erkamaan qiim akkum erkkatta dhinan mapitet medhdha kodhitess ilel.

Erkama 64 - Olli ishshamatta hekat halaat

- Kollisampayt /tet kollamppayya poraadhdhu kapaashsh erkama ashshan kikiy iyya erkkanniyyan kassadhu.
- Sekkannassenno kollisampayt /tet erkamaan iyya erkkatta foottiyyanene footta dhinniyyan salaata ket orkkan orikanna thaaf. Kollamppayyanno kassattaan medhdha erkkatta foottinnan shoke amm foottinanemu kidhaan akkum mittattininan kodhossiy.
- Kollisampayt/tet kollamppayya oottan talla kiy lemadhdhu: dama, uwata, meehhadhdha kollilate, ifoottadhdhu eet bhaaqqiyyannenno ihessadhdhu kollamppayya akkum oli qoottanan kodhosiy.

Erkama 65 - Olli ishshamatta hekat halaat

- Kollisampayt/tet kollamppayya erkamaan seturashsh dhiham iyya kollen hekan iyya kodhdhen kassattan qar ioor.
- Sekkannassenno iyya hin innakota dhiyyenene lushshama dhiyyane rakot ashshan kiyu qar akkum painintu kassattan akkum olli ishshamanan kodhosiy.
- Kollisampayt/tet itturaashsh mapitet medhdha se lushama dhitta fadhisshu orkettop qapan kollamppayya napapa.
- Muutayta qara kassiyadhan olli ishshamatta kodhdh akkum lelinan kodhosiy.

Paahanatass:

- Medhdha eet nayqaniyyane hallit dhawa fadhossinishsamu amm fadhsinishamo?
- Medhdha noqqossa fadhossinishamu amm fadhossinishamo?
- Horat medhdha qar quurrot medhdha kollissass heddhikkamu henayyqa?

kassiyadhaan seep kikiy kassadhu.

Erkama 66 - Hayy henbha

- Por man kollila kapaashsh nam hallit man kollila upu eet kiyadho turiqqattass:
 1. Maannat mapitet medhdhate.
 2. Mapitet hekat medhdha ashshan it qar taripashshammishshu.
 3. Mapitet medhdha lushshass orr se fadhossiniy orram iyya kodhdhen dhakkissattane oottan tallop hembhbhan kollamppayya akkum kollia dhanan kodhosiy.
- Kollisampayt /tet eet nam hallit manikisit upu eet teekko erkaman kiy kolliy.
- Kollamppayya lakk lakke shokkenne hallan oott mapitet medhdha lushama dhittadh nam pil lamm ashshan iyyat lushshaniyu taanaw se akkanniyyu akkum tanawinan kokkisa.

Pahnattass:

Appat tafitara all kash kidha minan karafa hinnanniyyo inkot lamm meetaw aynnonno amm qappanninam kidhaan shitit.
- Qayttadhdhu ila qiimaayt shokku dhey ollo qaap hek inkosset qarr tapalaan medhdha korisinna fadhossin male hallit dhawama amm fadhossinshsham kidhan korisina dhanniyyu taanaw se akkinnyu dhehhasan akkum olli kollinan kodhosiy.

Erkama 67 - Olli ishshamatta hekat halaat

- Kollisampayt /tet kollamppayya ollatta man kolliladhdhu talla medhdha eet orr tolenne shokke kollisampaya eet karafane maana iyya kodha fadhossinshshu kassiy kassattan akkum oli ishshamannan kodhosiy.

Ufinat mashshay qoottq
- Kollisampayt/tet kollamppayya manadhdhu talla eet nayqunt nayqiyane ashshan iyya ch'isamiyan orkkan orkkanna sohattan orkkan lelelinan kodhosiy.
- Muutayta qaranno mapitet medhdha eet qar iqashamishsho leeammadhdho kafadhdho, man kolliladhote, kollisampayt, poraadhdhu kapaashsh eet kodhdho waritiyyase s.k. k ufinaytisa akkum fadhossinshshu ufinaytisan kollila lashsh orqqallep qapinan.

Erkama 68 - Hawwattane ekkala

- Kollisampayt/tet kollamppayya oottanadhoss ollen hala kodhdhaan mapitet medhdha maana iyya kodhdhen kassadhu.
- Mapitet medhdha iyyan qar iqashsham maana it kodhdhit ashshanes inu lushsha fottinu kassattan ashshan iyya qedhadhen olli tooya.

Mehhat kollila hesaat

- Medhdha, hellit, nam qimene qimayya akkinniy kaasana shokene fotot shokene mathafa kollamppayya qalle kaasanan uqal hayyam 2/1 inerkawssatta.
- Mapitet hekat medhdha lushshama shokke lushshama dhitta positerawwa akkinniy thaafane s.k.k erkawssatta.
- Kaasana medhdha mapiteshidhdhu lushshant
- Medhdha qall qaappatalle kiyyanne kaasana akiniy.

Hawwattane ekkala

- Siip se poraynu kapaashsh kiyyoss paradhdhu sheet kodhdhattan haladha haw haw kiy qall qootta akkum foottaminu kassattanne hawwattan mashshadhdhoss hala hekkan qalle akkum kiyyan kassattan hawwatta.
- Mapitet medhdha akkum dhihinan kassatta.
- Mapitet medhdha ashshan it qar iqashammishshu pahanat dhattan hala hekan qalles iyya kiyyan kassattan hawwata.
- Mapitet medhdha ashshan it qar iqashammishshu pahanat dhattan akkum qall furinan kodhane ashshan lushshattane lshusisa akkum ishaminan kodhosisa.

Kollinat 2.1 Mittattila

1)

A.

1. shaakket	3. shaakket	5. shaakket
2. shaakket	4. shaakket	

E.

- Medhdha, hellit, nam qimene qimayya

2)

- A. Mahhane kiyyat akkatta.
- E. Hosunttane hesayym akkatta.
- F. Mapitet hekat kollaata.
- H. Mapitet erkama qim erkkatta dhitta.
- I. Dhama,uwat,man akkatta.
- K. Porrashsh porap annta kallatta kidha.

2.2. Orrolloshaynu ila kallatta

Helpa idhassam - 14

Ufinat kolliayn ila lushshamishshu

Kollamppayya kollilayn kollan kannu:

- Erkama lashsh qaappattan erkkatta foottinan.
- Paradhdu mittass mashshadhdhu ipeaashshisa akininan.

Qappana orkkan orkkan kiy

2.2.1. Sesehunt lashsh qaappatta

- Hekat lashsh shokone sesehunt tappa qaappattan thaafa.

2.2.2. Ufinat mashshay ipeaashshissat.

2.2.3. Orrolloshshaynu kapaashsh sesehunt oli qafinnatta.

- Kipepadhdha oli kiyyatta/kipepet e.t.s, kipeepet poraynu kapaashsh kishshu, kipepet isikkattat s.k.k./

Erkama kollaatenne kollisaat

2.2.1. Sesehunt lashsh qaappatta

Erkama 69 - Orrolloshshaynu ila kallaat (kassayyane oli ishshammatta)

- Kollisampayt/tet sheet se kelas leladhan ufinasham napapa kallatta kodhit maana kidha it kodhdhit kollamppayya kassadhdhu. Kollamppayya harka qappaan orkkan orkkanna harka qappaan akkum mittattinan kodhosiy.
- Oli kallatta dhikk ashshan kiyyatta foottinan qaap akkum qaapanan kassiy kassattan kollila uqar ippadhaw. Kollamppayya hark qappaan akkum mittattinan kodhosiy.
- Meet nam oli kallaniyyo paana haw haw kiyyon orr akk. Hekodhdhu male ollisena, orr serikisa, orr hossatta s.k.k siip ila oli senhunt dhikkat qafinnatta akkum fadhossinnishshu kolliiy.
- Nam orr olle senhunt dhikk qapu nam dhikk akkum kodhdh kolliiy. Senunt katadhdhu olle iyya qappaan akkum oli ishaammannan kodhosiy. Sekkannas orqali qappa idhdhattan kollilaan kaysiy.

Erkama 70 - Sesehunt lashsh qaappatta (kassiy kassatta)

- Kollisampayt/tet kollamppayya iyyaan lashsh lshsh qappashamiy qafinaattadhdhu kaasadhdu. Orkan orkana harik qappaan akkum mittattila dhannan kodhossiy.

- Sekkannassenno erkama ituraashsh kidhot: akkan shakkan ituraashsh qaappatta erkkatta kidha akkum kodhdhit pahnatadha haw haw kiy idhdhattan qaap idhdhay.

Erkama 71 - Sesehunt lashsh qaappatta (nipaapet napappaan oli ishaama)

- Kollisampayt /tet mathaafa kollamppayya lapit 34 tene 35 qara nipaappet se dhehhaat napappas turiqqattas iyyan nipappet somm napappiy dhirittanne iskkatt reehha.
- Sekkannassenno lakkadhdhu errop sohhashisan orkkan orkkanna akkum napapinan kodhosiy.
- Kollimppayya oottan talla kollilan iyya erkadhen ila maana iyya erkadhen kassadhu.
- Sekkannassenno kollamppayya helppaadhdhu ashshan iyya inerkawissanniyyan kassadhdhu. Qaap ituraash qaappattaat fadhosila mannat it qaafu qar oorra ilel.

Erkama 72 - Erkama sesehunt lashsh shakkat tappa qaappattaan thaafa

Erkama akkissa 2/1 - Helpa qar olli ishshammatta

- Kollisampayt/tet kollamppayya lshsh qalle erkamaan iyya erkadhen reehhan akkum sohhashshinan salaata kettass tarkafa isohhashshiy. Helpa etotate, helpa dhama, helpa tanawat, helpa erkama tallat, helpa erkkama kidhan iturash (ikkannat) orkkanna inannttaan kollamppayya akkum thaafinan kodhosiy.
- Sekkannassenno erkamaan ariquhdhat kiy erkkatass kollamppayya helpaan lashshale kiy ashshan iyya qoottinan akkum qaappatta oli ishshammanan kodh. Helpaan ukkana kiyassenno dhikkissattaan qaappanan.

Erkama 73 - Erkama akkissa 2/1 helpa erkawwssatta

- Kollisampayt/tet helpa oot hala kollila dhehadh kollamppayya qaaposisas kollila lashsh helpa ukkannate akkum kodhdhinan ilel.
- Mathaafa kollamppayya qalle lapit 36 tarkafanal dhehadh sheet kodhdhattan kollamppayya erkaman qall qoottam helpa hekkan akkum erkkannan tarkafaal dhassam qalle reehha akkum akinan kodh.
- Muutayta qara tarkkadhdhu qalle kollamppayya qoch' sohhashissan akkum napapinan kodhisiy.
- Sekkannassenno kollamppayya hin iyya qaappadhen manadhdhu talla akkum madhdhaakkinnan erkama akkinninan kokkiy.

2.2.2. Ufinat mashshay peawshshisaat

Erkama 74 - Hala ishshammatta

- Kollisampayt//tet kollamppayya manadhdhos shokken medhdhaan porradhdhu kapaashsh kiy lemadhdhu hesayym mannaat iyya kodhiyan oli ishamanan kokkiy.

Pahnattass:

dhama dhama, pat ch'iqqatta, uwat uwwatta, s.k.k. kodhdha fadhossin.

- Sekkannassenno medhdha eet kaaniyyane qriquhdhat kiy mashshadhdhu erkkatta akkum foottinan kokkiy.

Erkama 75 - Ufinat mashshay peawshshisaat (kassiy kassattan)

- Kollisampayt/tet kollilaan tarip qar orran kollila lashsh hir.
- Sekkannassenno kollamppayya man kollilaateeshsh manadhdhop mitattan mathaafadhaan iyya uqqalle kollen aynu illhushin kassadhdhu.
 - Uleeshsh ayynnonno iyya hesa malle mannadhdhu talla iyya erkkannan tafftarradhdhu qall akkum thaafinan, orkkan orkkanna sohhattan akkum katadhdhu napapinan kodhosiy.

Erkama 76 - Qar oorra mashshay peawshshisaat

- Kollisampayt/tet kollamppayya ufinat mashshay ipeawshshisa iyyaan iyya kollen kapaashsh akkum qaappanan kodhdhass kassiy kasadhu. Iyya mittattiy kokkisaan shokkenne iyya patt dhap turr orrissa kokkissan kollamppayya akkum mittattininan kodhosiy.
- Sekkannassenno kollilan qar orraan kaysiy.

2.2.3. Sesehunt orrolloshshaynu ila kiyyatta

Erkama 77 - Sesehunt orrolloshshaynu ila kiyyatta (hala oli ishshaama)

- Kollisampayt /tet siip se porradhdhu kapaashsh kiyyu oli kiyyattan seturash erkaman iyya erkkaniyyan hala akkum oli ishamanan dhihinan kodhosiy.
- Sekkannassenno orr porayynu kapaashsh kiy oottanadhone haladhdhu iyya erkkaniyyan sesehuunt siip it kodhdhit paahaanat dhaattan kollilan qar qimiy.

Pahnattas: Ull peehha, uqar taripa soroma, haqadhan porradhdhu kapaashsh kiy kinnashshadhdhu lusha s.k.k. kodhdha foottinan.

Erkama 78 - Sesehunt orrolleshshaynu ila kiyyatta (kassiy kassatta)

- Kollisampayt/tet kollamppayya siip se poraadhdhu kapaashsh kiy olle tappalle shokken lashshalle oli kiyyattan hin iyya erkadhen shokken iyya erkkatta foottinan orkkan orkkanna sohattan akkum dhehannan kokkiy.

Pahnattass:

Poraadhdhu ushuqqatta, dhihaym dhiha, s.k.k. Kodhdha foottinan.

- Sekkannassenno poraadhdhu kapaashsh kattadhdhu olle man kolliladhote erkamaan iyya erkkaniyan kapaashsh qar paçissa tappa shokke hekka lehh akkum sohhashissan kokkiy.
- Erkamaynessenno ufinaytissa akkum sohhashshinan iyyan all hatta dhiniy kan tooyyan ihesayym ikkodh.

Erkama 79 - Kipeepet olle erkkatta (hala oli ishshaammatta)

- Kollisampayt/tet man kollila talla kollamppayya ufinnatta iyya fadhoshshu kipeepet kollamppayya akkum oli ishshamanan mahhadhdhone erkamadhdhu akkum orkkan lelinan ihes.
- Sekkannassenno att kipepawwan hepil dhihhan qaripaçissan kiyyanno ikkolliy.

Erkama 80 - Kipeepet ila erkkatta (hayy henbha)

- Kollisampayt/tet helpa oottan sedh turaashsh kipepawwa man kollilate kiy kipepeet se sesehunt qafitu reehhan siinkit kipepet sett, mahh kipepet sett, sesehunt kipepet sett s.k.k kapaashsh kollamppayya oottan tallattess kollila ch'awdhdu dhattass oottan tallop henbha.
- Muutayta qarranno atit orriqqall qappa idhattan kaysisa.

Erkama 81 - Kipeepet olle erkkatta (saakka orkktop qapa)

- Kollisampayt /tet helpa oottan sedh turrashsh kollamppayya haladha titinaç qall qoottan kipepawwan man kollilaate kiy sinikkittadhdhu mahh kipepet sett, helpa iyya ul hiramen lekkussa halladhdhu umaane pottanna oottannadhdhu sesehunt kipepeshshadhdhu saakka panna humaçn kassattan orkktop qappaan kollamppayya orkkan orkkanna akkum dhehanan kodhosisa.
- Mutaytta qarranno kollamppayya se turaashsh kipepet iyya thaafa kokkattan akkum erkkannan kokkiy.

Erkama 82 - kassiyadha (kipepet olle erkataat)

- Kollisampayt/tet kollamppayya man kollilaate kipepet hekkan qalle akkum kiyyan erkama qar paissadhdhu maana akkum kodhdhit awtammen

awwtam iyya erkkaniyyan orkkan orkkanna iyya erkkaniyyan akkum kollamppayya lelinan kokkiy.

- Muutayta qara kollamppayya kipepet ila teek akkum thaafaminan erkkannan kokkila idhdhay.

Erkama 83 - kollinat 2.2 erkkatta

- Kollisampayt/tet mathaafa kollmppayya lapit 38 kassiyadhaan kollinat dhassam kollmappayya oottandhdhon oli kiyattan halaan taafitaradhdu qall thaafan akkum erikkanan kodhosiy.
- Hekat mashsh kelaat kiy qaap hawwattan mittatila shaakket qarrass oli senan kokiy.

Mehhat kollila hesaat

- Foottose sesehunt siipaynu akkinishshu, positerawwa shokene kaassana.
- Charitet fadhosila helpa erikawssant.
- Kipepawwa man kollilate iyyan haw haw kiy.

Hawwattane ekkala

- Sesehunt siip ila olli erkkatass hosunt kishshu kassatta.
- Qaripaasa lashsh akkum qappanan kodhan hawwata.
- Qipepawwa man kollilate akkum dhihinan kodhosiy.
- Kipepet olle erkkatass hosunt iyya qappaan hawwattan iyyan iyya ila teek iyya ila akkum kiyyanan kassatta.

Kollinat 2.2 Mittattila

A	E
1. shaakket	1. erkama iturashat
2. shaakket	2. helpa
3. erpa	
4. shaakket	
5. erpa	

2.3. Irrot siipaynnu fadhossinshu

Helpa idhdhassam -12

Ufinat kollilayn ila fadhamishshu

Kollamppayya kollilayn kollen kann:

- Irrot siipass maanna it dhannishshu lelinan.
- Kiyattadha irrottat lelinan.

Qapana orkkan kiy

2.3.1. Fadhosila irrotat

2.3.2. Ayka irrotat

Erkama kollaatenne kollisaat

2.3.1. Fadhosila irrotat

Erkama 84 - Fadhosila irrotat furilla dhatta

- Kollisampayt/tet kollamppayya manadhdu talla dhama inqillattass, eet dhamaniyyanne manadhdu hoss kiissas, attummat akkattas irrot se iyya akkanniyyan ayla iyya akkanniyyan kassattan mittattiladhdu qara qeedh.
- Sekkannassenno kollamppayya mathaafa kollamppayya lapit 39 qara iyyan akkanniy fadhosila irrot furila leliy erkkattan furila kodh.

2.3.2. Ayka irrotat

Erkama 85 - Ayka irrottat (hala oli ishshammatta)

- Kollisampayt/tet oot ayka irrot se ariquhdhaat furila idhdhassant sheet kodhdhattan ayka irrot kidhamiy maanan maana iyya kodhdhen akkum oli ishshammattan dhihinan kodhosiy.
- Sekkannassenno irrot por lek lekken akkanniyyan paahaanat akkissan furila idhdhay. Seqarrassenno poraadhdhu kapaash iyyan kiy akkum dhihinan kokiy.

Erkama 86 - Ayyka irrot qall qotta (furrila)

- Kollisampayt/tet ayka irrot por lakken halppattass akkum qall qoottmiyaness furila idhdhay.
Pahnattass: Ayka irrot hekat husallet, irrot hekat inanitaatene irrot hekat immat kidhaan qall qoottamiyan ilel.
- Mathaafa kollamppayya qalle kaasanan kiy hala kodhdha tooyyan shokku shokkottadhoss furila akkum dhannan kokkiy.

Erkama 87 - Ayka irrot iyyan hussale kiy (furlanne kassiy)

- Ayka irrot iyyan hussalle kiy kidhamiy manaynu talla kiy dhama pallassass, manaynu hoss kissassene iyyan s.k.k. akkum inerkawssankinnoss furila idhdhay.
 - Sekkannassenno ayka irrot sedhettess kollamppayya iyya upan paahaanat idhdhay.
- Pahnattass: qorrqyya qassisataat, dhilla.

Erkama 88 - Ayka irrot iinnantaat (furila)

- Kollisampayt/tet Ayka irrot inanitaat iyyan kidhamiy inaanntass iyyan inu inerkawssanikkinu iyyan kashshammiy iyya qariqarinan furila idhdhay.
- Kollamppayya ayka irrot hin porradhdhu kapaashsh kiy erkama maanan maanass akkum iyya iinn erkawssaniyan se dherat idhdhattan kassiy kassattan mittatetiladhu qara qeedh.

Pahnattass:

Kuraset irrot nafithaatten attummat dhattadhdh, yooqqa uunt irrot nafithaaten iyya erkkaniyan ikkolliiy.

Erkama 89 - Ayka irrot umaat (furila)

- Kollisampayt/tet ayka irrot umm, uma ila innu akinkinnu maalla innot akkum senittos ituraashsh shokke panna pill oohhan iyyan innu inerkawssankinnu ayka irrot ufinaytiy.
Iyyanno: otot lashshat, haq uriqiyu, haayya, s.k.k. kodhdhadhdhu ilel.
Mathaafa kollamppayya qalle kaasanan kiy akkum reehinan kassadhu.
- Muutayta qara korrenitet ayka irrot kodhdha dhittadhdh ayka irrot uma inerkawssata se senishshu panna hepill oohhan ollo akkatta footamintu kodhdhadh iufinaytiy.

Erkama 90 - Qorayya qasisotat (hala olli ishshammatta)

- Kollisampayt/tet kollamppayya leemadhdhu shoke siip se porayn kapaashsh kalu dhama inqillattass mana iyya inerkawssaniyyan hala oli ishshammattan mittattila akkum dhanan kodhosiy.
- Sekannassenno siip se porayn kapaashsh kiyyu lashsh mitt dhama pallawssattass, manadhdhu hoss kissattass, qora qasisotat, dhilla, shokene homma, qassissann kidhaan iufinaytiy.

Erkama 91 - Irrot heototat (hala olli ishshammatta)

- Kollamppayya uwashshadhdhu ch'iqqadhen afadhene ashshan it kodhdhishshu kassadhdhu.

- Uwawaan ch'iqam qoorrayya se ch'ap qar afan, qarrassenno erkama hepil qara akkum nakaynan ilel.
- Se olle qappaan irrot hayya dheyyshshonno erkama pillassenno akkum kodhdhishu ilel.

Erkama 92 - Irrot penisinetateenne hekat laammpaat (kassiy furilaat)

- Kollisampayt/tet kollamppayya manadhdhu talla laammpa manness iyya iinnerkawssaniyan lemmadhdhu kassattan dheyanan erkama tallat idhdhattan mittattiladhdhu kollamppayya oottan tallass akkum dhihinan kodhsiy.
- Seqarrassenno kaamiyyot sesehunt foottintu laammpa shokene penisinet akkattan kodhdhadhene yooqqa porradhdhu kapaashsh kiy iyya erkaniyyan laammpa shokene irrot korrenitetat kodhdhadh furila uqar dhay.

Erkama 93 - Erkama akkisa 2.1 irrot laammpaat

- Kollisampayt/tet irrot laammpa kollissaass erkaman sekkannat kiy seturashsh iyya erkkayyen ekkala kodhan kollamppayya oottanadhdhu tall dhehhay.

Qar paqisa Erkama akkissaat

Ayka irroy laammpa kodhdhadhdhu ufinaytisa

Mehhat fadhosamiyyu - thaasa qoriqorrot lakk shoke piliqatet ila soromant kurrassawwa, shipira kurasetat, laammpa, kipiratet.

Erkama orkkan orikkanat

- Tur qattass kurassawwa dhah kellass shipira soroma.
- sekkannassenno kuraset shak kelas laammpa ch'awway kishsha
- (kuraset lakkiya kellass lampot amm kishshamiyyamu)
- Muutayta qara kurassawwan kipiretet qapisisa.

Kassiyyadha erkama akkissaat

- Kollisampat/tet ekkassa kannassenno kuraaset hekant olatta attummat dhay kidh kassadhu. Mittattiladhdhonno se laammpot ukela kiyyu kidha dhdu hawwadhu.

Erkama 94 - Erkama akkisa 2.2 irrot dhama paatiret

Erkama akkisa 2.2 - Irrot dhama paatiret

Qar paqissa - irrot dhakala patiret ekkassass

Mehadhdhan fadhossiniy - indha patiret shakan, wotora koreniteetat, dhama patiretat iyyan erikkaniy

Erkamaan orkkan orkkanna kiy

- Wotora elektiriketat minshshadhdu por lakken al qooch'issan minnt shak mashsh dhakalla qar kodhan minnt shak indha patiret qar kodha.
- Miinnt shipot lakkiyya dherit patiret qar esikkissan akkum attummat dhanitu kodha. Kollisampayt ekklayn turaashsh ekkassa hefadhossin.
- Muutayta qarranno attummat se akkaat ayleshsh it kodhit kassiy kassattan mittattilladhdonno irrot dhakala korentetat kodhdhadhdh ishshaka.

Erkama 95 - Erkama akkissa (Irrot hekat lashshat)

Erkama akkissa 2.3 - Lashsh irrot akkum qaftu ishshakisa.

QarƵaƵisa - Hoss kidha lashsh irrot akkum qaftu ufinaytisa.

mehhat fadhossamiyu - Sahina qunipul kidh, haq

Por kollilaat - Oottan pattan

Erkama orkkan orkkann kiy

- Haq sahinnyal kishshan otot illass taqqiqa 15 paatu olashshissa.
- Haqin hoss kidhay harik ulliqappataan tooyya.
- Kollisampayt/tet kollampayya haq se maanan hoss kidha foot kassiy kassattaan irrot otot kodhdhadhdh ufinaytissa. Seqarassenno mathaafa kollilaadh dhu lapit 41 qara kaassanan kiy dhihassa 2/8 nne 2.9 iinnerkkattan irrot hekat ototat ufinaytisa.

Erkama 96 - Ekkala kodhdha

Kollinat 2.3

- Kollisampayt/tet kollinat 2.3 kassiyadhan dhassam kollmppyaya qappannan taftaraadhdu qalle mittattila shaakket kodhdh qarrassenno qaap idhdhay.

Mehhat kollila hessaat

- Kaassana ayyka irrot ufinaytiniy.
- Kuraset, dhama paatiretat, shippot korenitetat, indha patiretat shokene woraqata mlimul, shipira kurasetat, laammpa, kipiriteta, erkamass iyya fadhosiniy kidha.

Hawwattane ekkala

- Irrot mannass it fadhossinishshu kaassattane hawwatta.
- Ayka irrot reehhan, akum reehinan furininan kodh.
- Dhakinshaynnos irrot mannass it fadhossinishshu, kassatta hawwatta.
- Erkama akkissa man ekkassate kollan kannan manadhdhu akkum akkinan erkama tallat idhdhattan akkum erkama akinan kodhan hawwatta.

Kollinat 2.3 Mittattila

- A) 1. shaakket 2. shaakket
E) 1. h 2. a

2.4. Pahnatadha huss okkoot ila pilastiket ch'ooqaattene woraqata ila soroma

Helpa idhassam - 12

Ufinat kollilayn ila lhushamishshu

Kollamppayya kollilayn kollan kannu:

- Kaassana hekat turqqatta akkisa foottinan.
- Inqapisissa erkkattan woraqata ila iyyan sosom erkkanan.
- kaassanan ullaash kiy huss okkoot, lasitiqet ch'ooqaattene woraqata ila soroma foottinan.

Qappana orkkann orkanna kiy

2.4.1. Erkama hiraym thaafa hawwattane ekkassa

2.4.1. Erkama hirayma thaafa

2.4.2. somomissa

2.4.3. Kaassannadhdha erkatta

Erkama kollila kollisaat

2.4.1. Erkama hiraym thaafa hawwattane ekkassa

Erkama 97 - hirayma hekat thaafat (ufinaytisane erkama akkissa)

- Kollisampayt turi qattass kollamppayya saqoret, karifa, masikotet, man ayytaat, s.k.k. kaassa foottinntanemu kidhan kaassadhu.
- Sekkannassenno hirayma thaafa paana dhehhan mathaafa kollila qalle se ufinashshantten iufinaytiy.
- Masimarradhdha haw haw kiy oriminop qappaan masimaariyya hirayma thaafa erkkatta akkum foottamintu ilel. Se ufinaytisassenno masimaradhan turiqqaty akkaan akkum reehinan ihesy.

Pahnattass:

Masimara pah

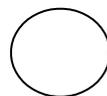
iturash kaam

Iturat kaam

Tarika kaam

- Masimara kekelaadh

- Masimara shimir

Erkama 98 - Masimaara pah masimariyyane masimariyya male kaassa

Erkama akkissa 2.4 - Masimara pah, masimara malene masimara kaassa

Qaripaasa - Ufinat kaasaanmasimarawa wadhdha.

Mehhatt se fadhosamiyu: - irisaaset kapp hepant, masimariyya, woraqata kaassanaat.

Tafitara qarrassenno erkawsama foottamint

Erkamaadhdhu orkkan orkkanna

- Irsaasetanne erkkataan harkadhdhon masimara pah itturaashsh, itturaat, tarkas akkkum kaainan ihesy.
- Sekkannassenno masimariyya erkkataan iyyan ariquudhdhat erkawssam akkum qar oorinan erkkannan kodhosiy.
- Muutayyta qara kollamppayya masimariyyane masimariya male iyyan iyya kaacen akkum oli tooyan hekkan ippahh kodhdh kassadhdhu.
- Kollisampayt/tet erkama hin kollamppayya mannadhdhu akkum qar oorinan erkkannan ilel.

Erkama 99 - Kaasana dhindh halppat erkkatta

Erkama akkisa 2.5 - kaassana dhindh halppat erkkatta

Qaripaasa - Masimaradhdha pah orkkettop qappaan kaassana dhindh halppat erkkatta foottosisa.

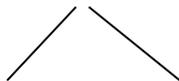
Mehhadhdhaan fadhosiniy - irisaset kap hepant, masimariya, woraqata hekat kaassanaat(tafitara)

Erkamaadhdhu orkkan orkkanna

- Masimariya shokku shokko tarka kaainan kodhosiy. Att heenno kaasaan salaata kett iaakkiy.

- Masimariya hepil heirradhdhu turrash hirayma se ariquudhdhat kiyu minishshay hiraan tarikkass ituraat akkum kaainan kodhosiy.

- Masimaradha tarika kiy lakkadhdhon masimara pah itturaashsh kaacen akkum oriminop indheyman ilel.

- Muutayyta qara kaassanan iyya kaassen dhindh meeq it kodhdhat kaassadhdhu.

- Muutayyta qara kollamppayya masimariyyane masimariyya male dhindh halppat erkkataan akkum kollinan ilel.

Erkama 100 - Kaassana dhindh afur kaassa foottosisa

Erkama akkisa 2.6 - Tarkadha pappah orkktop qappaan dhindh afur erkkatta.

Qarqasisa - Tarikadha papah orkktop qappaan dhindh afur kaassa foottosisa.

Mehhadhdha fadhossiny - irisaset kap hepant, masimariya, woraqata hekat kaassanaat (tafitara)

Erkamaadhdhu orkkan orkkanna

- Masimaara iturash kiyyu akkum erkkanan ilel. Att heenno salaata ket ponika kaaci.

A

- Sekkannassenno masimara se iyya kaacen kannash hepil akkum kaacinan kodhosiy.

A

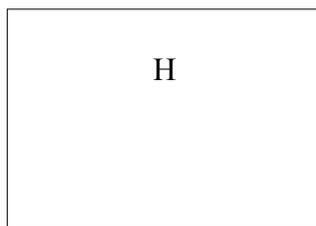
E

- Halppatiyya qara tarkadhayn lakk piitottanne misikkittass orimmit itraat kaacen akkum oriminnop indhynan kodhosiy.

A

F

E

- Muutayyta qara dhindh halppat akkum erkkanan kassadhu. Seqarrassenno kaassanan kassa maalla masimaradhan lakk iyya inerkadhen mahhadhu akkum henbhinan kodhosiy. Otanshshadhdhu tall mimitatan erikammadhdhu toooyan hawwata kodh.

2.4.2. Somomisa

Erkama 101 - Wraqata ila iyya sosomm erkkatta (kaassiyadha)

- Iyyan sosomm haw haw kiy por haw haw kiyyu kapaashsh kiy meehadhdha soroma akkum foottamintu kollila idhdhay.
- Sekkannassenno porradhdhu kapaashsh woraqata ila iyyan soromamiy mahhadhdhu henbhaan akkum dhihinan. Ashshan iyya erkawsamiyan akkum lelinan kodhosiy.
- Oli qappassenno somomisa woraqata orikkann kiyyatta kapaashsh mathaafa kollamppayya qalle lapit 49 qara kaassana kiyy tooyan akkum reehinan ihesi.

2.4.3. Panatadha erkkatta

Erkama 102 - Posta erkkatta

Erkama akkissa 2.7 - Woraqata ila posta erkkatta

Qarpaasisa:Woraqata ila posta erkkatta foottosisa

Mehhat fadhosamiyyu - woraqata kaassanaat, masimariya, irisaset, maaqaaset (shikiret)

Erkamaadhdhu orkkan orkkanna

- Kollisampayt/tet mathaafa kollamppayya lapit ----- dhihassa kaassana ----- sheet sedhen kollamppayya ole posta erikadha.
- Kollamppayya posta se erikawsam qeemay pulal se porayn kapaashsh kiyyu ponikan eet ponika akkaatta dhiyyane iskirpitotan akkum qall roopinan kodhosiy.

Erkama 103 - Woraqata ila shimpipira sorroma.

Erkama akkissa 2.8 - shimpipira sorroma.

Qaripaissa - Woraqata ila shimpipira erkkatta toottosisa

Mehhadhdha erkama fadhosamiy - Woraqata, watora, /sipaakot qallaat/qaqqalaca lakk qorayyadha /idheerrane ihumaɔ/

Erkamaadhdhu orkkan orkkanna

- Kollisampayt/tet mathaafa killamppayya lapit 49 nne 50 se turrashsh erkawwsant mittass att erkama akkit kollamppayya akkum erkannan kodhosiy.

Erkama 104 - Killila erkkatta

- Kollisampayt/tet Mathaafa kollamppayya ila lapit 51 qara kassiydhaan dhassam kollamppayya akkum tafitaradhdhu qall thafina, mittaattila shakket qarrassenno qaap idhdhayno erikkannann kodhosiy.

Erkama 105 - sorom okkotat (oly ishshamatta hekat halaat)

- Kollisampayt/tet kollamppayya manadhdhu talla mehadhaan kiy ila iyyan huss okkoot ila soromam olli ishshamattan akkum dhihinan kodhosiy.
- Sekkannassanno akkum fadhosiladhdhu lelinan ihesiy. Muutayta qarranno mathaafa kollamppayya qale lapit 52 dhihassan kaasana 2/13 heriy okawwa tooyan mahhadhdhdhu akkum lelinan ilel.

Erkama 106 - Ch'ooqqa huss okkoot ila erkataan mehadhdha soroma

Erkama akkissa 2.9

Qaripaissa - Ch'ooqqa huss okkootatten mehadhdha haw haw kiy soroman akkum dhihinan kodhosisa.

Erkamayn erkkatass mehhat fadhosamiyu: Huss okkootat, haq, thawla hummao shokene okkoot paqit, dhakalla tinaca - hepessa

- Kollisampayt/tet mehadhdhan ariqudhaat dhiham akkum man kollilatep indheyinan ilela fadhissin.

Erkamaadhdhu orkkan orkkanna

- mathaafa kollamppayya qalle lapit 53 nne 54 dhihassa kaassana 2/14,2/15,2/16 nne 2/17 se lelant huss okkoot sti thawla (huss) qarrass laqqa nukkannasan, hepessa hepeessa hepessamu kanna haqi pukkessa dhanidhannassan shoke laqqan hekat kuppayyatep, tisitet s.k.k. kollamppayya erikkannann iaakkissa.
- Kollamppayya manadhdhos mhadhan haw haw kiy akkum erkkannan erkama tallat idhdhay.

Erkama 107 - Mehhat okkoot somomisa (Erkama akkissa)

- Mehadhdha ch'ooqqa ila soromaman kokkan kanna siran haw haw kiy uppata soromass turiqqattass sira inu fadhinkkinu woraqata qar thaafa eet fadhosanto kollamppayya akkum ufinanan kodhosiy.
- Sekkannassenno erkama dhihassa 106 kel hayam erkama akkissa kuppayya, tisitetap kiy huss okkoot ila erkassan qorayya kap qarran ukket kooshan kollamppayya hala shoke oottanadhdhu kodhdhan akkum erkkannan kodhosiy.
- Muutayta qarranno eet pat soromantu kanna mehhat se ottot il kokkissa fadhossin.
- Kollisampayt/tet kollamppayya mehadhdhan iyya ch'ooqqa ila soromen oottannadhdhu tallass akkum hayyanan erkamadhdhone oli tooyossinan oli nappepinan kokkiy.

Erkama 108 – Kollinat oriqqall qappa hosisosedh erkkatta

- Kollisampayt/tet kollamppayya kollinat lakkiyya kela iyya kollen qappana haw haw kiy mannap kiy iyya ufinadhen tooyyass kollinat mathaafa kollamppayya lapit 56 qara dhehhat.
- Halan shokene mashshadhdu akkum erkkanan kodhosissan mittattiladhdu iaarram. Mittattila shakket kodhdh qarrass ufinat akkum qafinanan kodhosissan helpa oottan sedh kaysiy.

Mehhat kollila hesaat

- Erkama woraqatat iyyan fadhosamiy: maqaset, marifet, qinch'a, kolla, woraqata wtora, masimariya
- Tisitet, chapana, konpoot.
- Ch'ooqqa lasitiketate, huss okotat.

Hawwattane ekkala

- Akkan shakan thaafa akkissa akkum foottammintu akkissan ufinashshadhdu hawwatta.
- Inqapisisa erkkataan paana humaa erkkatass woraqatan sira akkum sorominan kodhosisan hawwatta.
- Qiidhdhan humaa: huss okotat, lastiketane woraqata ila akkum sorominan ilelan hawwatta.

Kollinat 2.4 Mittattiladhdu

- A. 1. shaakket 2. shaakket 3. shaakket

Kollinat 2.5 Mittattiladhdu

- A. 1. erpa 2. shaakket 3. shaakket 4. erpa 5. shaakket

- E. 1. H 2. E

- F. 1. posta 2. medhdha

Oottan kollila halppatt

Umm por kapaashshayyinot

Helpa idhdhassam 58

Kaalt oottan kollilaat

Oottan kollila halppat mashshadha titinca ukkela qaft. Iyyanno umm erkawusammenne oottahu umam kidhamiy hacisawa kiyatadhdha qoota, qaffinat uffinat kiyattadhdha ummate, qaffnat ummat erkawusatta qaffnat umm lushsh, kiyatadhdha rakkot qaffnat ummat, lushshaym ummat, lushshaym umm tallatenne man kollilaat dhihayym por kapaashshat, qootan horetanne fadhusilaadhu iyya dhanniyann horet kiyat qaftos serka idhdhassamiy qalayytisaan kolla kidha.

Semmittas kollisampayt/tet hin ulli akkisam tooyaan qar paçissa kollila kayyisaaanne kollampayya huraasaan ulli haayam innaakaadhu reeha fadhusin.

Qunndhdha oottan kollilayin ila dhahh lushshamiy

Kollampayya oottan kollilayin kollen kannaa:

- Ummadha shokku shookko umammiy orr lahanne shakkanadhdhu lamm halla ummaadhu kodhdhadhdhu akkin.
- Mehhatt huraasaat reehha, awwshshiyaanne pahhaya kidhaan reehinan.
- Ummadha haw haw kiy akkinniyanne iyya nami erkawusam reehinan.
- Qaffnat kiyat umate, ierrkawsataat lushshatta lelinan.
- Qootan dhihayymat akkissa, oottanadhdha dhihayymat qeqqedhinan erkama oottan dhihayymat lelelinan.
- Hottot kaanas maanan maana iffadhusinniyan lelinan.
- Dhalashot horetata, sesehunnta, dhamoshshadho, kallashshadhonne dhakkinnt patashshadhdhu minann qootinan.
- Iyyaan horet dhannishonne horet dhanisisaas iyya fadhusinniy lelinan.
- Uffnat sayyinet kodhdh paahanatas - por kapaashsh tooya qoota, lushsha, dhama, olli kiyatta kaasana olli erkkatta foota s.k.k. erkkatta akkinnan.

3.1 Umm erkausam

Helpa idhdhassam - 17

Uffnat kollilayyn ila lushshamishu:

Kollamppayya kollilayin kollen kannu:

- Helpa kallapatenne awwadhdhat oottanadhdha kiyatadhdha umadhaten olli kiyaataadhu ulla ishshakinan.
- Alawwt roopat, ponnanne haq roop urraqiyu hellpeshsh helpaas qaapaninan.
- Chifuma, hursumanne waadhdhot halppat qall ishshaakinan.
- Waadhdhotawwa awwshshiyanne pahayya kidhaan qall qootinan.
- Mehhatt umm shokke nam erkausam kidhan lelinan.

Qapana qalayytisa

3.1.1. Erkama ummadha tooya

- Kallapat, awwadhdhat, helpa, ponn, allawwt roopat.
- Haaisot kiyatat

3.1.2. Hurrassadhu

- Chiffussa, qapana, helpa.
- Hurrassa awwshshiyanne pahayya.

3.1.3. Mehhatt qoota

Erkama kollila kollisaat

Erkama kollila kollisaat

3.1.1. Erkama ummadha tooya

Erkama 109 - Erkama umm ishshaaka

- Kollisampayt/tet kollamppayya kassiyadha hin qar hala olli ishshamosisa kodh.
 1. Iyya erkausam kidhot maana kidha?
 2. Erkama umm kidhot maana kidha?
 3. Erkama umm hekkann iyya kodhdhen lelolen.
- Ulleeshsh mitattilaadhu kollamppayya oottanaadhot ishshaamen.
- Kann oorisaaseno.
- Iyya erkausam kidhot iyya meet nam kiyat dhakinntayyet erkausataan, qaapataan, dhakayaan shoke iyya tooyama footiy qaap meet nam qall umammyu kaasana akkin kidha.
- Erkama umm shokke helpa lushshataan iyya oohamiy,iyya umammiy kidha.
- Erkama umm iyya kidhamiy awwadhdhat, kallpat, helpa, poona, lekussa haqatenne alawwt roopat shilldhanne s. k.k kidha. qar iyya ishshaman kollilaan kayysiyy.

Erkama 110 - Ishshaama halaat

- Hawwasenne orrmitt kiyata awwadhdhatatenne kallapat qarass olli ishshamosiyy.
- Ulleeshsh hin iyya halla olli ishshamadhen mitattilaadhu hala olle ishshamosiyy.
- Kann oorisaseno iakisaan.
- Lashsh: pak saatet hundh lakkenne afuret. Helpa ototatenne lashsh attummat dhanishu, hoolilaanne hayyadha haw haw kiyakkin kidha.
- Awadhdhat lam pak saatet hundh lakkenne afuret. Oottan awwadhdhatatenne attummat akkaatta dhinnishu qapannawishu pawwi kidhot dhakayysamaaniyu kidha.
- Awwadhatanne kallapat helpa lushshataan orr oohaana erkama umm kidhamiy ila iyya lelamiy kodhdhadhdhu iyya lelaan ikolliy.

Erkama 111 - Helpa (kashshananne ponn)

- Kollisampaytlt kollappayya kassiyadhdhayin qarass hala olli ishshamosiy.
 1. Helpa kidhot maana kidha?
 2. Helpadha kidhot maana kidha?
 3. Kashshananne ponn kidhot maana kidha?
 4. Helpa roop kidhamiy hekkanne?
 5. Helpa otot kidhamiy hekanne
- Ulleeshsh mittattila haladha oottan kollilaadhot lelinan kodhosiy.
- Kann oorisaasenno; Helpa kidhot; oottan qootaman ohoohamy kodhdhan helpaadhu qalles iyya akkinniya qaffinataan erkama umm innu iakkinninnu kidha.
- Helpa kidhot iyya ummadhdha haw haw kiy qall erkawsamiyan kidha.
- Parale helpa afur kiy: iyyanno ponna, parara, kashshananne pulalat kidham.
- Helpa afur ila iyyaan tooyamiy kashshananne ponn kidha.
- Kashshanate helpa moont urrashshet uwwashshisamishu, roopat hokat roopiyu, hussat dhihayym innaakaniyu kodh. Shiibhbaashsh haka ohhilaates helpa hinness kidham.
- Ponn: poorikashsha hakkum kallkalos helpaan kiy dhooanna otot hokat male lekiyan lak se helpa kashshanate ch'ooqawiyu kokkiyu haqadhdha urrqiy qochch'iyen pehammpayya uunnshshadhu orrkettop qapanniyan helpa ototat kidha.

Helpa kashshanat

- Roopat hokat male roopiyu
- Hayyot qappannawyu
- Hussat dhihayym uwwashshisam

- Haqadha urriqiy innakkanniyan
- Ayyka urrqa hirryyan
- Peehamppayya hootta quhdhiyan

Helpa ponat

- Roopat amm roopiyam
- Hayyot amm qapannawiyam
- Dhihayymat hoolilaan lappay kokkoki yeɔi
- Haqadha urriqiy qoch'iyyan
- Ayyka kokkiyan
- Peehamppayya uunnshshadhu orrkettop qapanniyan

Erkama 112 - Moollachchetanne alawwt roopat

- Kollisapayt/t kollappayya kassiyadhyin hala olli ishshamosiy.
 1. Pon kidhot maana kidha?
 2. moolachch'et urrqishshu kidhot maana kidha?
 3. Alawwt roop kidhot maana kidh?
 4. Ponn, moolachch'et ueeqishshu, alawwt roop, umm, hirrayymaadhu maana?
- Ulleeshsh mittattilaadhu kollamppayya oottanaadhot akkum ishshaaminankodhosiy.
- Mathaafa kollila qalle lapit 2nn 3 kaasana 3/1nne 3/2 tooyinan kodhosiy.
- Kann orrisaaseno
- Laaɔot ponnat qall sekaatta minanne qochch'ussa roop umama foot se min sohataan dhihayym horetatenne dhama meet namat qochch'isaan tootanenno dheya foot.
- Moolachch'et urrqishshu kidhot dhihayim meɔummiyonne haq por kapaashsh umamiyu kidha. Hirayymaayenno roopaten lek helpa lek roopiyo kidha.
- Alawwt roop moonntal umammishshu poonka qallikiy kidh. Helpa leke urrashshet kiyaatonne roopat roopa hinanniyo umam kidha. Hin umamishshu lashsh otawwisho dhedheka haq ili tarrpisho kidha. Poonkaadhu iyya room, kawwneelanne ch'iayya, moonttayya kidhan ikolliy.
- Uqarass lam laaɔot, alawwt roopat moollachch'et urrqisho ummadhdhahelpa helpa umamiy kodhdhadhdhu ilelaan kollilaan ikayysiy.

Erkama 113 - Kassiyadhdha qar ooraat(ekkala 3.1)

- Kollisampayt/tet kollamppayya mathaafadhu lapit 4 qalle ekkala 3.1 kassiyadhan kiy hala olli erkosiyy.
- Ulleeshsh halaadhu ila kollampayt shokku shokko pahhisaan kollamppayya oottanadhot mittattilaadhu lelinann kodhosiy.

- Kann oorissassenno kollamppayya mittattila mitattiy kikkisaan hessayym idhataan mittattila shakeshshadhu ilelaan kollilayin ikayysiy.

3.1.2. Haasisawwa kiyatadhaat(oottanadhdhadhu)

Erkama 114 - Haasisawwa kiyatat(haasisot kiyat meet namat)

- Kollisampayt/tet kollamppayya kassiyadhdha arrkaneet kiy mashsh mashshadhu mitattinann kassadhu.
 1. Haasisot kiyat kidhot maana kidha?
 2. Haasisot kiyat meet namat qalayytiyya?
 3. Haayya, kaananne toyya erkama ummat kidha?
- Ulleeshsh mitattilaadhu kollamppayya oottanadhaat akkum ishshaaminann kodh.
- Kann oorisasenno iyya kiyat qap kiyat dhapketeeshsh ireehanniyan leka (dhala) footadhonn kidha. Se kallanniyonno helpa kaanusa haw haw kiy tarrpaan lam kallaan. Kann orrisassenno kerrdh toy. Haasiso kiyat kidhot iyya kiyat qap helpa kaanussa haw haw kiy ila kidhan ileleli. Lam erkama umm shokkiya kodhdhiy ilel. Paahanatas haasisot kiyat meet nam mathaafa kollamppayya qalle lapit 5 kaasana 3/3 akkum tooyinan kodhosi ollo kollilayin kayysiy.

Erkama 115 - Haasisot kiyat wall wallat

- Kollisampayt/tet kollamppayya sesehisaas kassiydhayin kassadhu.
 1. Wall waallat heufftanemu?
 2. Haasisot kiyat wall wallat(oottan kaanusaadh) heufftanemu qalayytiyya.
- Ulleeshsh mathaafa kollamppayya lapit 5 kaasana 3/43 tooyaan olli ishshamosiy. Uqaraseno kollamppayya kiyat haasisot wall wallat kaasanaadh olle paanat qaffnataadhenne orr paanatta dhitaadh olli tooyosissa kodh.
- Bhubhbha muuttiyya tashshqqannat wallwallat toot hin iakkisaan kollilayyn kayysiy.

Erkama 116 - Haasisot dhihaymat

- Kollisampayt/tet kolliayin qarass hala olli ishshamosiy.
 1. Dhihaymat maanan raadha?
 2. Qundhdha dhihayym raadhas iyya ifadhusinniy maanan maana?
 3. Haasisot kiyat dhihayym qalayytiyya?
 4. Iyya umm kiyat qaap qar dheyiyy maanan maana kodhdhayyan?
- Ulleeshsh mittattilaadhu kollamppayya oottanadhaat dhanann kodhosi.

- Kann orrisasenno dhihaymat dhihiyu hootaayen kidha. Hoota dhehiyu raadhas haq, hayya, hoolilla isenniy iffadhusinn.

Oottan kiyat dhihaymat

Hottat dhehiyu ---- op dhihiyan --- dhihay ---- mashsh ---- tootatess

- Iyya hoota fadhusinniy haq, hayya, hoss kidha. Sen eet akkanniyo se hoota ila kiyat qapu dhamaan hoota se ila kiy dhaman kaanusa hir.
- Ulleeshsh hittinna, lappa qorayya, raadhisataan kaana, akka kiyat dhihaym se mittas helpay eet paenne kerrdh ollo toyu kidhan ikkolliy.
- Lamm dhalata, kaana, toyot dhahenn iyya umm kiyat qapu qar erkausamiyy kodhdhadhdhu kollilayyin ikkolliy.

Erkama 117 - Kassiyadhdha qar ooraat (kollinat 3.2)

- Kollisampayt/tet kollampaya kollinat (3.2) shokku shokkotadhonn erkanninann kodhosiy.
- Ulleeshsh dhahh olli ishshaamosissa kodhdhosiy. Mittattilaadhu kollampayyat oottanat kodhosiy.
- Kann orrisasenno kassiyadha shokku shokkotadhos mittattila dhataan kollila lashsh se kolliy.

3. 1. 3 Hurassadhdha

Dherussa, qapana hurassa helpaat

Erkama 118 - Iyya innu hurrinnu maanan maana

- Kollisampayt kollappayya kassiyadha hin qarass hala olli ishshamataan lelinan kassadhu.
 1. Manayynne/porayyn kapaashsh orrat maanann maana hurr?
 2. Suuqet talla sookkit,qammbhbha,shayet,maanan kashsh(pidhdham) hurassadhdhu maana?
 3. Hopa hoppa appaytetenne inkoshshayt hed kayyiyannem maanas?
 4. Manayynne uut maanas hurran?
 5. Appat ulallep anniyu awwtame? Awwtame mitaat
- Ulleeshsh man kollilaate maanan maana huratten ufftan shokke he hurratten ufftanem kidhan kassadhu?
- Kann orrisaseno porayyin kapaashshanne man kollilaanate orrat iyya haww hawwat kiy mehatt haw haw kiyu hurriyanne akkaan. Hin iyya ihuriyan hurassawwa kidham. Kiyatadhdha hurassa kidhamiy ch'iffussa, qapana, hursumanne helpa kodhdhadhdhu lelaan kollila lashsh se ikayysiyy.
- Kollisampayt/tet helpa hin Ulleeshsh kiyate ikkollisassiyya hess (koonchch'anna sannketat s.k.k. Ammanniya meetiret massmaaranne

hekat ch'iffussa man op mehhat kollila hessa ulli hayyanniyan talla eet kiyaadhenne orrqudhop qapadhen.

Erkama 119 - Hurassa ch'iffussaat

- Kollisapayt/tet mehhat kollilaates iyya dhikkisam hurassa ch'iffusaates konnchch'anna sanketat meetiret mssmaara iyya oottan kollilaatep qapataan inkaladhu.
- Ulleeshsh mahh mehhattadhannet kollampaya akkum hemmbhinan kassadhu, maanas iyya fadhusiniyan lelinann kodhdhosiyy. Lam mathaafa kollampayya qalle lapit 7 kaasana 3/6 tooyan maana iyya fadhusiniyan lelinan kassadhu.
- Kann orisas ch'iffussa, dherrussa, ihuramiyyan konnchch'anna dhillk harrkat, sannket, meetiret, kiilo meetiret kodhdhadhdhu iuffnayyitiy.
- Shokken kiilo meetiret kaant ammannishshet ch'iffussa op hurriyan kodhishshu se tinnaat lam sannt meetiret kodhdhadh ikkolliiy.
Meetiret 1 = 100 sannt meetiret

Erkama 120 - Erkama akkisa 3/1

Qar paissa

- Kollampaya oottan talla kiy hurassa dherussa lek qapanna qaffnataadhonne hurassa dherussa tinnao qaffnataadhu reehan uffinanan.
- Iyya iffadhusinniy mass maariya shokke meetiret, tarkafa, hurassa soorumam.
- Erkama orrkann kiy - Lakk lakke kodhdhan waadhdhot ch'ifusaaten orkkan orkana, huraman lekkusaadhu mehhat hurasaaten tarkaffa tall mahh reehan ulli thaafa.

	Mahh kollampayyaat	kaanissa dherusaat	
		Meetiret	sant meetiret
1			
2			
3			
4			

Tarkafa 3/1 chiffussa oottan kollappayya reeha

Kassiy erkama akkisaat 3/1

- Wadhdhot tarkafa se mittas oottanayyn talla kollappayyt se ch'iff ayyno lam se ch'ifat hekannte?
- 8 waadhdhot tarkafa se mittas ootanayyn talla kollampayya tinno ayyno.

- Inqaaposissa Kollisampayt/tet turiqqatass dhihassa tarkafa saalaata qall soorum.
- Ulleeshsh mahhadhu thaaf. Ulleeshsh kollamppayya hin erkanniyanne waadhott kannashshadhu tooyan thaafen.

Erkama 121 - Qapana (hurrruma) wadhdha

- Kollisampayt kollamppayya kassiyadha hin qarass halla olli ishshamosiy.
 1. Manayynne shokke porayyin kapaashsh uut maanann waadham?
 2. Hurrruma maanan waadhan?
 3. Qapana shokke hurrruma maanan wadham?
 4. Qapana shokke hurrruma kidhot maana kidha?
- Ulleeshsh kollamppayya mitattilaadhu oottanadhotess lelinan kodhosiy. shokke mathaafa kollamppayya lapit - kaasana 3/7 tooyinan kodhosiy.
- Kann orrisaseno qapana shoke hurrruma iyya tallaat qaffnanniyan qapanadhu akkisa kidha. hurrruma shoke qapana op iwaadhdhiyan kiilo kiraamet kidha.
- Kiraamet wadhdhot se tinnaat kidham kiilo kiraamet hurrruma kaan op waadhiyyan kidham

Kiilokiraamet 1 = kiraamet 1000

Tooniya 1 = kiilo kiraamet 100 seep kodhdhadhdhu ilelaan kollila lashsh se ikayysiy.

Erkama 122 - Waadhdhot helpaat

- Kollisampayt kollamppayya poraadhu kapaashsh helpa maanan maana op waadhdhiyan lelinan kodhosiy.
- Ulleeshsh mathaafa kollamppayya qalle lapit - kaasan 3/8 lelan helpawaadhdhawwa orr paanataadhu tooyinan kodhosiy.
- Kann orisassano helpa kidhot lashsh, tappa, lehha, sekussa, par kidha lamm ilelaan lashsh, tappa lehhanne helpa par iwwadhdhamiyan sekenntet taqaaqa, saatet, lashsh, tappa, lehha s.k.k. kidhan ufinayytisam. Lam wadhdhot helpa tinnaat sekanntet kodhdhadh lelinan kollilayn ikkolliyy.

Taaqeeqa	1	sekonntet	60	tappa	1	=	lashsh	7
Saatet	1	taaqqeeqa	60	lehha	1	=	lashsh	30
Lashsh	1	saatet	24	lehha	1	=	tappa	4

par	1	=	lehha	12
par	1	=	lashsh	365
- Kollisampayt/tet helpa shakanass mehhatt kollila kollisa por kapaashsh waadhdhawwa maajikelet talla kiyadhenne orr ketop qapa. Eet teeken kollamppayya akkumqaapanan kodhasiyy.

Waadhdhawwa pahhayaanne aushshiyya

Erkama 123 - Wadhdhawwa pahhayaanne (uffnatta op iwaadhdhanniyan)

- Kollisampayt/tet att shokke kollamppayya mehhatt waadhdhot pahayyt oottan kollilaatep qaapadhan ikkolliyy.
- Ulleeshsh se iyya indheyen waadhdhawwa pahhayya maanan maana waadhdhas iyya kodhdhiyan qalayytisa kodhosiyy.
- Waadhdhawwa pahhayya op kolla inwwadhdhanniyan waadhdhawwa ammniya tureeshsh oottan dhakinshshayinu haw haw kishshon mehhatt hepil lelaan erkausataan chifussa shakkan palldhuma qapanna lekussa s.k.k. op ilelliyyanne amman helpa helpas waadhdhawwa erkama erkama qara kiyataadhu ilel.
Kann orisaseno qunna, thaasa, dhannt s.k.k. kodhdhadhdhu ilelaan kolliyy.

Erkama 124 - Waadhdhot awwshshiyya

- Kollisapayt/tet kollamppayya waadhdhawwa awwshshiyya qallayytisa kodhosiyy.
- Ulleeshsh waadhdhawaan iyya qallayyttiyen maanat maanan fadhusinny lelinann kodhosiyy.
- Kann orisaaseno waadhdhwwa awwshshiyya kiyaat haw haw kishshonne qapanna qaffnaataadhu. Qapana waadhdhotates mehhatt fadhusinniyyu kidham.

Paahanatas-

Qpana - kiilo kiraamet, kiraamet s.k.k.

Chiffussa - meetiret, sent meetiret s.k.k.

Helpa - saatet kodhdhadhdhu ilelaan kollila lashsh se ikayssiy.

3.1.4. Mehhatt ulaashsh kiyu qoota

Erkama 125 - Ishshama halaat (mehhatt ulaashshkiyu qoota reehha)

- Kollisampayt/tet kollamppayya kassiyadhaan arrkannet kiyu qarass olli ishshamosiy.
 1. Porayyn kapaashshanne /maaniyanne mehhatt ulaashsh kiyu qalayytiyya.
 2. Mehhatt se arrquhdhet qalayytisam se umammenne namat erkadh qootanna haw haw kiyu qoota.
 3. Iyyan namat erkadhenne iyya oottadhu umam ila orr paahanata dhittaadhdhu lela.
 4. Mehhatt se ulaashsh kiyu eet qaapannishonne maana inn dhakayysamaan.
- Ulleeshsh mitattilaadhu kollamppayya oottanaadhot lela kodh.

- Kann orisaseno mehhatt ulaashsh kiyu namat erkadhenne oottayy umam kidhamaan hemmbham. Mehhatt umm iyya kidhamy umadhan iyya kiyaat dhap kidham. dhaaka, huss, haq, huss illa umamqorayya(ikok) suufet, fuutta s.k.k. kidha. Mehhatt ulaashsh kiyu namat erkausam kidham lamm iyya namat erkadh kidha. Iyyano kawwat, raattiyot kaamiyot, hopa, lasstiqet, robhila, s.k.k. kidham.
- Mehhat eet op qappanniyanne qimm, nam korrshooshshiy, mulimul kodhdhadhdhu uffnanan. Qapatasseno hurrsaataanne hoshshila footaadhu uffnaatta kidhan kollilaan ikkayysiyy.

Erkama 126 - Kassiyadha qar oora (kollinat3.3 nne 3.4)

- Kollisampayt/tet kollamppayya kollinat 3.3 nne 3.4 halla olli ishshaamannann kodhosiyy.
- Ulleeshsh mitattilaadhu oottan kollilaadhotess lelinan kodhosiyy.
- Kann oorisaseno kollamppayya kokkisaan hin pati dhapam mittattila dhataan kollilaan ikayysiyy.

Mehhatt kollila hesaat

- Kaasana erkama ummatenne hosisot kiyatadhdha iyya haw haw kiy akkinniy.
- Chifussa, qapana, hurssumanne kaasana mehhat helpa waadhdhaat.

Ekalaanne hawwatta

- Lehadhdha (helpa) kallapatanne awwdhdhat erkama umm kodhdh kassiy uffnataan kann tooya.
- Alawwt roopatenne haqadha urrqiy farrnatta male iyya kodhdhiy kodhdhadhdhu uffnataan kassata kann tooya.
- Chifussa qapana shokke hurssumanne waadhot helpaat reeha uffnataadhu kassatta kann tooya.
- Iyya haw haw kiy poraadhu kapaashsh umamenne namat erkadh kidhaan qoota footaadhu kassata kann tooya.
- Waadhdhawwa pahhayya (uffinashshamenne ammanniyya kidhan qootan paanat idhdhata footaadhdhu kassata kann tooya.

Ekkala 3.1.1 Mitattilaadhu

A. 1. errpa	2. errpa	3. errpa
E. 1. f	2. a	3. h

Ekkala 3.1.2 Mitattilaadhu

- A. 1. bhuubhbha 2. haq, hayya, okisiginetanne, huss kidha.

Ekkala 3.1.3 Mitattilaadhu

- A. 1. errpa 2.shakket 3.shakket 4. shakket

Ekkala 3.1.4 Mitattiladhdu

- A. 1.lakkes, lakkes iyya umammenne nam erkausam

3.2 Qaffnat ummat

Helpa idhdhassam - 13

Uffnat kollilayyn ila lushshamishshu

Kollamppayya kollilayyn kollen kannu

- Qafinat umm poraadhdhu kapaashsh kiy qalayytinnan.
- Ierrkausatta qafinat ummat lelinan.
- Qffnat umm op ashshan lushshanniyann erkama akkinnan

Qapana qalayytisa

3. 2. 1 Kiyatadhdha qaffnat umat

3. 2. 2 Inerkkatta qaffnat umat

3. 2. 3 Lushsham qaffnat umat

- Rakkawwa umadhaat
- Lushshaym umm tallanne man kollilaat

Erkama kollila kollisaat

3. 2. 1 Kiyatadhdha qaffnat umat

Erkama 127 - Qaffnat umm porayyn kapaashsh kishshu.

- Kollisampayt/tet kollamppayya kassiyadha hin arrkanneet kiy halla akkum mitattinann kodh.
 1. Qaffnat umm kidhot maana kidha?
 2. Qaffnat umm kidhamiyy hekanne?
 3. Qaffnat umm porayynu kapaashsh op ierkauusamiyan maanan maana?
- Ulleeshsh mitattilaadhu kollamppayya oottanadhoteshshaminan kodhosiy
- Kann orisasseno porayyn kapaashsh iyya umammenne namat ierkawwsannyu dhahhen iyya umam kidhamy. haq, huss hayya, dhihayym, horet, kodhdhadhdhu lelaan kollilayin kayssiy.

Erkama 128 - Dhihaym

- Kollisampayt/ tet kollamppayya oot maanum dhihayymatennenne fadhusiladhdhu lelinan kodhosiy Ulleeshsh dhihayym haw haw kiyu qalayytinan kodhosiy.
- Kann orisaaseno dhihayymat kiyatadhdha umm haw haw kiyqaffnat umm kodhiyyanne namat qudhdhiyonne oottadhu dhehiyy orqall qap.
- Dhihayym dhihamiyoonne horet meet namatess ayyka dhamaat kidham. Meet namatess ayyka dhamaates kodhdh. Iyya ayyka dhama kodhdhiy dhihayym ila hakola muuset tinnichch'a, horet, purrtukaanet, apokaatot, kampipuutha, kappa, kaat, bhaqala, atara, s.k.k kodhdhadhu ilelaan kayssiy.

Erkama 129 - Horetanne haq

- Kollisampayt/tet kollamppayya kollila oottan shokkiya qapataan kassiyadhdha hin arrkaneet kiy mitattinan kodhosiy.
 1. Horet meeqass qootam?
 2. Fadhussila horet qalaytiyya?
 3. Haqat maana?
 4. Haq ahila akkan?
- Ulleeshsh mathaafa kollamppayya 11 nne 12 shokken kaasana 31,3/12nne 3/13 tooyan mitattiladhu qaapannan kodh.
- Kann orisaseno horet tallatenne hekat murat kidham. Horet murr iyya kidhamiy iyya murr ili kallanniy kidham. Iyya nam olle kallanniy kidhamiyy lam iyya nam olle kallaniyyanne por man kapaashsh kiy kidha. Horet tall meet namtess hokat male fadhusisaadhen qaffnat ummat kidham. Semalla horet helisaanne lushsha fadhusin.
- Poonka haqat, meɔawishshayenne dhinnahunt dhap meet namatessenne iyya kiyat qapass hokat fadhusnny iyya urrqiy qaffnat ummt kidham. Haq tammppathaq urrqiyyu, pakatet, ayykanne pakatet kannt akkin.

Erkama 130 - Hayya

- Kollisampayt/tet kollamppayya haayot maana iyyat kodhenne maana iyyat fadhusinnyu akkum lelinan kassadhu.
- Hayyot teeko maana inn qar dheyyay lelinan kodh.
- Hayyot qayya dhoohh haw haw kiy qaffnat umm haw haw kiyat kidha. Hayya miil namasseno kodhdho iyya kiyat qapasseno fadhusila dhayy ummat kodhdhadhdhu leli. Uqarasseno apit,qasisasenne patisaas qunndhdha roopat s.k.k. iyya fadhusinny kodhdhadhulelaan erkama lashsh se ikayysiyy.

Erkama 131 - Huss

- Kollisampayt/tet kollappayya kassiyadhdha hin arrkannet kiy hala olli ishshamosiy.
 1. Hussat maana?
 2. Hussat ashshan umam?
 3. Hussat maanas fadhusin?
 4. Kiyatadhdha huss halppat hekannenhe hekanne?
- Ulleeshsh mitattilaadhu oottanaadhos horetanne dhihayymadha toy ila qaffnatum erkausam kidha.
- Dhaakala kakaan helpa lek ototanne roopat qar oɔoohamaan iyya papaqaan hussap ooham. Horetanne dhihayym tooyianne kiyashshadhu ch'apaan dhakalla qoɔqoɔi olle lahamaan huss kodh.

- Hussat dhihaymas fadhusisaayen meet namates iyya lekessfadhusin.
- Hussat oottan kiyat halppatattess qootam. Iyyano huss okootate, huss rakakatnne, pullqqannt shoke huss poor kodhdhadhdhu ilelaan kolliy.

Erkama 132 - Muranne maçitinet

- Kollisapayt/t kollamppayya kassiyadhdha hin qar olli ishshamosissa kodh.
 1. Mur kidhot maana kidha?
 2. Murat maanas fadhusin?
 3. Maçitinet ayyla akkan? Maanas fadhusin?
 4. Maçitinet inn ufftan qalayytiyya?
- Mathaafa kollamppayya qalle lapit 16 kaasana 3/16 nne 3/17 tooyan olli ishshamosiyy.
- Murat erkama lek haw haw kiy erkatta fadhosisaay qorayya kakaan lekussa qap kiyatadhdha dhihayym kiy kidha. Murat fadhusila haw haw kiy qap iyyano.
 1. pinana mur man kodhan.
 2. Orr huss pileeshsh dheyiyyu tooyatass.
 3. Hayya ummatenne ch'apana por kapaashshat lushsha.
 4. Madhdhaakissa erkama woraqataatess erkama mehhat pirotatenne ulaashsh kiyass fadhusin.
- Maçitinet huss ila iyya kiy qaffnat ummat kidha. Iyyano ssifil, woraqata, allimunnyem, nehaaset laammpa umam s.k.k. kidha.
- Ayyka errot maanatanne inntusstiret - Laammpa umam.
- Mehhat haw haw kiyu fadhosisamiyu erkatass paanatass maankiya, pirastet s.k.k.
- Sira qootanne hark patt erkataass.
- Mehhat elektirikket erkatassenne innat erkkataas fadhusisaadh ilelaan kollilaan ikayysiyy.

3.2.2. Qffnat ummat erkausatta

Erkama 133 - Qaffnat ummat erkausatta hala olli ishshamosiyy

- Kollisampayt/tet kollamppayya kassiyadha hin qar oli ishshamosiy.
 1. Qaffnat ummat ashshan erkausatta innu fadhusin? Maanas?
 2. Qaffnat umm, meet namatess maana op fadhusinniyan ila tur qattiy maanan maana.
- Ulleeshsh orr por kapaashsh kiyu qaffnat ummat erkausatta maana it paanannishu qaap dhaninan kodh.

- Qaffnat ummat erkausatta kidhot qaffnatta dhikkumaadh qaapatta male fadhusilaadh iyya nayyqatta dhanniyan paana kiyon dhalashot Ulleeshsh kishshu nayyqissa male ierkausatta tarrpisa kidha.
Qaffnat umm iyya it meet namat fadhusinnishu
 - Ayyka dhama
 - uwwatas
 - ukel kallatass
 - ayyka icakkataates
 - icanntass
 - anntonna tanntaasat
 - orr tooyates
 - iyya haw haw kiyanne sira erkausatta s.k.k.
- Lelaan kollila lashsh se kayysiy.

3.2.3. Lushshaym qaffnat ummat

Kiyatadhdha rakkot ummat

Erkama 134 - Ishshama halaat

- Kollisampayt/tet kollamppayya kassiyadha hin qarass hala olli ishshamosiy
 1. Qaffnat umm lashsh kidhot maana kidha.
 2. Qaffnat umm qarass paana ashshan koyon rakkot qar dheyya foot.
- Ulleeshsh mitattilaadhu kollamppayya oottanaadhot lelinann kodhosiy.
- Lushshaym qaffnat umm kidhot qaffnat ummatess lushshaym iffadhusinniyu iyya nayyqatta tura idhatta tura.
- Nayyqunt qaffnat umm qar dheyishshu nayyqisasenne nayyqatass kodhosin.
- Qaffnat ummatess lushshaym iffadhusinnyu idhdhata male ulaashsh eet dhiiyenne nayyqatass iuffnayytin kidhan ikkolly.
- Nayyquma kiyat qaffnat umm iyya kidhamiy

Hayya nayyq	Mur qidhamenne qoshshadhsha
Haq nayyq	Huss urrqiyu.
- Hin kodhdhadhdhu ilelaan kollila lashsh se kayysiy.

Erkama 135 - Hiraym hayya nayyqisa ashshan op lushshaniyan

- Kollisampayt/tet kollamppayya hayya nayyq kidhot maana kidha iyyat kodhdhenne hiraym hayya nayyqissa ashshan op lushshaniyan qalayytinankodh.
- Nyyquma hayya por kapaashsh qapana pat dhapamaadhu lam hayya por kapaashsh kiyu ila iyya meet namat fadhosissa dhinniy hayyadha lammpaatep kiy hayya olle lahham kidha.

Hiraym nayyquma hayyaat

1. Mur alli qidhanne dhoochissa.
2. Dhiilaanne qorayya man talla qayya qayyawiyu.
3. Lammpa op man ch'iqen.

4. Lammpa iyya afammiy qalle shohannyu.
5. Qayyadha faapirkadhalle nayyqayya sohanniyu kodhdhadhdhu iuffnayyitiy.

Ashshan op nayyqumahayya lushshanniyan

1. Mur dhoohisaanne allqidha lushshatta.
2. Ulleeshsh op ali dhoohinniyan qoch'isa.
3. Nayyqayya por iyya dhoohiyenne all mooka.
4. Man sinndha ali miilisaanne dhuhatta.
5. Ayyka irrot humun hayya por kapaashsh kodhdhiyu erkausatta kodhdhadhdhu lela kolliiy.

Erkama 136 - Hiraym nayyquma haqatenne paana lushshataat

- Kollisampayt/tet kollamppayya nayyquma haq kidhot maana iyyat kodhdh lelinan kodhosiy.
- Hiraym nayyquma haq op ashshan lushshanniyan qalayytinann kodhosiy.
- Hqa eet helisatta qapatta dhiyenne ulaashsh kiyan nayyqan iyya ulaashsh kiyan nayyqan. iyya dhakint nam qar nayyquma dheyiyyan nam qaposin.
 1. Haqnayyq erkausatot bhaaqadha
 2. Haw haw kiyan nam qar nam qaposin.

Hiraym nayyquma haqat

- Man sinndha male sindhawa
- Nayyqqayya tallanne man ukotate ushshuqamiy

Nayyqunt haq paana op ilushshanniyan

- Nayyqqayya urrqiyanne iyya kok haqadhdh urrqiy ilop tarrpa dhawwra
- Man sinndhates sinndhanne utta hakka haq ilop tarrpa tura.
- Haq ukkaayinu tureeshsh iyya op haq akkimiyyan ulli kishsha. Shokke furisaan uwwat qaanatili kishshatta s.k.k kodhdhadhu ilelaan kollilayyn ikayysiyy.

Erkama 137 - Paana hiraym mur qidhdhanne huss ali urrqiyu lushshataat

- Kollisapayt/t kollamppayya kassiyadha arrkaneet kiy qar olli ishshamosiyy.
 1. Mur qidhdha kidhot maana kidha
 2. Hiraym mur qidhdha maanan maana
 3. Mur lushshas iyya hiraym kodhiy qalayytiyya
 4. Huss urrq kidhot maana kidha
 5. Hiraym huss urrqa lushshataat ashshan iyya kiyan qalayytisaan qar olli ishshamadha.
- Mur aliqidhdha kidhot mur iyya haw haw kiyan huss qara ushshuqet all patisa kidha.

Hirayym raawana murat

- Apit hayyam
- Mur qidhanne qorayya quuran ali ushshuqa hin kidha.

Qaffnat mur iyya hessiy

1. Apit hayyamiyu tura lushsha.
 2. por qar patt kiyu ili dhihayym dhihha
 3. Mur quura dhitta
 4. Porop quuren ilass hepil dhihha kidhan kolliiy.
- Urrqana huss kidhot huss ila se erqqatt haq urrqiyonne hayyan chiqamanne ushshuqaman qedhdhama kidha. Urrqanna huss macitinet huss qoch'isaan faafurayy dhaposin.

Hiraym urrqana hussat

- /hayama/
- Kiayat haayan hussat
- Mur qidhanne
- Hussat patt kiyataay kidha
- Kollisapayt/t kollamppayya mathaafa erkausataan kollila lashsh se kayysiy.

Lushshaym umm tallatenne man kollilaat

Erkama 138 - Lushshaym umm tallat

- Kollisampayt/tet kollamppayya manadho qaffnat umm lushshas ashshan ashshan kiy erkanniyan orkkan qalaytinan kodh.
- Manadhutalla allas qaffnat umm lushshatot maana iyyat fadhusinnyu lelinan kodh.
- Qaffnat umm lushshas kollamppayya manadho maana erkatta fadhusinny.
 1. Nayyqayya manadho sohhaniiy, iyya urrqiyanne kokkayya lushshataanalli qapa (qaww qall naqa)
 2. Dhihayym man qaraashsh dhihha.
 3. Dhihayym dhihanne kaanisa
 4. Haq roopat hakataleet urrqiyu por iyyat ulli urrqinu dhikkisa isooruma lak qoshsha dhawwra
- Hinep kikiy erkassa kodhdhadhdhu lela kolliiy.

Erkama 139 - Lushsham umm man kollilaat

- Kollisampayt/tet lushshaym umm man kollilaate maana iyyat paananniyu kollamppayya hala olli ishshamosiy. Lam maanan maana iyya olli ishshamosisa kodh.
- Mathaafa kollamppayya qalle lapit 24 kaasana 3/22 nne 3/23 tooyan kaasanaan qalle maanan maana iyya erkanniyan olli ishshamosiy
- Lushsham man kollilaat erkausamiyu kidhamiyu

1. Nayyqayya por heyyiket happa dhitta
2. Nayyqayya alli happam orkettop qapan all qasissa
3. Por iyy patt kiyu ilass dhihayym dhihann hussat urrqa dhawwra kodha
4. Por kapaashsh sommomissa, iyya akkiniy kodhdhadhdhu akkum erkannan kokkisaan kollilaan ikkayysiy.

Mehhat kollila hesaat

- Paanatass postert
- Huss qar patt kiyu akkinishu
- Murat dhooaha minan pinan orrkketta reehanniy akkinshu
- Kaasana (mathaafa kollamppayya)
- Orr poraadhu kapaashsh por lushshany
- Orr dhihayym dhihhiyonne kawwashsha dhawwyu

Kann tooyanne ekkala

- Kiyyatadhdha kiyat umm lelinan kassataan kanntooy.
- Fadhusila qaffnat umm qalayytisas kassiy idhehasaan kann tooy.
- Lushshaym qaffnat umm ashshan iyya lushshannan kassiy kaasata kann tooy.
- Nayyqunt kiyyatadhdha hiraym umm akkum lelinan kann tooy.
- Lushsham umm tallatenne man kollilaat ashshan iyya erkkatta foottinan akkum lelinan kassataan kann tooy.

Mittattila kollinat 3.2.1

A. 1. A 2. H

- E. 1. Huss okootate, huss dhakalaat, huss faafurat
 2. Dhihaym, huss, macitinet (woraqatapirreet metaapet, sifil, lamma s.k.k.)
 3. Ukaas, dhama inqilatass, patti ch'iqatass, uwwat ch'iqatass s.k.k.

F. 1. shaakket 2. errpa 3. shaakket 4. shaakket

Mittattila kollinat 3.2.2

- A. 1.
 a. mur all qidhdha
 b. haq nayyq
 d. huss urrqiyu
 e. hayya nayyq hin ila halppat eet lelennekayyinan.

2. Apit, hayya, lushshanne dhawwra, mur all qidhdha tura lushsha, eet quurenne hepil ullidhiha.
 3. A. dhihayym dhiha
E. tarrka soruma
 4. A. Dhihayym dhihaan haq urrqiyu dhawwra
E. Nayyqqayya por heyyikket naqa dhittanne olli haadhan dhawwra
F. por kapaashsh sira
- E. 1. H 2. A 3. F

3.3 Dhihayym poraanu kapaashsh kiyu

Helpa idhdhassam -15

Uffnat kollilayyn ila lushshamishu

Kollamppayya kollilayyn kollen kannu:

- Oottanadhdha dhihayymat lelinan, akkinnan
- Oottanadhdha dhihayymat ishshaminan
- Dhihayymadhdha orkettop qapanne oottanadhdhdhu ulli haaya footinan.
- Dhihayymat kaanas maanan maana iffadhusinniyan lelinan.
- Iyya dhihayym fadhusiny tooyan shokke ishshaama footinan.

Qapana qalayytisa

3.3.1. Oottan dhihayymatenne erkamaay (kamant, lappa, apapanne, hittina)

3.3.2. Oottanadhdha dhihayym haw hawat orkettop qapaanne ulli haaya

3.3.3. Dhihayym kaanisa

- Dhihayymat kaanas maana iffadhusin
- Iyya haw haw kiy dhiham kaanisa fadhusinniy

3.3.4. Dhihayym helisa

- Erkama kollila kollisaat

Erkama kollila kollisaat

3.3.1. Oottan dhihayymatenne erkamaay (kamant, lappa, apapanne, hittina)

Erkama 140 - Oottanadhdha dhihayymat

- Kollisampayt/tet kollisa tureeshsh kaasana dhihayym (kaasana) shoke dhakkint dhihayym shaakket qapadh (kamannt, lappa, apapanne hittina qapu)
- Qapataan oottan tallop kall. Ulleeshsh kollamppayya oottan dhihayym qalayytisa kodhosiy. Uleeshsh hiniyya qalayytiyen oottan dhihayym kaasana /ila/ shoke dhihayymse ila mashsh mashshadhos harrkaadhu dhahh akkum akkinan kodh.
- Oottan dhihayym (kamannt, lappa, lappa, hittina, qunndha dhihayym shokku shokku qar kodhdhadhdhu ikkolliiy. Kamannt, lappa, apapanne harra huss qareel oottanadha dhihayym hin kiy kodhdhadhdhu hittinat lamm huss kolla oottan dhihayym kiyataay ikkolliiy. lamm kaasanayy tarkafaadhu qall akkum kaasinan tooyinan kodhosisaan ikkolliiy.

Erkama 141 - Kiyat hittinaatenne

- Kollisampayt oottan tallop kala tureeshsh kiyat hittina lakk kiy qap pushshan oottan tallop qapadhu ikall. Ulleeshsh kollamppayya kassiyadhdha haw haw kiy qar ishshamosiy.

1. Hittin kidhot maanakidha? Ahili qarass kaan?
 2. Erkama hittin maana?
- Kiyatadhdha hittin hin iyyat indhey akkisaan maanan maana iyya kidhamiyan lelinan kodhosiy.
 - Hittinat oottan dhihaymates huss kella kiyataayen helpa mitt eet kaaniyo huss kelaat kodhdhay ilel. Lam kiyatadhdha hittin lakk kodhdhadhdhu iyyano.
 1. Iyya chiffanne
 2. Iyya hummao

Erkama hittin

1. Dhihayym hin huss olle dhikiset qapass hittinin pahet ellaas kodhosin.
2. Hayyanne maaitinawa mooch'iy huss ila qeedhdhataan kamannt, harra, lappa, apapanne qunndhdha, tariosaan dhihaymin dhamay dhikkisatta kodhosiy kidhan ikkolliiy.

Erkama 142 - Kiyatadhdha kammantatenne erkama kamanntat

- Kollispayt/t kollamppayya kiyatadhdha kammantatenne erkamayy lelinan kodhosiy.
- Kamant kiyat dhihayym ila se huss qareel kishshu kidha. Kiyatadhdha kammant lakkes kiyan.
 1. Kammant amariy iyya pahha dhiyy(iyya kellaadh) harra lekenne qorayya iyya qap kidha.
Paahanatas: foofayya, akkamma s.k.k.
 2. Kammant pahh - iyya pahenne harray lekk dhehiyy kidha. Por shokonn kammantadhdha ammaranne qorayyum qap kidhaman lakk qootam.
- Kammant saary tallaat qoffilawenne kamannt qap kidha.
- Kamannt qorayya qap: Talaat mulotanne qimussa kammant dhihayymqapu kidha.
- Paahanatas parsaaftet, ottayya, qassot, sikipa, purtukaanet s.k.k. dhihaym qorayya qap kidha.

Erkama kammant

1. Haqanne maaitinet mooch'ishshu laheel haaraas, lappass, apapanne qunndhdha tarrpin.
2. Dhama lappa dhikkiyen harrenne hittinaas tarrpin.
3. Dhihayym qimussa dhataan pahhet ellass kodhosin.
4. Oottan qorayya huss qareel kiyu hesaas kodhay lelaan kolliiy.

Erkama 143 - Erkama akkisa 3/2

Qar pa'isa

Kammant dhihayym por kapaashshat amarriyanne ereel pahiyi reeha.

Iyya ierkatta fadhusinniy Tarkafa, dhihayymadha por kapaashsh orqudhop qapa.

Erkamadhu Kamant dhihayym se or kettop qapannt, ereel pahit kammantanne amarra kamannt kidhant reehant tarrkafa se dhikkisam qall thaafa shokke seep koya.

Dhihassa	Mahh dhihayymat	Kammant ereel pahhit	Se ammarishshu
1	parrsaafet		
2	fooffayya		
3	bheqqegngna		
4	qossth		
5	sampppaapa		
6	layyima		
7	pattiyya		
8	ottayya		

Tarkafa 3/2 kiyat kammannt reeha

Erkama 141 - Erkama akkisa

Qar pa'issa: Kammant dhihayym por kapaashsh kiy porayya qapanne qorayya qap kidhan reeha.

Mehhatt iffadhusinnyu kammant dhihayym por kapaashsh kiyu tarrkafaal orkkettop qapa.

Erkamaadhu: Kammanntadhdha orkkettop qapam tallaat mulot kodhenne qoffila kodhdhadhdhu reehan tarrkafa se dhikkisam qalless thaafa shokke paahanat se dhassant mittass * thaafa tooya.

Dhihaassa	mahh dhihayymat	kammant amarat	kammant qorayya qafftu
1	saarayyt	*	
2	ottayya		*
3			
4			

Tarkafa 3/3 kammannt amara qafftonne qorayya qafftu

Erama 144 - Kiyat laappaatenne erkamaadhu

- Kolisampayt/t oottanadhu tallop kala tureeshsh laapa kiyat haw haw kiy qap qapataan oottan tallop kallu.
- Ulleeshsh hin iyyat inkkal kiyat laappaanet maanan maana iyya reehanniyan kollamppayya hala hala tooya reehinan kodh.
- Laappa iyya ireehanniyan laishet iyya qapan miint minann qidhdha talaat tarrkadhdha iyya qapan palldhusaadhu s.k.k. kodhdhadhdhu tooya haw kiyataadhu uffinanan kodh.
- Erkama laappa dhihaym dhama erkatta kodhdhadhdhu ilelaan kolliiy.

Erkama 145 - Erkama laappaatenne fadhusilaadhu

- Kollisampayt/tet kiyatadhdha apapa haw haw kiyat qapataan kall.
- Kiyat laappan att qapatt halla dhataan apapaadhu maanan iyyat haw hawkiyaniyan maana iyya fadhusinniyan olli ishshamosissa kodh.
- Apapot iyya oottan dhihaym dhalot kodhdhiyanne apapadhdha haw haw kiy poonka haw haw kiy qaffnataadhu ilel. Apapa dhihaym dhalotatenne hotta dhatass man kapaashshanne por kapaashsh sommoma dhataas lam dhama hanntadhaates sorumaas fadhusissay lelaan ikolliiy.

Erkama 146 - Kassiyadhdha qar oorrat (kollinat erkkatta 3/7)

- Kollisampayt/tet hin kollamppayya kollen illisannaness mathaafa kollamppayya qalle lapit 31 kollinat 3/7 halla olli erkasaas kodh.
- Hin iyya hala olli erkadhen oottan halaadhot ishshaminan kodh. lam kollamppayya kokkisan kollamppayya shaakket kodh qattisaanne iyya mittattila kodhdha dhiyy mittattila dhata kolliiy.

3.3.2 Dhihayym haw haw kiyonne (raadh) oottan se orkkettop qapan ulli haay

Erkama 147 - Raadh shokke oottan raadhat

(kammant, lappa, hittin orkkettop qapaanuli haay

- Kollisampayt/tet iyya fadhusinniy raadh ila oottan shokku qapataan oottan tallop kall.
- Kollamppayya dhikiset tooyinanes oot oottan raadh set ulli ihaay.
- Raadh shokke oottan raadh akkisaas erkama haw haw kiy tooya erkataan por akanniyyu ili ihidh.
 1. Raadh se senisa soorumaan kaseetha somm lahhanne ereet ikodhdh.
 2. Kseta se qareetanne laheel kartoonetanne qinnt ikodhdhan por somm ili rahan kokkisa kodh.
 3. Raadh se kokk tooset merrdhat qalles madhdhaakaan shoke pilassteret madhdhakisa helpaan iyya kokkiyan maala erkamayy ilel.

4. Raadh se kannas mahh raadh set, lashsh iyyat orkktopqapam por iyyat ulla kiyu. Nam se orkktop qapenne porayy thaafa.
 5. Eet kokku kannu por attummat akkisa dhinniyu iyya lasitiqetap kiyu tallas pat uwwashshisaan por fadhusinny ili haaya.
- **Iqaaposissa** : Erkama hin orkkan kiy 3ne 5 oott iyya helpa fadhusinny maalla oottan tallas lelan tarpa fadhusin.
 - Raadh haw haw kiyu shokke oottanadhdhad nayyqatta male helpa lek ollashshisa kodh hin iyya eleet erkama akkiyen akkisa kodhdhan kolliiy.

3.3.3. Dhihaym kaanisa

Erkama 148 - Raadh kaanisa iyya fadhusinniy

Kollisampayt/tet kollamppayya kasiyadhdha arkkaneet kiy halla olli ishshamosissa kodhosiy.

1. Raadhat kaanas maana iffadhusin.
2. Raadhdhat kaanas iyya ifadhusinny maanan maana ila akkatta foot.
 - Mitattilaadhu oottan kollampayaadhot lelinan kodh.
 - Kaanussa raadhat iyya iffadhosinniy maaitinet, haq, hayyanne attummat lashshadha. Maaitinetanne haq,huss ila hussat hittinadhdhu ilan akkan hayyot iyya ukkapaashsh kiynne attummat lahsh lam lashsh qar qeedhdhataan dhamadhu erkausataadhu lelan kolliiy.

Erkama 149 - Raadh kaanisaas kiyashshisas iyya fadhusinniy

- Kallisampaya/t poraadhu kapaashsh uunt qedhdhataas maanan maana iffadhusinniyann kollamppayya kassadhu.
- Raadh (uunt) dhihassa hin fadhusinniy hatta (qunndhdha) hootta qunndhay por iyya ull qudhdamay por mulimuli ilas mehhatt haw haw kiyu op qoshshaqoshshiyann. Dhihaym man qarat mulimulisa tarkafa sohashshisaanne haq sohashshisaap kiyu fadhosisaadhu lela ikkolliiy.

3.3.4 Radh helisa

Erkama 150 - Raadh helisa

- Kollisampayt/tet kollamppayya manadhos shokke man kollilaadhote ashshan iyya raadh hellinniyann lela kodhosiy.
- Raadh eet kaaninni kinno iyya iffadhusinny ikkodhdha dhinno iyya innu ulla akkatta fadh kinno amm dhatta footinnam.

Helisa raadh kodhama fadhusinny

1. Eetikel eetikelanne ullidhdhat ullidhat haqq ukkisa.
2. Helpa mitt qoshsha olle qoshsha.
3. Chuuna shokke horret raadh dhamishshu tura helisa.

4. Bhaaq tura lushshanne akkisa bhaaq akaadhenne. Qorrinchch ishsheeha s.k.k. ilelaan ikolliy.

Erkama 151 - Erkama akkisa

Qar paʿisa - mankolli talla raadh dhihass por kodhdhiyu erkkatta akkisa.

Erkamadhu - hala 10 qoota

Orkkan qattisa

1. Por somm man kollila qara kassatta qeedhatta.
2. Mehhatt por set soruma fadhusinnyu dhikkisa.
3. Por se peehan mulimulisa.
4. Matapet sorumaan maatapet se qarass mass maarasorruma.
5. Hotta se qapasham mass maara set qudha.
6. Helpa mitt haq ukkisaan hoottotin dhehiyo kap qoshsha.

Inqaaaposisa

- Kollisampayt/tet kiyatadhdha matapet laak op dhikkiniyan kiyatadhdhu lelan kann tooy.
 1. Matapet helpa roopate sorumamishshu :- matapet se ereel kaanisaan dhinndh dhinndhen lahaat qochch'isa, maana maala matapet se qall tamma tura.
 2. Matapet helpa ponate por matapet set lahaat kiisaan se pat kishshu ereel kaanisan hin lamm haqat alli urrqa tura.

Erkama 152 - Kassiyadhdha qar ooraat (kollinat3/8)

- Kollisampayt/tet kollampayya mathaafa lapit -- kassiyadha qarass hala olli ishshamadhen
- Mittattila shaakket mitattisan kollila lashsh set kolliy.

Mehhatt kollila hesaat

- Kaasana raadh haw haw kiyu oottanadhdha raadhat

Ekalanne kann tooya

- Oottanadhdha raadhatenne erkamaadhu kassataan kannatooya.
- Raadhat kaanas maana iffadhusisaadhu akkum lelinan kassataan kann tooy.
- Raadh kaanisas iyya haw haw kiy fadhusisaadhu akkum lelinan kassadhu.

Ekalanne Mittattila 3.3.1

- A 1. f 2. f 3. f
- E. 1. ch'iffanniyanne hummaɔonniy
2. qorayya pappahenne kammant qorayya amara qafftu
3.
• Raadhas qunndhanne hootta qaffnatta
• Dhama hannt kodhdhiy soruma
• Tallasenne sommoma por kapaashshat (dhikisa sommoma dhatta)
halppata se ila lakk mitattiyenne hekayen.
- F. 1. erpa
2. erpa
3. erpa iyya mashshadhu dhama erkausanniy raadh chiyy kidha qapoo
kidha.
Raadh mashshay dhama erkausatta dhinniyono kiy paahanatas, rayytta,
bheleqqa, kidhan ikkolliyy

Kollinatanne mittattila 3.3.2

- A. 1. Hittinna raadh qapass iyya raadh fadhusinniy maɔitinetanne haq
idhehassa.
2. Haq hayya attummat lashshat
3. por raadhat ulli dhihammyu dhikisa mulimulisa sooruma.
4. Op inkoshshiyann (tooma, Bchamppet s.k.k
5. Eetikel shoke ullidhat

Maana maalla eet otott ukkinno oot sheettiyyu maalla raadhin haq iffadhusinnyu
amm akkatta footiyam

3.4 Horet porayynu kapaashsh kishshu

Helpa idhassam - 13

Uffnat kollilayyin ila lushshamishu

Kollamppayya kollilayyin kollen kannu:

- Horet indhdhalishshu sesehunshshadh dhamadh kallashadhonn dhakinnshadhu patta iyya qapanenn qootam.
- Iyya haw haw kiy horet dhannishu reeha foottinan.
- mehhatt horet haw haw horet shikkisatta kodhiy reehan lelinan.
- Horet helisaas mehhatt fadhusinniy akkinan lelinan.

Qapana qalayytisa

3.4.1. Horet qoota

3.4.2. Iyya horet dhannishu

3.4.3. Iyya horet shikisatta fadhusinniy

3.4.4. Horet kiyat kishshu serkisa

Kollila kollisaat

3.4.1. Horet qoota

Erkama 153 - Ishshama (horetqoota)

- Kollisampayt/tet kollamppayya horet kishshu iyya haw haw kiyaniyn maanan maana akkum lelinan kassadhu. Lamm qoota kidhot maana iyya kodhdhen ikkolliiy.
- Qorayya por iyya dhaliyan, sesehunshhadhu, dhamadhon, kallashshadhon, uwwashshet dhakinnshadhoten reehataadhu lamm qootama kidhot iyya orr pahhan anniyanne haw kiyaaniy sheet kodhataan dhikkis hin orr paahannaniy shokoohumass (oottan) iyya kodhdhamiyu kodhdhan ikkolliiy.

A. Dhalot horetat

Erkama 154 - ishshama (horississa horetat)

- Kollisampayt/tet: kollamppayya horet maanan maana iyya orr dhaliyan lelinan kodh.
- Mathaafa kollamppayya qalle lapit 35ne36 dhihhasa kaasana 3/34ne 3/35 kaasana kiy tooyan hekkan bhuubhbha dhaliy hekkan lamm medhdha dhaliy paanashshadhu haayaaniyya dhaliy tooyan reehan akkum ishshaminaness lamm luukkinniy ollo hayyanniy luukkinniy haq ili kallanniy luukkinniy meet namat dhama kodhdhiy hekkan iyya kodhdhen lelosissa koy.

- Horet iyya dhalanniyan lakk qootamaadhen iyyano
 1. Bhubhbha dhallianne
 2. Medhdha iyya pahh dhaliy kodhdhadhdhu
- Iyya horet iliqootamiy hubhbha dhaliy maaka,koannat lukkala, kaakurra, talliqayyitet qurrithumet, hupat sillatt, karrachch'at allaatet ayyapit s.k.k. kodhdhanne medhdha dhaliy lamm nam, kaman, talltet, helemat, assk, shoororra, qurrthumaankakaan tapayya orayyit kellitayyit qachch'inet karima qayyrannt s.k.k. kodhdhadhdhu ilelaan kolliyy.

E. Horet sesehunshshadhu mitt qoota

Erkama 155 - Horet sesehunshshadhu mitt qoota

- Kollisampayt/tet kollamppayya sesehun horet se mitt sheet kodhdhataan qoota kidha
 1. Horet lukka affur qara anniy
 2. Lukka lakk qara anniy
 3. Taaka sesehiyy
 4. Karrpalladhdhu hayyanniy
 5. Kardhdhadhu hussall tishshamaan iyya sesehiyy kidhan qoota kodhosiy.
- Mathaafa kollamppayya qalle lapit 38nne kaasana 3/36,3/37nne3/38 tooyan kassadhu.
- Sesehunnt horet sheet kodhdhataan hen qootaan iyyanno
 1. Iyyanno iyya lukka afur anniy kaman, horm, tala, kannkeet, harreet, karrma, qayyirannt, herra, assk s.k.k.
 2. Lukka lakk anniy lukkala, paalawwat, karrchch'at, s.k.k.
 3. Taaka sesehiyy qurrthummet taattayya
 4. karrpalla hayyanniy hammpira
 5. Karrdhdhadhu hussal sooha sesehiyy maaka, thiqaqara, tallqqayya, kaakura s.k.k. kodhdhadhdhu ilel.

F. Horet dhamoshshadhu mitt qoota

Erkama 156 - Horet kiyat dhamoshshadhu mitt qoota

- Kollisampayt/tet kollamppayya horet kiyat dhamoshshadhu mittas akkum qootinan kassadhu.
- Mathaafa kollamppayya qalle lapit 39 nne40 kaasana 3/39,3/40 nne 3/41 tooya akkum reehinan kodh.
- Horet kiyat dhamoshshashu mittas halppatt qootam iyyanno.
 1. Radhdh dhihamiyu, kaman, horm, talla, helema, kannkeet, arrp, firrotkaal, harreet s.k.k.
 2. Soha dhamiy karma, orayyit, ayyapit, qayyirannt, kacalt sesepa s.k.k.
 3. Raadhanne sohha dhamiy namanne tapayya kodhdhadhdhu kollisaan kayysiyy.

Erkama 157 - Tarrkafa 3/7 Horet kiyat dhamoshshadhu mitt qoota

- Kollisampayt/tet mathaafa kollamppayya lapit 40 tarkafa 3/7 pilak poortet ket ithaaf. Kollamppayya taftaraadhu qall thaafinan kodh.
- Paahanat se mittas * akkisa erkkataan horet se patt dhamoshshadhu reehataadhu kodh.
- Kaman, maashshat, kaal, iyyaraadh dhamiy
- Orayyt kacalt karmanne ayyapit soha dhamiy.
- Tapayyanne nam raadhanne soha dham
- kodhdhadhdhu lelaan kollilaan kayysiy.

H. Horet kallashshadhu mitt qoota

Erkama 158 - Kallat horetat

- Kollisampayt/tet horet ayyil it kallannishu kollamppayya kassadhu.
- Mathaafa kollamppayya qalle lapit 41ne 42 kaasana/42 3/43 3/44 tooyan horet kallashshadhu mitt qoota kodhosiy
- Horet paana iyya orr paanata dhinniyan par kallashshadhu mitt koya.
 1. Haq ili kallaniy qurrthumet se kakannt tooya.
 2. Hus ili kallaniy nam, karma, kaman, horm, arrp, firrot, helema, talla, hareet, kannkeet, orayyt qayyirant, s.k.k
 3. Huss ilasenne haq ili kallaniy kocannat, kaakkura, assk, kodhdhadhdhu lenen ikolliy.

Erkama 159 - Horet tallatenne murat

- Kollisampayt/tet kassiyadhdha hin arrkaneet kiy mitattinan kodh.
- Horet namat tall tooya kaaniy maana kidham hembham?
- Iyya mur ili kaan namat tooya dhiyamaana kidhamaan hembham?
- Horet dhehussanne tooya iyya meet namat qapan mittas lakkes qootam iyyano
 1. Horet nam olle kalltu(horet tallat) iyya talla kallaniy, kaman, horm, talla, kannkeet, helema, herra, kirot, hareet, kaal, lukkala.
 2. Pinana iyya mur ila kallaniy orayt, kacalt, karma, kappura, kelltayyt, qillayyt, hulla, hoohayyt, qayyirannt, s.k.k kodhdhadhdhu ikkolliy.

Erkama 160 - Kassiyadha qar orraat (kollinat 3.9)

- Kollisampayt/tet mathaafa kollamppayya qalle lapit 42 kollinat 3.9 kollamppayya hala olli erkatta kodhosiy.
- Mitattilaadhu qeedhdhataan kokkisaan lam mittattila shaakkettum mitattisas kollilaan ikayysiyy.

I. Horet uwwadhdhu mitt qoota

Erkama 161 - Horet uwwadhdhu mitt qoota

- Kollisampayt/tet uww horet pati kiyu sheet kodhdhataan meeq iyya qootamiyan kollamppayya akkum ishshaminan kodh.
- Horet uwwadhdh mittas por halppatass qootam.
 1. Uwwadhdhu rifannt uwwashshisam helemma, kirot, kollopa, kaman, talla s.k.k.
 2. Uwwashshu karpalla uwwashshisam lukkala sillat, ayyapit, karrachch'at hulla s.k.k
 3. Uwwadhdhu qoqa uwwashshisam hupat, kaakkura, qurrthumma, maaka, s.k.k qootamaadhukolliy.

3.4.2. Fadhusila horetat

Erkama 162 - Ishshama halaat fadhusila horetat

- Kollisampayt/tet horet maanan maana it fadhusinishu qallayytisaan kollamppayya hala olli ishshamosissa kodh.
- Meet namat iyya ayyka dhama kodh ila horet iyya shakkan kidha. Fadhusila horet ila kiyatan akkan iyya horet ila kiy
 1. Aanna, husaak, murra
 2. Qoolanne iyya qool ila sorumammiy, hopa, kootet, salapaata, okolet.
 3. Kaasanne hopolet, mankka, hekka uqalle ukaat qullifeet uwwatat
 4. Mashshadhu uwwat suufet shuraapet uwwat dhammiyytat kodhdhadhdhu lelaan kolly.

3.4.3. Horet shikkisataas iyya fadhusinny

Erkama 163 - Horet shikisataas iyya fadhusinniy

- Kollisampayt/tet iyya horet shikisatta kodhdhiy qarass hala oli ishshamosissa kodh.
- Ormanaadhu horet shikkisanniyanne maanan maana tooya helisaadhu qar olli ishshamosiy.
- Horet talla dhahh fadhusisaan hin iyya nam dhanniyanhelisatta qapataadhu kodhdhay ikkolliy.

Helisa op horet dhanniyan

1. Dhikkisa dhannisissa.
2. Man somm roopanne dhammayyt dhap tall kallashshisa.
3. Hokat kiyashshadhonne dhikkumaadhdhu lushsha qapatta pataadhu husaatoodho ch'iqqabhaaqaadhu tureeshsh akkima.
4. Horet qar rakkot dheyyiy dhawwranne sekka idhdhata kodhdhadhdhu lelan kollilaan ikkolliy.

3.4.4 Serka horet dhassama fadhusinny

Erkama 164 - Horet serka dhatta

- Kollisampayt/tet serka horet dhassamiy kollamppayya ishshaminan kodhosiy lam 161 qar oora kodhosiy.
- Serka horet dhassama fadhusinny tooyan mathaafa kollamppayya qalle lapit 45 kaasana 3/50 hin kiy tooyinan kodhan kollilayyin kayysiyy.

Mehhatt kollila hesaat

- Kaasana
- Iyya paananniy hepilano ikkolliyy.

Ekalanne kann tooya

- Horet dhalashshotanne sesehunshshadho dhamoshshadhokallashshadho, kallashshadhu se pat kiyon reehet qoota footaadhu kassiy kassataan kann tooy.
- Fadhusila horet akkum lelinan kassataan kann tooy.
- Mehhatt horet shikisataas fadhusinny kassataan akkum lelinan kodh.

Kollinatanne mitattilaadhu 3.4.1

A. 1. erpa	2. eroa	3. shaakket	4. shaakket	5. erpa
E. 1. f	2. e	3. h	4. f	

Oottan kollila afur

Worataaynu oottan saparaynot

Helpa idhdhassam - 49

Kaalt kollinat oottan sedhet

Kaalt kollinat sedh mashshadha ufinashsham afurenne iyyan ukelaat kiy qapan kidha. Oottan kollilayn dhahhen kollamppayya woratadhdhau akkum ufinanan kodhamaan soromant kidha. Ukellanno dhindh dhindh woratadhdhote, kiyyat woratadhdhote, man erkamatenne sesehunt kaannussa worattadhdhu kidhamiy iyyan ufinasham mashshadha afur qaft. Kollampayya dhindh woraattadhdhu eet kollin kinno iyyan inu sohashinikkinu dhindhadhaan afur laʼishshet wratadhdhu worattadha hepil olle eet tooyamiyo kiyyat porat soromant olle tooya fadhossin.

Sekkannassenno laʼishet hussadhdhotenne kiyyat akkum tooyan ufinanan kodhan woratadhdhu illa maana erkama iyyaan kiy erkadhen akkum ufinanan kodhosissa fadhossin. Muttaytta qarrano erkama sesehunt hussadhdhu akkum ufinanan kodhosisot erkama fadhosamiy kidha.

Semaalla kollisampayt/tet oottan kollilaan ila iyaan dhassam tooyya qaripaisa kollilayn muutayta qara impeʼanan kollamppayya hurrassan hayyam ishaaka hefadhossin.

Oottan kollilayn ila heriy se oriqaal lushshamiyyu

Kollamppayya kollilayn kollen kannu:

- Woratadhonne iyyan fadhosiny poradhaan kapaashsh kiy akkininan.
- Laʼishshet hussattenne kiyashshadh reehinan.
- Man erkama se woretadhdhu qale kiyyu erkama adhdhu lelinan. Kannusnaan poraadhdhu kapaashsh kiyyas paahnat dhaanan.
- Sesehunt kaannussa woratadhdhu qale kiy reehinan. Poraadhdhu kapaashsh heriy tekinoochetattes paahnat dhaannan
- Erkama kaannussa woratadhdhot lelinan. Iyyaanno erkama paradhdhu mitt kiy erkkattass seninan.
- Haka kollila ushshinninaness ufinashshadhdhu qimisanan. Poraadhdhu kapaashsh tooyan thaafinan, qootinan, kaassanan, wadhdhinan, oli erkkattanne oli kiyyatta kidham.

4.1. Dhindh hekat worattadhdhot

Helpa idhdhassam - 13

Ufinat kollilayn ila lushshammishshu

Kollamppayya kollilayn kollen kannu:

- Dhindhadha afur akinan
- Poradhaan ufinasham reehha foottinan

Qapanan orikkan orikkanna kiy

4.1.1. Dhindhadha afur /Kompolu, pishipiliiqu, Edhenidhenne Ladhendh/

4.1.2. laʼishshet woratadhdhu worata hepil olle tooyama.

4.1.3. Woratadhdhu ila poraadhaan fadhosamiy /Poradha torrotat/

- Torrot poradhaan fadhosamiy torrotawaadhdhu ufinnatta.

Erkama kollatenne kollissaat

4.1.1. Dhindhadha afur

/Kompolu, pishipiliiqu, Edhendhenne Ladhendh/

Erkama 164 - Maanat worata lela

- Maanat worata kollamppayya akkum lelinan kassiy kassadhu. Iyya ekayan kannu mathaafa kollampayya qara se dhassant furilaadhdhu mittass mittattila idhaya. Seqarasenno man kollilaadhdhu por se iyyat ula kiyo sapara eet kodhdho furila idhaatta fadhossin.
- Sekannasenno kollamppayya man kolliladhdhu por iyyat ula kiyyu shokenne saparaadhdhu aynu iyyat kidhamiyu kassattan akkum mittattininan kodhosiy.
- Worataanne haft reehayyttadhdhu kollisaan kollila lashsh ikkayysiy.

1		
2		
3		
4		

Saaka 1 - Dhindhadha

Erkama 165 - Oli ishshammatta

- Dhindhadha afur iyyan ufinasham hekkan iyya kodhdhen kassiy salaata poor kett thaafan kollampayya akkum oli ishaammanan kodhosiy.
- Sekkannassenno mehadhaan ulaash kiy ila soromam dhindhadhaan akkinniy meehhat kollila erikkattan dhindhadha akkum reehinan ilelaan kollila lashsh kaysiy.

Erkama 166 - Anta tooya lela

- Helpa dhikk tooyan kollampayya oottanadhdhu talla sohhashshissan por lashsh ulel yammishshu Kompolu akkum kidhamyu ufinaytisan patadhaleshanno lashshuleel peishshu lami pishipiliqu akkum kodhamishshu ilela fadhossin.
- Sekkannassenno kollampayya minshshadhdhu pootta lashsh ulleel yaammishshu mitattissan harkadhdhu qal pahisaan hark misikkittadhdhu ladhendh akkum akkinniyu ilelaan akkum reehinan kodhosiy.
- Seeppanno minshshadhdhu por pishipiliqop mittattisaan piitoshshadhonne misikkittaadhdhu iyya akkinniyyan por hekkan iyya akkinniyyan kassiy kaassattan ishakosisa fadhossin.

Erkama 167 - Hala oli ishammatta

- Salaata por kettass dhindhadha ufinasham dhindh afur kaassan paahnat akkinniy (Edhendh) thaafan dhindhadha halippat kollampayya akkum inaakisa fadhossin.
- Mittattiladhdhu shaakket kodhadhdhu reehan kollampayya dhahen qaaposisa.

4.1.2. Lajishshet worataynu woratadha hepil olle tooyamiy

Dhihassa	Worataynu	Woratayyinu kapaashsha, soonetanne qootan ladhendhet
1	Dhiraashets	Edhannndheel- worata dhiraashets kooriyy kiy
		Piishsh piliqool - worata dhiraashets worata alet kiy
		Commpolol - Worata dhiraashets paketet ch'aamot kiy
		Ladhendhdh - Worata dhiraashets soonet karatet kiy

Saaka 2 - Worataynu kapaashsh kiyyanne oottanat saparaynot.

Worataynu kapaashsh kiy sonnawwa,qootiyyottanne huss

Dhihassa	Edhannndh dhiraashet	
1	Mahh peashshila worata dhiraash kidham	Kiddole
2	soonteel supara dhiraashetes kiilo mietirettan	35
3	Qootan ladhendhetes sapara worata dhiraashetes killo mietirettan	325

Erkama 168 - Por hekat dhindhadha lela

- Kollamppayya man kolliladhdu kapaashsh qayyt se kiyyu akkum ufinanan kodhosiy. Paahnattas man kollila kapaashsh maana erkkann shoke man ufinaytisam man dhinkam henbhan kollamppayya akkum dhindhaay lelinan kodhosiy. Seep kikiyyanno qar ooran erkosiyy.

Erkama 169 - Lor hekat dhindhadha lela

- Ariqudhat erkama 167 kollilaan dhehaadh mittass man kollila kapaashsh kama uttinnat. Haqa, tekela, s.kk. Umadha eet kiyyadhanne man kollila por hekkannesh akkum iyya kiyyan kassiy kassattan mittattiladhdu hawwadhdhu.

Erkama 170 - Lajishshet worataynu woratadha hepil olle tooya.

- Kollamppayya woratawwaan hekadhdhu kapaashsh kiy akkum reehinan kodhass turiqqattass umaanne iyyan namat erkkadh kiyyatadha ariqudhaat erkama 167 nne 168 qaapadhaan dhehadh akkum qaapannan kodhosiy. Sekkannassenno salaata poor kettass thaafan akkum reehinan kodhosiy.
- Muutayytta qaranno umm hekat worataynotenne kiyyatadhaan namat erkkadh dhindhadha afur kappash akkum dheynan erkama tallat idhdhay.

Erkama 171 - Woratadhaan orikkappash kiy reeha.

- Kollamppayya por iyya laenesh por pitotatesh, por misikkittattesh, patadhonne iturash aynnonne aynu akkum lajiy mahhadhadhdhu henbhaan akkum lelinan kodhosiy.
- Sekkannassenno woratadhaan orikkappash kiy oram iyya kodhen kassadhu. Mittattila kollamppayya dhakaytu kanna hawwatta idhaattaan kollila lashsh kaysiy.
- Helpa ukkana kiyyassenno meehhatt kollila hesa erikosiy. Seenno heenne kollamppayya worataynenne porayn kapaashsh kiy karta se akkniiyu kidha.

Erkama 172 - Woratadhaan orikkappash kiy reeha

- Karta se erikawsam pohola kett haayyan kollamppayya akkum tooyanan kodhosisa. Woratadhdhu akkum napapa reehinan kodhosisa.
- Woratadhdhu kapaashsh kiy hekkann akkum kodhen kassiy kassattan akkum mittattininan kodhosiy.
- Seqarrassenno mahhadha woratadhaan orikapaashsh kiy at henbhishe kollamppayya orikkan orikkanna sohhattan karit qarrass akku akkinnan.
- Muutayta qaranno kollamppayya woratta iyya uqqale kiyan Edhendh, Ladhendh, Kompolonne pishipiliqu qalle iyya kiyyaniy salaata poor ket thaafan ikkolliyy.

Erkama 173 - Umaanne iyyan namat erkkadh kiyyatadha reeha.

- Kollampayya umanne iyyan namat erkkadh kiyyatadha akkum reehinan kassiyadha haladha dhaattan akkum reehinan kodhosiy.

4.1.3 Poradhaan fadhosamiy worataynu kapaashsh kiy /Poradha torrotat/

I		
1	Poradha torrot	Dhakala qosham
2	Man dhinkamat hafft shilaat keepalaat allkayet s.k.k. mesikkitet isilaamaat	
3	Poossa kottikommbh kapireel hekka polldhdhalaat	
II	por turisitet fadhosammiyu	
1	Haq eraat urrqiyu por se poore kidhamiyo fashshfashsha kommbhot Waashshit	
2	Mur lushshamiyu	Oyyessa , Karrmo shoqqolo naaka haqqa
3	por haqqat tampoyu	
4	Ayykka padhdhadhdha por kanntikamat	
5	minnichch'etalle paketet kapaashsh	

Saakka 3 - poradh torrot hekat worataat shokenne poradhaan fadhamiy mur karrtulaat hafft shili qalle por se optiwwtiw kidhamiyo

Erkama 174 - Maanat poradha torrot ufinaytisa.

- Poradha torrot maana iyya kodhdhen kollampayya qara kassattan kollila hiradhu. Mathaafa kolliladhdu qall akkum hayanttes furila idhdhay.

Erkama 175 - Porayn kapaashsh poradhaan ufinashsam nam se upu henbha.

- Tur qattass por se ufinashsham nam se upu henbhbhaan man kollilaatep dheyyan akkum kollila dhaanu kodhosiy.
- Nam se henbhbham eet akaatta dhiniyo soonet wokat tuurisimattanne thinaatet se kishshu saaka qedhattan poradha torrot iyyan woraatale kiy saaka kollampayya dhaatta fadhossin. Seqarassenno man kollilaan kapaashsh por torrot eetukiyyadho akkum tooyanan kodhosiy.

Erkama 176 - Ekkala dhatta

- Kollinat 4/1 Kollampayya taafitaradhdu qal thaafan akkum erkkannan kodhaan ekkala idhaatta.

Meehhat kollila hesaat

- Dhindh afur akkiniy qorayya ila soromaan inerkawwssatta.
- Karit hekat worataat (hepil ila soroma)
- karit se por torrot worata akkiniyyu positerawwa, Kasananne iyyan hinep kikiy erkawssatta.

Ekalanne hawwatta

- la'ishshet hekat huss worata woratadhaan kapaashsh kiy olle akkum toynan kodhanne hawwatta.
- Orkkan orkkanna sohhattan dhindhadha akkum kollampayya pil olli lelinan kodhosisaan hawwatta.
- Poradha torrot iyyan woratadhdu qalle kiy akkum lelinan kodhosisaan fadhosilaan iyya qapan akkum lelinan kassatta.

Kollinat 4.1 Mittattila

A) shaakket/erpa

1. erpa	2. erpa	3. shaakket
1. edhendh	2. ladhendh	3. woreta

E) Paana humaa mitattisa

1. Ladhendh, edhendh, kompologne pishipiliqu
2. Akan shakan (worata) akan (worata) olle tooyan por iyya ulila kiyyan lela foottinan. Seqarassenno kamadha, haqadha, olli tooyan lela foottinan.
3. Paradha lek turash torrottadhaan kiy por se iyya ul erikwsamen dhahen por torrotat kidham. paahnattass orr se turash kiy washadhaan iyya ukela kallanniyyan, po op ulqaaiyyan, por torraat, por ul dhekkattaatenne s.k.k kidha.

4.2. Laʼishshet hekat huss worataat

Helpa idhassam - 10

Ufinat kollilayn ila lushamishu

Kollamppayya kollilayn kollen kannu:

- Poradhan worataynu kapaashsh kiy laʼishshet hussat reehinan.
- laʼishshet hekat huss haw haw kishu lelinan.

Qappanna orikkan orikkanna kiy

4.2.1. Laʼishshet hussat

4.2.2. Dhindh laʼishshet hussat

Erkama kollaatenne kollisaat

Erkama kollila kollisaat

4.2.1. laʼishshet hussat

1	qeershshanne kammara	Uttawwa tekkalla
2		
3		tatyaaasa abhulu
4		por qeershsha qapu katto hollte arrkkupa por qar pahh nakkul kitoolat
5		Hoyypa karrttulla hayypeena
6	Haqqdhdha urrqiy	Hittaw arrkkup qayyyaw thett hayymale

saaka 4 - Kiyat laʼishshet hekat hussat

Erkama 177 - Kiyat laʼishshet hussat

- Kollisampayt/tet turqqattass mashsh kolliyy. Sekkana mashsh se kela kiy kassiyadhaan sesehisa malla kassadhu.
- laʼishshet huss maana it kodhdhit furila idhdhay. Sekkannassenno laʼishshet huss ufinaytisas iyyan inu inerkawssankkinu iyyan ufinasham salaata poor kett orkkan qalaytiya.

Erkama 178 - Maanat hekat utet ufinaytisa.

- Utet maana it kodhdhit kollamppayya kassiy dhehay. Seturaashsh se ufinashshaant Se soromant Utet, laʼishshet hussat pohola kett rahhant furila idhaya.
- Sekkannassenno kollamppayya poraadhdhu kapaashsh utet se ufinashant akkum henbhinanenne ayla akkum iyyat kiyyu lelinan ufinaytiy.

Erkama 179 - Maanat qerisha ufinaytisa

- Mathaafa kollamppayya qale akkum it ufinashantep qershsha kidhdhot maana it kodhdhit furila idhdhay. Woratale shokenne poraadhdhu kapaashsh peehhattass lak se dhikk kiyyattay kassattan akkum mitatininan kodhan qerisha akkum utet olle toyinan kodhosiy.

Erkama 180 - Kama qara qerisha se kiyu ufinaytisa.

- Man kollilate qerisha se kama qara kiyu qapu kaasan eet kiyyadhane iyya erkawwssattan furila idhdhay.
- sekkannassenno kamanne kama qara qerisha se kiyu shokohumadhonne reehaytadhdhu kassiy kassattan akkum mittattininan kodhosiy.

Erkama 181 - Kiyat hekat tipottawwa ufinaytisa.

- Tekelaat maana iyyat kodhdh kollamppayya kassadhdhu. Sekkannassenno mathaafadhdhu qalle se ufinasham qarass furila idhdhay.
- Por kollampayya kapaashsh haqadhaan tekkel umam kiyyattadhdhu kassadhu.
- Muutayytta woratadhu qalle laʼishshet huss akkum reehinan ufinaytiy.
- Kollamppayya oottanadhdhu talla sohhashshisan por haw haw kiyyu iakkissa laʼishshet huss akkum reehinan kodhosiy.
- Kollamppayya hala kiyyattan hin ariquudhaat kiy ch'ooqa lasitiket qale akkum erkkannann indheyinan kodhosissan kollilayn iyyan ufinasham kodhosisy.

4.2.2. Kiyyat laʼishshet hekat hussat

Erkama 182 - Kiyyat huss reehha

- Kiyyat laʼishshet huss dhikkissa ufinnattas mathaafa kollamppayya qall haayam kaasana 4/6 foototanne posterawwa erkkatta fadhossin.
- Kiyyat huss mur uwasham, iyya haq qappammenne iyyan haq qosham shoke Poradhaan pat kooshsham kodhadhdhu furila idhdhay.

Erkama 183 - Maanat mur ufinaytisa

- Mur kidhot maana iyyat kodhenne umaan shokkenne namno dhihha foottiyu kodhdha furila idhdhay.
- Sekkannassenno murat meet namattess iyyat dhaniyu kollamppayya akkum lelinan kassadhdhu. Seqarassenno poraadhdhu kapaashshanne woratadhdhu iyyan mur qapam poraadhdhu kapaashsh akkum reehinan kodhosiy. Eet footannto por muradha kiyiane annta tooyyatot hedhdhikk.

Erkama 184 - Laʼishshet hekat huss se haw haw kishshu reeha (huss haq qappashammenne huss pat kok)

- Laʼishshet hekat huss qalle huss haq qosham shokenne huss se kok akkum qapiyyu ufinaytiy.
- Woratadhonne poraadhdhu kapaashsh kiy haqadhanne aykadha akkum reehinan kodh.

Hirayma ul pat koket

- Iyyan umam oohama hayyaat shoke paaldhdhatta soyyot.
- iyyan namat erkkadh- Mur al qidha sokene dhohisa akkum kodhdhen ilelaan kollilan kaysiy.

Erkama 185 - laʼishshet hekat huss se haw haw kiyyu reeha.

- Laʼishshet hekat huss qalle hekant woratadhdhu akkin kassiy kassattan akkum hala ishamannan mittattila daannan kodhosiy.
- Muutayytta qaranno saaka se woratale kiyyu mittass kiyyat hussatenne aylan ayla akkum kiyu nam kassattan saaka orkktop qappan akkum dheynan erkama taalal idhatta.

Erkama 186 - ekkala dhaatta

- Kollinat 4/2 Kollamppayya akkum oottan talerikkannanes ekkala idhdhay.

Meehat kollia hesaat

- Kaassana huss kama akkiniy shoke karit. Seqarassenno kamadhaan poraadhdhu kapaashsh kiy erkawssatta.

- Kaassanan tella akkiniiy shoke karit. Praddhu kapaashsh tekela eet kiyadhanne iakkiy.
- Kaasana qerisha akkiniiy shoke karit. Poradhu kapaashsh eet kiyadho iakkiy.
- Kaasana uma huss akiniy shoke karit

Ekalaanne hawwatta

- Laʿishshet hekat worataddhu akkum lelinan,akkumakkininan hawwatta.
- Kiyyat hekat worataddhu akkum lelinan akkininan kodhosissan hawwatta.

Kollinat 4.2 Mittattiladdhu

A) shaakket/eripa

1. erpa
2. shaakket
3. erpa

E) por se patt kiyu inaaka

1. Qerisha
2. Qerdha kama qara kiy
3. kama

F) paana humaci mittattiyya

1. Huss pat kok
2. Worataddhole mahh haqat reehiyu malla mathaafa kollismpayt qara dhassant haqadha worata reehan ishaaka fadhosin.

4.3. Man erkama iyyaan worataynu qalle kiy

Helpa idhdhassam - 9

Ufinat kollilayn ila lushshammishsh

Kollamppayya kollilayn kollen kannu:

- Maana erkama iyyan woratadhdhu qale kiy thaafa foottinan.
- Woratadhdhu ila maana erkama maanan maana iyya erkaniyan ufinanan.

Qapana orkkan orkkanna kiy

4.3.1. Maanat erkamaat

4.3.2. Maanat erkama erikamaadhdhu

- Worattalle maanan maana erkawssam
- Erkama kollaattenne kollisaat

4.3.1 Maana erkamaat

Worataalle /saparalle/ man erkama iyyan kiy

1	Man manikissitta hekat erkamaat	
2	Man horat quurat	
3	Man yettanaat	
4	Man akkimetat	
5	Man waarrttiyaat s.k.k.	
6	Man kollila ul thaafaat	
7	Man dhikkuunt ul akkattaat	
8	Helitanne man dhakint qimmissattat	
9	Man hekat dhiskattattenne medhdhaat	
10	Man hekat kodhhashetat	
11	Man hekat oli tooyyattenne hekat andhoottat	
12	Man hekat pehhamppayyattenne kaannussa hekat katharetat	
13	Man kodhashetattenne kannuussa oli kiyyatttat	
14	Man peawshisampayt hekat wrataat	
15	Man maitinet haqattenne inerichetat	
16	woket,turisimetanne oli kiyyaatta hekat manikisitaat	
17	man hekat inaantaat	
18	Nakat,intusitiretanne kannwwssa saparaat	
19	Man oriqara pidhdhattaattenneoli erikkattaat	
20	man erkkamppayya erkosinniyot	
21	Waritiyya s.k.k.	

Saaka 5 - maanae erkamaattenne tirichittawwan worataalle kiy

1	III.Tirichitawwa hesaym dhanniy <ul style="list-style-type: none"> • SIL • ORPIS • UNISAVE • telekommunikeshshinet • manna dhamaat

1	Kollilaat <ul style="list-style-type: none"> • poottana shokkiya • poottana lakkiya

Erkama 187 - Maana erkama reehha

- Mashsh ufinaytissa hirtu kanna woratadhdhu qale man erkama kollamppayya akkum henbhinan orkkan orkkanna kassadhu.
- Sekkannassenno man erkama iyyan kidhamiy fadhosiladhdhu ufinaytisaan akkum ufinnaan kodhusiy. Seqarassenno maana erkama hekat manikistaattenne kodhdha dhiy kidhaan reehha akkum foottinan ufinaytiy.

Erkama 188 - Man erkama hekat manikistaat

- Kollisampayt/tet erkamaan ariqudhaat lelam mittas kollamppayya akkum man mankista dhihinan kodhosiy.
- Sekkannassenno kollisampayt/tet siip woratattess ufinnatta oli koyyattaattenne shokohum erkkattass man erkama iyyan haw haw kiy hekkan iyya kodhinan lelinan.

Erkama 189 - Tiirichittawwa hekat mankista kodhdha dhiy

- Kollisampayt/tet Wrataynu qalle man mankista pattan hekat mankista kodhdha dhiy trichittawwa hekat mankistattenne manna dhinkamat akkum kiyyan ufinaytiy. Seqarassenno siipassenno hesunt dhaattass erkama limaatet erkkattass tirichittawwa kodhdhadhdhu kollisa kaysiy.

Erkama 190 - Trichittawwa hekat mashshayettenne hekat amanitetat Tirichittawwa hekat mashshayyet

- Kollisampayt/tet tirichitawwa hekat mashshay akkum lelinan kollamppayya kassadhdhu.

- sekannassenno tirichittawwa hekat namat mashshayyess shoke iyyan iyya ellashshiyen man dhamaate kiy, man ukotate, hoteleta, suuqqawwa. maappar pheedhamppayaate, s.k.k kodhdhadhdhu ufinaytiy.

Man hekat dhinkamat

- Kollisampayt/tet man dhinkam se woratalle kiyyu akkum lelinan kollamppayya kassadhdhu.
- Seqarassenno mathaafa kollamppayya lapit 57 kaasana 4/7 kiyyu mittass erkkattan kollila lashsh kaysiy.

4.3.2. Erkama hekat man mankisita

Erkama 191 - Man hekat mankisita erikamadhdhu ufinaytissa

Peashisampayt hekat worataat

- Kollisampayt/tet peashisampayt hekat worata man erkama hekat manikista kodhdhiyyu iufinaytiy. Sekkannassenno man erkamayn maana iyyat erkkaniyyu kollamppayya kassadhu. Mittattila kollamppayya qara sohattaan peashisampayt worata maana iyyat erkkaniyyu iufinaytiy.
- Kollisampayt/tet peashisampayt woratattenne iyyaan siip peashiniy ashan iyya rehamiyan kollamppayya akkum lelinan kodhosiy. Kollamppayya qara mittattila qedhdhattan ufinaytila idhdhay.
- Mahh peashisampayt wratta akkum lelinan kassadu

Erkama man mankista hepil

- Muutayyta qarranno man kollilaate, man hakimetate, man thaafa haqate, man helitattenne man dhakint qimisatta maana iyya erkaniyyan kollamppayya kassadhu. Mittattila kollamppayya qara sohhattan man se erkama iyya erkkankyyan ufinaytiy.

Erkama 192 - Erkama man mankista ufinaytisa Waritiyya

- Kollisampayt/tet erkama waritiyya maana iyya kodhdhen kollamppayya akkum dhihinan kassadhu. Sekkannassenno salaata poor kettass erkama waritiyya thaafan akkum napapinan kodh.
- Waritiyyot kiyyat limaatet kodhatta kapaashsh, fadhosila kapaashanno akkum oli ishshammanan kodhosiy.

Erkama man manikista hepil

- Sekkannassenno man hekat isikkattattenne hekat medhdhat, man thaafa hekat pehamppayyattenne kannussa hekka pehamppayyaat. Man thaafa pehamppayya horet shikkinyyu erkama maanan maana iyya erkaniyyan kollamppayya kassadhu. Mittattila kollamppayya qara sohhattan man erkamayn maanan maana iyya erkaniyan iufinaytiy.

Erkama 193 - Erkama maana mankisita ufinayttisa(3)

Man horat quurat

- Kollisampayt/tet Man horat quuqa maanan mana iyya erikaniyyan kollampayya kassadhu. Mittattilladhdhu dhakassatu kannu kokiy. Sekkannassenno mathaafa killila lapit 59 qara ufinasham mittass erkama man horat quura koliy.

Erkama mana mankisita hepilat

- Muutayya qarranno man kolliladhdhu sapara woretadhottes sedh kodhdho kollampayya akkum annan tooyinan kodhosiy.

Erkama 194 - Hala oli ishammatta

- Kollisampayt/tet man erkama hekat manikissita hekat mankissta kodhdha dhiy sesehunt hekat limaatet oli kiyyattanne shorokum kaannussa kapaashsh akkum oli ishamanan mitatila dhannan kokiy.

Erkama 195 - Ekkala dhatta

- Kollisampayt/tet kollinat 4.3 lakk qal qootan oottan shokiya erkama oottan tallat dhattan hawadhu.

Erkama 196 - ekkala dhatta

- Kollisampayt/tet kollinat 4.3 lakk qal qootan oottan lakkiya erkama oottan tall idhaatta hawwattan qar oora kodh.

Mehhat kollila hesaat

- Kaasana man dhikkuma akkinii /Masikitet, man dhinkamat/
- Footot hekat siipat nass uqqal dhanyyu.
- Man erkama manikissita haw haw kiy charitet akkinishshu.

Ekalan hawwatta

- Man erkama woratale iyyaan ufinasham akkum dhihinan kodha hawwatta.
- Man erkama woratale kiy erkama dhhdhu akkum lelinan kodhan hawwadhu.

Kollinat 4.3 Mittattila

A. Shaakket /erpa

1. shaakket 2. shaakket 3. shaakket 4. shaakket

E. Rehana

1. e 2. a 3. f 4. e 5. a

4.4 Shorokum sesehunt hekat worataat

Helpa idhdhassam - 17

Ufinat kollilayyn ila lushamishu

Kollampayya kollilayn kollan kannu:

- Sesehunt shorokum worattadhot lelinan.
- Heriy tekinolochetatenne erkama maadhos paahnat dhaanan.
- Erkamaan worattas kannussa ashshan kiy akkum fadhosinanes ufinaytinan.
- Parradhdhu mittass erkama erkkattass fadhadhu akkinan.

Qapana orikan orikkanna kiy

4.4.1. Kannhussa sesehunt hekat worataat

4.4.2. Heriy tekinolochetatenne fadhosila erkama akkissa

4.4.3. Kaannassa worataat erkkatta

4.4.4. Erkama dhahhadhoss kokila dhaattan fadhosiladhdhu ufinnatta.

Erkama kollattenne kollisaat

4.4.1. Sesehunt kaannussa hekat worataat

1	Edhendh dhirashete Ul peeha <ul style="list-style-type: none">• Kamputha, poorra, kappa, uunt, bhaqala, Atara, kaawat• tuum, tinnichch'a• Purutukannet, shonkora, muuset, mankot, pappayya, dhuppanna, hullumayyt, shukket- ull nam qalle• Horet shikkissatta• shikkissattan ufinasham• Tallas: kaman, helemmat, talitet, lukkala, harret, fart horet shikkisatta•
2	Hant Karrkka hidhdhatta
3	
4	

Saaka 6 - Sesehunt kaannussa hekat worataat

Erkama 197 - Sesehunt hekat ikonometat reeha.

- Kollisampayt/tet mashsh kollila aw ufinaytissa hir. Sekkannanno kollamppayya hala qoottan sesehunt ikonomet hekat worataadhdhu akkum lelinan kodhosiy.
- Sekkannassenno seshunt hekat woratadhdhu - Ul peeha, nakata, inannta, indhusitiret, iyyan harika mina erkawsamiy kidha orkketta reehhan hala idhdhay. Kollamppayya eet ishaman kanna akkum katadhdhu dhehhanan.
- Kollamppayya iyya dhehhayyen qarass erkama haw haw kiy qaap akkum qaappanan kodhosiy.

4.4.2. Heriy tekinolochetatenne fadhosila erkama akkissa

4.4.2.1. Ul peeha

Erkama 198 - Heriy hekat ul reeha

- Kollisampayt/tet kollamppayya poraadhdhu kapaashsh namat ayla kalu oli ishshamadhen. Sekkannassenno siip lek akkum kathaaretale kalu ufinaytisaan ikonomet se ufinashant ul peeha kodhdhadh kolliy.
- Poraadhdhu kapaashsh uunt se peehammishshu maanan maana it kodhdhit kassadhdhu. Iyyan ulale peehamiy: dhihhan uunt kidha akkum reehinan kodhosiy. Seqarassenno iyyan ulale peehamiy por porashsh akkum haw haw kiyyan kolliy.

Erkama 199 - Fadhosila heriy hekat ul ufinnatta

- Poraadhdhu kapaashsh ul pehamppayya pehiy mala iyyan peehamiy akkum dhihinan kodh.
- Sekkannass uunt hekat ul qarass indhusitirettas kodhdhadh uunt peehass akkum inerikawssaniyan ilel.
Paahnattass: qool kooshsha, hopa, salapatta, kootet, okolet surreet, shayet, karamellanne, uwat soromass.
- poraadhdhu kapaashsh fapirikot qahisam kidh pehamppayyas akkum fadhossinishshu akkum oli ishaamannan kodhosiy.

Erkama 200 - Fadhosila hekat horet shikkissatta ufinnatta

- Horet shikkissatot ul peeha illass haayyam. Ul peeha kettashsh horet shikkissatta kallaattot sesehunt ikonomet kodhdhaadh ilel.

4.4.2.2. Nakat

Erkama 201 - Erkama heka nakat reeha

- Kollamppayya tafitaranne isikripitot ayla iyya ipidhen shoke poraadhdhu kapaashsh lashsh kapiyya awtam it kodhdhit kassadhu.
- Kollamppayya poraadhdhu kapaashsh iyyan iyya upan hekat nakat kodh akkum lelinan thaafinan kodhosiy. Poraadhdhu kapaashsh siipat nakat hekan qarass iyya erkaniyyan. Kollamppayya orr se poraadhdhu kapaashsh kiyu akkum kassanan dheynan katadhdhu dhehanan kodhosiy.

Erkama 202 - Sesehunt nakat hekat worata ufinnatta

- Poraadhdhu kapaashsh iyyan kapiyyalep ulalle dhey hekane? Paahnattass uunt, paripara, kororomma, muuset, pappayya. Horet ila dheiy husaak, bhuhbha, muura soha kidhaan akkum dhihinan kodhosiy.

Erkama 203 - Kiyyatadha inanta hekat woked reeha

- Kollamppayya por se iyya ula kallaaniy kapaashsh siipat por shokkoshsh por shokop maanan iyya aniyyan kassadhu.
- Inanta poraadhdhu kapaashsh kiy akkum dhihinan kodhosiy.
- Ianta hekat woked maana iyya kodhen poraadhdhu kapaashsh wokat fadhosamiy horet hekant it kodhdhit ufinaytiy.

Erkama 204 - Kiyyatadha inanta awshiya reeha.

- Mathaafa kollmppyayya qara iyyan kiy inanta awshiyya akkum reehinan kodhosiy. Poraadhdhu kapaashsh iyyan fadhosamiy reehan akkiyen.
- Awropilanetep kiy, paapuretanne marikap s.k.k poraadhdhu kapaashsh kiyadhanenno iufinaytisa fadhossin.

Erkama 205 - Maanat indhusitiret ufinnatta

- Kollisampayt/tet kollamppayya indhusitirese poraadhdhu kapaashsh kishshu iyya fadhosamiy reehan akkm dhihinan kodhosiy.
- Kollisampayt/tet fapirkadhaan haw haw kiy dhahen erkama adhdhu ayla iyya akkanniyan kolliy.

4.4.2.3. Erkama harkka minat

Erkama 206 - Heriy erkama harkka min reehanne orikan quttisa

- Kollisampayt/tet kollamppayya erkama harkka min erkawsamiy akkum dhihinan kodhosiy.

Paahnattass:

Halip, uwat fuuttaat

teekkat kurisettanne tharabheesa

paqqayya, chapana,hissalla

- Hin aynu akkum erkaniyyu kassadhu. Sekkannassenno erkama harkamin kodhdhadhdhu akkum ufinanan kodhosiy.
- Kaassana 4/19 hin dhiham erkama harika maana ila akkum soromamen akkum dhinan kodhosiy.
- Qinch'a orkel tatarrpisam heriy erkama haw haw kiy akkum erkawsamiyan erkamadhdhu hesayima idhdhatta.

4.4.3. Fadhosila heriy hekat tekinoloch'etatenne fadhosila erikamadhdhot.

	dhirashshita kiy
	Raatiyota, telpishinet, silliket op iannanniyan(moopayyilet), silkket shipot dhafft, komppiteret irrot elekitiriketat.

Saaka 7 - Inerikawwssatta heriy hekat tekinoloch'et woratale.

Erkama 207 - Heriy hekat tekinolochet reeha

- Kollamppayya iyyan iyya upan woratale kiy akkum dhihinan kodhosiy.
- Sekkannassenno kollisampayt/tet woratadhole heriy hekat tekinoloch'et akkum kiyyu paahnat dhattan ufinaytiy.
- Mathaafa kollamppayya qalle kaassana 4/21 qara iyyan dhassam heriy tekinoloch'et maanan maannass akkum fadhosiniyan shokku shokkotadhon akkum mittattininan kokkiy.

Erkama 208 -Fadhosila heriy hekat tekinoloch't ufinatta.

- Kollamppayya woratadhdhu qalle heriy tekinoloch'et fadhosila maana iyya kodhen akkum ishakinan kolliiy.
paahnattass - ratiyot, telefishineta,moopayyilet, siliketanne kompputeret.
- Kollamppayya fadhosila siliket qara sohattan tanawadha akkum akkum akkinan kodhosiy.
Paahnattass - kiyyat oriqara kassatta, ufinaytissa erikamaat, heriy kapiyyaat s.k.k

Erkama 209 - Kannuussa hekat worataat erikkatta

- Kollappayya ayynnonno kannuussa woratattess sesehunt se iyyat kodhdhiyyu kokila akkum qapu kodhosiy. Erikaman haw haw kiy ufinaytissan furila kodh.
- Iyyanno hakimetta andhota,akkum qafinanan dhahen erikampayyt lek ushshiqiyonno erikamayn bhaqqan akkum qappama dhiniyu kodhan hekat humunay erikkaniyu iufinaytiy. Seqarassenonam se lak ushuqiyonne hakiet kannussa worataattess mashshadhdhu mashshadhdhoss akkum iyya erikaniyan ufinaytisa fadhossin.

4.4.4. Erkama dhahhadhdhoss kollila dhaattot fadhosila ufinnatta

Erkama 210 - Erkama dhadhdhoss kollila dhaattaanne fadhosiladhdhu ufinnatta

- Kollampayya erikamampayya hekat manikkisita dhahhen erkama al elashshiy kidh rakose dheyaat sohashissan akkum oli isamanan kodhosiy. Paahnattassenno waritiyya, hakimawwanne kollisampayya dhih.
- Erkama ariqudhaat lelam oli ishamattan nam se woratale kalu erkama iyya erkaniyyan akuum ufinanan kodhosiy.
- Seqarassenno erkamampayya dhahen kannussa woratadhottess mashshadhdhu mashshadhdhos erkkattadhdhdhu ufinaytisa fadhossin.

Erkama 211 - Ekkalaanne hawwatta kodha

- Oottan afur kela qapanan dhehadh qarooru kollinat 4/4 erkama oottan tallat idhaattanne hawwatta.

Mehhat kollila hesaat

- Kaasana heriy qool akinniy,
- Kaasana inanta haw haw kiy akinniy,
- Kaasana heriy indhusitiret akinniy.

Ekalaanne hawwatta

- Sesehunt ikonomet se ufinashant akkum lelinan kodhaan hawwatta.
- Erkama sesehunt ikonomet kassattanne hawwatta.
- Heriy tekinolochet se fadhossammishshu paahnat dhaattan fadhosiladhdhu ila foottadhdhu hawwatta.
- Serika erkama ufinattadhdhu hawwatanne ekkala
- Erkama erikkattass sohattadhdhu hawwatta.

Kollinay 4.4 Mittattila

A) shaakket /erpa

1. shaakket 2. shaakket

E) reehha

1. f 2. h 3. h 4. f

F) Mittattila paana humao dhayya

1. kannkeet, farit, harret, kaalanne s.k.k

2. horet shikisamppayya

3. ul peehmppayya

Saayinset Kapaash

Mathaafa Kollisampaytat

Oottan 2

የ 2 ኛ ክፍል የአካባቢ ሳይንስ የመምህሩ መምሪያ በደራሽኛ ቋንቋ
Grade 2 Environmental Science Teacher's Guide in Dirashe Language

Heriyay
የመጽሐፉ ዋጋ
Price

Pirreet
ብር
Birr

XX